

ANDORRA

i el seu Sistema Financer 2012

ASSOCIACIÓ DE BANCs ANDORRANS

ANDORRA

i el seu Sistema Financer

*Publicat per l'***Associació de Bancs Andorrans (ABA)**

Fotografies: Jaume Riba

Dipòsit legal: AND. 530-2013

ISBN: 978-99920-1-987-0

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	Pàg. 4
I. EL PRINCIPAT D'ANDORRA	Pàg. 7
I.1. Introducció a Andorra	Pàg. 8
I.2. Història d'Andorra	Pàg. 11
I.3. Institucions andorranes	Pàg. 11
II. MARC LEGAL ANDORRÀ	Pàg. 15
II.1. Marc mercantil	Pàg. 16
II.2. Marc laboral	Pàg. 18
II.3. Marc tributari	Pàg. 19
II.4. Marc legislatiu del sistema financer	Pàg. 26
II.5. Desenvolupaments en el marc regulatori del sistema financer	Pàg. 33
II.6. Evolució del marc legal i regulatori del sistema financer andorrà en el context internacional	Pàg. 34
III. ENTORN ECONÒMIC	Pàg. 39
III.1. Introducció	Pàg. 40
III.2. Principals variables econòmiques	Pàg. 41
III.3. El sector públic	Pàg. 46
III.4. Evolució de l'economia andorrana durant el 2012	Pàg. 48
IV. SECTOR BANCARI	Pàg. 61
IV.1. Introducció	Pàg. 62
IV.2. Associació de Bancs Andorrans	Pàg. 63
IV.3. El sector bancari	Pàg. 65
V. DADES D'INTERÈS	Pàg. 89
V.1. Grups bancaris andorrans	Pàg. 90
V.2. Altres dades d'interès	Pàg. 100

PRESENTACIÓ

El 2012 ha estat un altre any advers per la difícil situació econòmica i financera internacional amb un creixement de la producció mundial del 3,2%. Ha estat caracteritzat per un entorn macroeconòmic incert, fortament marcat per la persistent inestabilitat dels mercats financers, i un context general difícil, especialment per la debilitat econòmica i els desequilibris pressupostaris acumulats. Els problemes de l'economia mundial són múltiples i interconnectats, com són la crisi de l'atur i el descens continuat del creixement econòmic, especialment en els països desenvolupats.

Segons les projeccions del Fons Monetari Internacional, per al 2013 el creixement mundial serà igual al del 2012, al voltant del 3%, on la debilitat de les economies emergents empitjorarà les perspectives de creixement. Durant el primer trimestre del 2013, el creixement mundial ha estat inferior al previst donat el decepcionant creixement en les grans economies de mercats emergents, l'agudització de la recessió de la zona euro i la lentitud inesperada de l'expansió nord americana. Al Japó, per al contrari, el creixement ha superat les expectatives.

L'economia dels Estats Units s'ha continuat recuperant durant el 2012, a un ritme superior al del 2011, i amb una taxa de creixement del 2,2%, degut en gran mesura a una recuperació del consum privat. Pel que fa a l'economia japonesa, tot i el terratrèmol que va sofrir el país en el mes de març del 2011 amb el posterior desastre nuclear i amb una economia immersa en un entorn deflacionista, ha crescut en el 2012 en un 1,9%. Pel que fa a les economies emer-

gents i en desenvolupament han sofert una notable desacceleració durant el 2012, degut a una marcada contracció de la demanda provinent d'economies avançades clau, l'aplicació de polítiques internes més restrictives i el final de l'auge en algunes de les principals economies dels mercats emergents.

A Europa, una vegada més queden paleses les asimetries entre països i en el 2012 s'ha entrat en recessió tècnica amb una caiguda del 0,4% del Producte Interior Brut (PIB). La crisi de la zona de l'euro i l'intervencionisme dels bancs centrals que han aplicat mesures monetàries expansives amb uns tipus d'interès baixos, amb la finalitat d'ajustar els mercats del deute sobirà, fan plantejar-se un nou model mitjançant la integració financera i fiscal a Europa.

En aquest entorn econòmic, Espanya oscil·la en els darrers últims anys, entre una recessió i un dèbil creixement. En el 2012 la caiguda del Producte Interior Brut ha estat de l'1,4%, el pitjor registre des del 2009. Aquesta evolució negativa ve donada per una aportació més negativa de la demanda nacional, amb la conseqüent destrucció de llocs de treball, que només es veu compensada parcialment per l'aportació positiva de la demanda externa. Es preveu que la majoria dels països de la perifèria de l'euro, en particular Espanya, suportaran contraccions importants en el 2013.

L'economia francesa durant el 2012 ha enregistrat un creixement nul, situant-se per sota d'Alemanya i del Regne Unit. Les perspectives per al 2013 són negatives degut a una combinació de consolidació

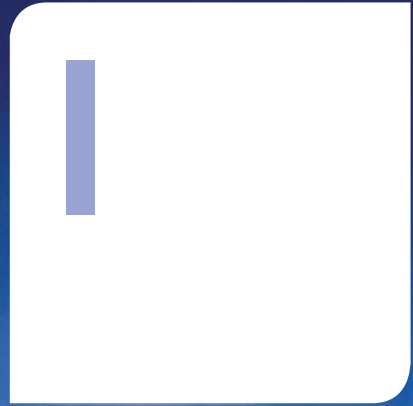
fiscal, flux avenç de les exportacions i poca confiança de la població.

L'economia andorrana s'ha vist condicionada de manera significativa per la situació econòmica internacional i molt especialment per l'evolució de les economies de l'entorn. Els principals indicadors econòmics del Principat d'Andorra mantenen una situació similar a la d'anys anteriors, sense símptomes clars d'una recuperació de l'economia. Es mostren indicis de deteriorament en el nostre model basat en els pilars econòmics tradicionals com són el turisme, el comerç i el sector financer, amb una forta dependència dels nostres dos països veïns. La disminució del nombre de visitants i el seu menor poder adquisitiu han afectat directament els ingressos del sector turístic i comercial. Així mateix, la crisi de confiança i la recessió econòmica han afectat el sector de la construcció essent el sector que més ha vist reduïda la seva activitat aquests darrers anys. Per tot això, el Govern d'Andorra està promovent polítiques per a diversificar l'economia andorrana mitjançant l'obertura econòmica que ha de permetre la potenciació de sectors que aportin alt valor afegit a l'economia i situar el país en situació de competir en igualtat de condicions amb les economies veïnes, i alhora ha de fer que Andorra constitueixi un destí atractiu per a nous sectors i empreses.

L'any 2012, el sistema financer andorrà ha demostrat de nou que amb una gestió conservadora i prudent es poden afrontar amb èxit els reptes que genera l'entorn econòmic i financer incert i volàtil. Així, d'acord amb la seva reputació financera asso-

lida gràcies a la solidesa i rigor en l'aplicació dels estàndards regulatoris internacionals al llarg dels anys, en aquest exercici 2012, la banca andorrana ha assolit un creixement del marge ordinari d'un 13,47% i, unes taxes de rendibilitat tant sobre actius mitjans com sobre els fons propis mitjans superiors a la mitja dels sector bancari europeu. Els resultats de la banca andorrana d'aquest exercici són un 0,15% superiors als del 2011, tot i l'increment de les despeses de transformació com a conseqüència de les mesures adoptades per la banca andorrana per preparar-se pels reptes de futur i molt especialment per la seva expansió internacional. El projecte internacional està donant els seus fruits amb un increment dels recursos gestionats d'un 13,83% respecte el 2011. Així mateix, és rellevant l'elevat nivell de les ràtios de solvència i liquiditat, d'un 21,22% i d'un 65,46%, respectivament.

Es té la voluntat de situar Andorra en el context internacional com a país amb una normativa equiparable a la dels països de la Unió Europea i l'OCDE; en aquesta línia, el 30 de juny de 2011 el Principat d'Andorra va signar l'Acord Monetari amb la Unió Europea per convertir l'euro en la moneda oficial. Així mateix, a mitjans del 2012 es va aprovar la *Llei sobre l'impost general indirecte* i la *Llei d'inversió estrangera al Principat d'Andorra*. També cal destacar que s'han continuat signant convenis bilaterals d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia, així com la signatura del conveni de no doble imposició amb la República Francesa pendent de ratificació parlamentària i les negociacions per a signar-lo amb Espanya.

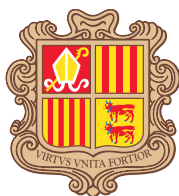
I EL PRÍNCIPAT D'ANDORRA

I.1. Introducció a Andorra

El **Principat d'Andorra** és un **microestat europeu** situat al Pirineu Central, entre Espanya i França; estats membres de la Unió Europea amb els quals comparteix, respectivament, 64 km de frontera pel sud i l'oest i 57 km pel nord. La seva capital és Andorra la Vella.

La superfície d'Andorra és aproximadament de **468 km²**, superior a la d'altres petits estats europeus com San Marino (61 km²), Liechtenstein (157 km²) o el Principat de Mònaco (1,5 km²).

La bandera i l'escut d'Andorra són els següents:

La llengua oficial d'Andorra és el **català**, si bé s'utilitzen també de manera habitual el castellà i el francès, gràcies als contactes econòmics i socials amb els estats veïns. A l'ensemble, l'anglès s'empra en l'àmbit comercial i financer.

El Principat d'Andorra, que no disposava de moneda oficial ni havia signat amb cap estat un acord per adoptar la seva moneda, va adaptar-se a l'**euro** l'1 de gener de 2002 igual que els altres països membres de la Unió Europea. Fins aleshores, la pesseta i el franc circulaven de facto a Andorra i van ser substituïts per l'euro.

El propassat 30 de juny de 2011, el Principat d'Andorra va signar l'Acord Monetari amb la Unió Europea per convertir l'euro en la moneda oficial del Principat d'Andorra. Amb la ratificació d'aquest Acord, el Principat d'Andorra tindrà el dret d'emetre monedes d'euro a partir de l'1 de juliol de 2013, destinades tant a la circulació com a la col·lecció, i l'obligació de donar curs legal als bitllets i les monedes d'euro emesos per l'Eurosistema i pels Estats membres que han adoptat l'euro. Les primers euros andorrans entraran en circulació a partir de l'1 de gener del 2014.

Andorra és un país muntanyós. El punt més baix és la confluència del riu Runer amb el Valira (838 m) i el més alt, el Pic de Coma Pedrosa (2.942 m). El clima d'Andorra es considera sec i mediterrani. Les temperatures varien sensiblement entre les zones altes i les baixes a causa sobretot de les grans diferències d'altitud. La temperatura mitjana mínima és de -2º C i la mitjana màxima de 24º C. Les precipitacions en forma de neu són freqüents entre octubre i abril i les pluges es concentren principalment a la primavera i a la tardor. L'aigua és un dels recursos naturals més importants i permet l'aprofitament hidroelèctric i termal.

La **població** d'Andorra el 2012 ha estat de 76.246 habitants (78.115 habitants durant el 2011), amb un 45,14% d'habitants de nacionalitat andorrana (42,86% durant el 2011), un 26,65% de residents de nacionalitat espanyola (28,40% durant el 2011), un 14,73% de nacionalitat portuguesa (14,99% durant el 2011), un 4,98% de nacionalitat francesa (5,25% durant el 2011) i un 1,26% de nacionalitat britànica (1,23% durant el 2011). L'altre 7,24% de la població està distribuïda en més de 22 nacionalitats diferents a les esmentades anteriorment.

L'estructura de la població per edats durant el 2012, presentada en el gràfic següent, està caracteritzada per una distribució concentrada principalment en els trams d'edat d'entre 30 i 49 anys tant pel que fa als homes com pel que fa a les dones. Analitzant aquestes dades juntament amb les d'exercicis anteriors, es pot observar que l'estructura de la població per edats segueix la mateixa tendència des de fa diverses dècades, presentant una distribució amb una elevada concentració en les franges d'edat que integren el cicle laboral de les persones. Això reflecteix la realitat del mercat laboral andorrà, caracteritzat pel fet que un elevat percentatge de població activa procedeix de l'exterior degut a

l'escassetat de recursos humans disponibles en el mercat intern. En moltes ocasions, la població activa procedent de l'estranger no forma part d'una unitat familiar estable resident al país, fet que incentiva el seu retorn al país d'origen en l'edat de jubilació. [gràfic 1]

La **nacionalitat andorrana** per naturalització pot ser adquirida per diferents vies. En el cas de persones estrangeres que contreguin matrimoni amb andorrans, acreditant una residència ininterrompuda a Andorra de tres anys. Pel que fa a la resta d'estrangers, hom pot sol·licitar la nacionalitat andorrana acreditant una residència efectiva d'almenys vint anys. La Constitució andorrana no permet tenir més d'una nacionalitat.

La persona física estrangera major de 18 anys que desitja establir la seva residència efectiva a Andorra sense exercir-hi cap activitat ha d'obtenir del Ministeri d'Interior una autorització de **resident sense activitat lucrativa** que es regeix per la *Llei 9/2012 de 31 de maig, de modificació de la llei qualificada d'immigració* i que modifica també la *Llei 17/2006, de 30 de novembre de residències passives*.

Amb data 21 de juny de 2012 s'aprova la *Llei 10/2012 d'inversió estrangera al Principat d'Andorra* permetent la liberalització de les inversions estrangeres a tots els sectors de l'economia i s'estableix que els drets econòmics de les persones físiques s'adquireixin amb l'obtenció de la seva residència legal al Principat. En el cas de les persones físiques no residents majors d'edat que desitgin adquirir immobles a Andorra, sempre que no disposin de la nacionalitat andorrana, estaran subjectes a l'autorització prèvia del ministeri competent.

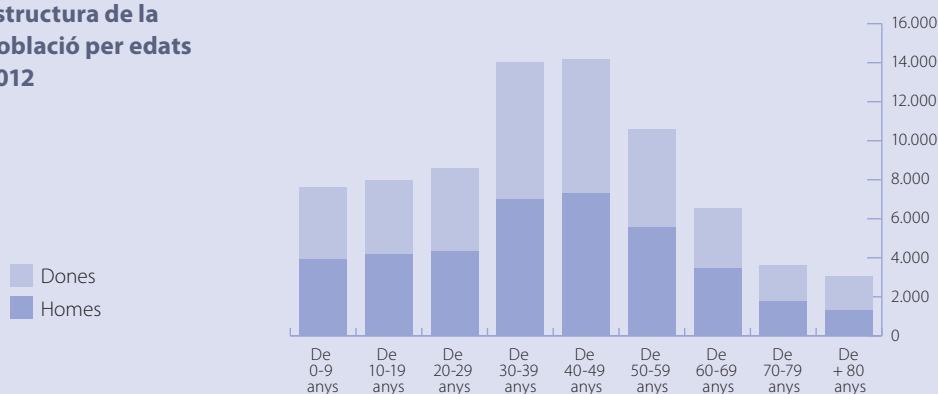
L'**estructura educativa andorrana** és de caràcter multilingüe, plural i mixta ja que inclou educació pública en tres sistemes educatius: l'andorrà (que al setembre 2012, va celebrar els 30 anys d'existència), el francès i l'espanyol, així com oferta educativa privada en un centre regit pel sistema espanyol. Els estudiants que desitgen continuar l'ensenyament

superior tenen la possibilitat d'escollir entre continuar la seva formació a Andorra, ja sigui formació professional o universitària amb els cicles de formació superior oferts per la Universitat d'Andorra; o bé desenvolupar la seva formació superior a l'estranger. La majoria d'estudiants andorrans que trien aquesta darrera opció es traslladen als països veïns, Espanya o França. Pel que fa a la Universitat d'Andorra, creada el juliol de 1997, ofereix estudis presencials,

[gràfic 2]

Estructura de la població per edats 2012

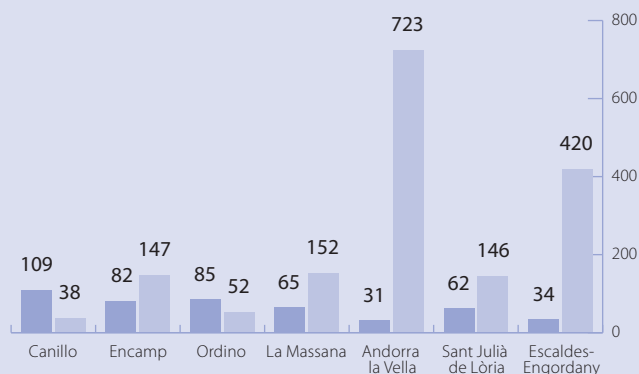

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 1]

Superfície parroquial i densitat demogràfica 2012

■ Habitants per Km²
■ Superfície en Km²

(Km²) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 3]

virtuals i d'extensió universitària. La institució educativa "La Salle" ha inaugurat el 28 de juny de 2012, un centre universitari a Andorra (*Universitat Oberta La Salle*), on s'impartiran estudis on-line i semi presencials de Tecnologia i Ciències Socials.

Així mateix, el 30 d'octubre de 2008, es vota per assentiment la Llei que autoritza la creació de la Universitat de les Valls, primera universitat privada a Andorra, que ha obert com primer centre universitari la Facultat de Ciències Odontològiques el posposat setembre 2012. El Decret del Govern d'Andorra de l'1 de febrer de 2012 aprova el pla d'estudis del seu Màster en Odontologia atorgant-li així el caràcter estatal al diploma, el que permet el seu reconeixement en tots els estats membres de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior.

Andorra està dividida administrativament en set circumscripcions territorials anomenades **parròquies**, que es diferencien les unes de les altres quant a l'extensió i la població, i que disposen cadascuna d'elles del seu propi Comú (Ajuntament). Les set parròquies són: Canillo, Encamp, Ordino, La Massana, Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany. [gràfic 2]

La superfície i la densitat demogràfica per a cadascuna de les set parròquies el 2012 és com segueix: [gràfic 3]

Les **distàncies** per carretera fins al Principat des de les principals ciutats dels estats veïns són les següents:

Des d'Espanya:

Madrid 612 km
Barcelona 198 km

Des de França:

París 861 km
Marsella 534 km
Tolosa 186 km

Andorra disposa d'una xarxa pública i privada de transports amb les principals ciutats dels països veïns.

El Principat no disposa de xarxa ferroviària pròpia, si bé s'hi pot accedir des de Lleida o Puigcerdà, a Espanya, i des d'Aix-les-Thermes o l'Hospitalet, a França, en menys d'una hora fins a Andorra per carretera.

Els aeroports més propers es troben a Tolosa i Perpinyà, a França, i Barcelona, Lleida, Girona i Reus, a Espanya.

El Servei de Telecomunicacions d'Andorra

(Andorra Telecom) també permet un altre tipus de comunicació mitjançant la telefonia fixa i mòbil (GSM i 3G), internet bàsic i en banda ampla (ADSL), fibra òptica (FITH) i televisió digital terrestre (DVB - T), GPRS, el telègraf, el tèlex i el telefax.

I.2. Història d'Andorra

La història d'Andorra es coneix a través dels primers testimonis escrits trobats que s'hi relacionen, datats del segle IX.

Un precepte carolingi datat de l'any 843 i signat pel rei Carles el Calb mencionava l'atribució de les Valls d'Andorra a Sunifred Comte d'Urgell. El 988, Borrell II, Comte de Barcelona i d'Urgell, va cedir Andorra a l'Església d'Urgell a canvi de possessions dins el Comtat de la Cerdanya. El Bisbe d'Urgell va esdevenir així sobirà temporal de les Valls.

No obstant, durant els segles següents, el Bisbat d'Urgell es va veure en conflicte amb el Comtat de Foix, el qual desitjava recuperar allò que en un passat li pertanyia. Aquesta situació va finalitzar el 1278 i el 1288 amb la signatura del primer i el segon Pariatge entre el Bisbe d'Urgell i el Comte de Foix, respectivament. Aquestes sentències arbitrals van establir un condomini indivís de les Valls amb igualtat de drets i atribucions entre els dos senyors (fixaven els tributs a pagar pels andorrans i disposaven l'exercici de la justícia conjunta mitjançant els batlles, les obligacions militars dels andorrans envers els dos senyors i el nomenament de notaris i veguers). En definitiva, els Pariatges, signats fa més de set-cents anys, van representar la independència d'Andorra.

Els drets de consenyoria sobre Andorra van passar després als reis de França, hereus dels comtes de

Foix, i més tard al President de la República Francesa.

Va ser al principi dels anys 80 quan la necessitat de reformes de les institucions va esdevenir patent. Així, l'any 1981, amb la separació de poders, es va redactar un acord entre coprínceps, es va crear el Govern andorrà sota la denominació de Consell Executiu i la figura del Cap de Govern. D'aquesta manera es van anar desenvolupant diferents reformes tals com el codi penal, el codi de l'administració, sempre sota l'acord dels coprínceps.

El gran canvi va arribar a Andorra el 14 de març de 1993, data en la qual es va aprovar per referèndum la Constitució del Principat d'Andorra, convertint-se així en un Estat independent, de dret, democràtic i social. Malgrat que aquesta darrera fita pot semblar recent, el Principat d'Andorra fa més de 700 anys que es regeix per un sistema institucional propi.

Així, el poble andorrà, va assumir la sobirania, però els coprínceps, indivisa i conjuntament, són el cap d'Estat. A títol personal i exclusiu, aquest càrrec recau en el Bisbe d'Urgell (actualment l'Excm. Sr. Enric Vives i Sicília) i el President de la República Francesa (actualment l'Excm. Sr. François Hollande). Cada copríncep nomena un representant personal al Principat d'Andorra.

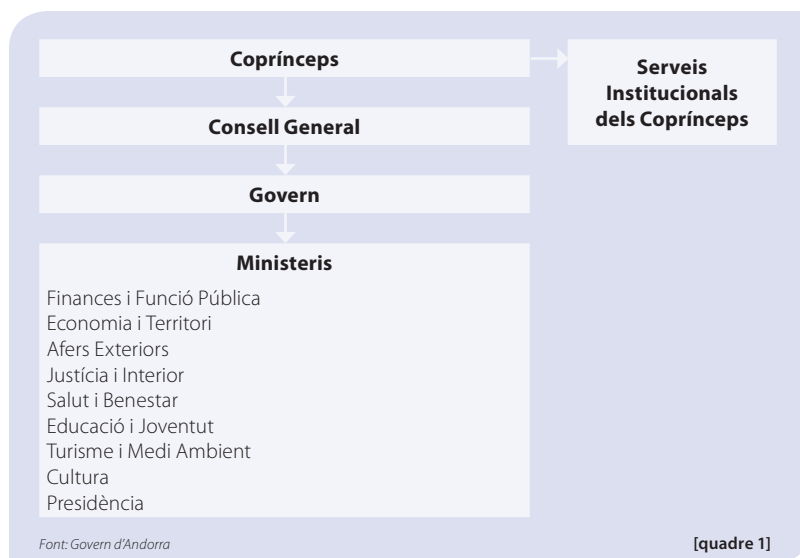
I.3. Institucions andorranes

Principals Institucions i Organismes Polítics

L'esquema de les principals institucions a Andorra és el següent: [quadre 1]

Tal com hem explicat anteriorment, l'any 1993, Andorra es va dotar d'una Constitució moderna i va esdevenir un copríncipat parlamentari.

Els **coprínceps** arbitren i moderen el funcionament dels poders públics i de les institucions. Les seves funcions són, entre d'altres, la sanció i la promulgació de lleis, la convocatòria d'eleccions generals, la convocatòria de referèndums a petició del cap de Govern i de la majoria del Consell General sobre una qüestió d'ordre polític. Dels seus actes se'n fan responsables qui els contrasignen.

El **Consell General** (Parlament Andorrà) és el màxim òrgan de representació popular. Exerceix el poder legislatiu, aprova els pressupostos de Govern, nomena el cap de Govern i promou i controla la seva acció política. El Consell General està format per 28 membres elegits per sufragi universal per un termini de 4 anys. La meitat d'aquests consellers s'elegeix per circumscripció parroquial i l'altra meitat per circumscripció nacional. L'òrgan que regeix el Consell General és la Sindicatura, encapçalada pel Síndic General i el Subsíndic, elegits pel ple del Consell General. Amb l'aprovació de la Constitució, les normes que emanen del Consell General reben la denominació unitària de lleis.

Des del passat 28 d'abril de 2011, a Andorra hi ha els següents **partits polítics** amb representació parlamentària: *Demòcrates per Andorra* i el *Partit Socialdemòcrata* (afiliat a la Internacional Socialista). A partir del 2013, els partits de l'oposició a nivell de Consell General són: Partit Socialdemòcrata i Partit Mixt.

El **Govern** té el poder executiu de l'Estat i està integrat pel cap de Govern i els ministres. El cap de Govern és elegit pel Consell General i dirigeix la política nacional i internacional d'Andorra, l'Administració de l'Estat i exerceix la potestat reglamentària (veure la composició del Govern actual en el capítol "V. Dades d'interès").

Andorra està dividida administrativament en set parròquies: Canillo, Encamp, Ordino, la Massana, Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany. L'òrgan de representació i administració de la parròquia és el **Comú**, que actua per mitjà del seu Consell. La Constitució defineix els comuns com a corporacions públiques amb personalitat jurídica i potestat normativa local, sotmeses a la llei, en forma d'ordenances, reglaments i decrets. Els electors de cada parròquia elegeixen deu consellers, dels quals en designen dos pels càrrecs de Cònsol major i Cònsol menor.

El **Tribunal de Comptes** és un òrgan tècnic, independent, vinculat orgànicament al Consell General, que fiscalitza la despesa pública. A més, s'encarrega de verificar la transparència de la gestió econòmica, financera i comptable de l'Administració Pública.

Altres Institucions

Òrgans judicials andorrans. La missió dels òrgans judicials és sotmetre tots els poders públics al compliment de la llei, controlar la legalitat de l'actuació administrativa i oferir a tots els ciutadans una protecció efectiva en l'exercici dels seus drets i en la defensa dels seus interessos legítims.

Un organigrama representatiu del sistema judicial andorrà es presenta a continuació: [\[quadre 2\]](#)

El **Raonador del Ciutadà** és la institució que defensa i vetlla pel compliment i l'aplicació dels drets i les llibertats recollits a la Constitució, actuant com a comissionat o delegat del Consell General. El Raonador del Ciutadà recull i tramita les queixes i reclamacions relatives a les relacions dels ciutadans amb totes les administracions i organismes públics del Principat, amb independència i objectivitat.

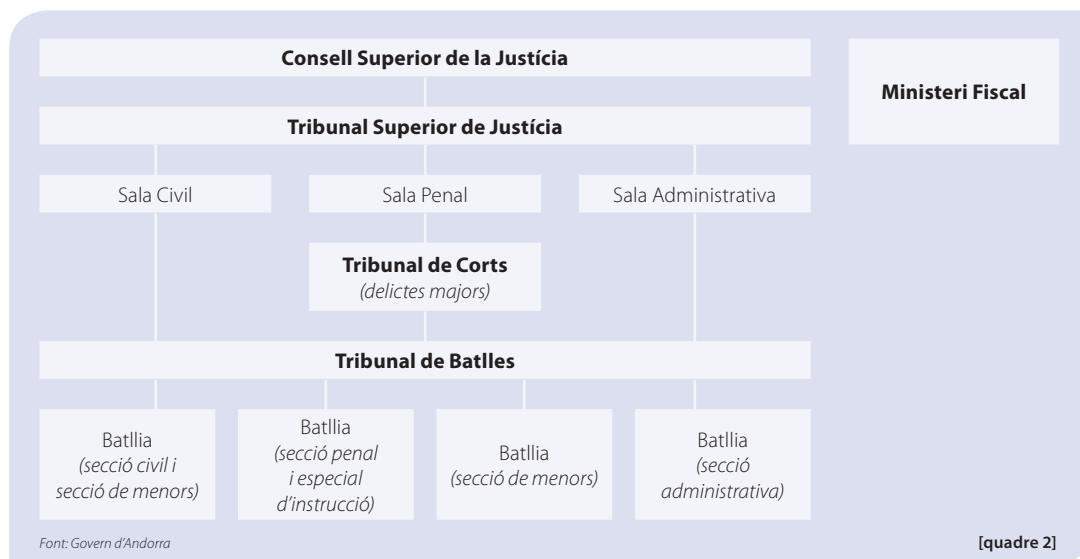
L'Agència Andorrana de Protecció de Dades

creada per la *Llei 15/2003, del 18 de desembre, qualificada de protecció de dades personals*, és una institució de dret públic amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar per exercir la seva autoritat de control sobre els tractaments de dades personals duts a terme per les persones, entitats privades i l'administració pública andorrana. Es configura com una autoritat independent que actua amb objectivitat i plena independència de les administracions públiques andorranes en l'exercici de les seves funcions. El seu objectiu és vetllar pel respecte dels drets fonamentals de les persones físiques, en tot allò que concerneix les operacions fetes mitjançant processos automatitzats o manuals de dades personals, amb especial protecció del dret a la intimitat.

L'Agència Andorrana Fiscal i de Fronteres

(AAFF) és l'organisme encarregat de la gestió de totes les impositcions directes derivades del procés de reforma tributària que l'Estat andorrà ha iniciat després de la signatura de l'Acord Monetari perquè el seu sistema fiscal sigui modern i equiparable al dels països del seu entorn. L'AAFF és una institució de caràcter públic, amb la forma d'una entitat de dret públic amb personalitat jurídica pròpia i autònoma; i s'inspira de les recomanacions internacionals rebudes de l'Organització Mundial de Duanes i de l'FMI, entre d'altres. Neix de la fusió del Departament de Tributs i el Departament de Duana amb la finalitat d'agilitzar la gestió, la liquidació, la recaptació, el control i la inspecció que han implicat la creació o remodelació del conjunt de les figures impositives vigents al Principat. A l'ensem, garanteix la lluita contra les diverses formes de frau fiscal i altres activitats il·lícites, en coordinació i cooperació amb altres administracions tributàries així com amb altres corporacions de dret públic i associacions de l'àmbit tributari.

El **Tribunal Constitucional** és l'òrgan màxim d'interpretació de la Constitució i les seves sentències vinculen els poders públics i els particulars. Aprova el seu propi reglament i, en l'exercici de la seva funció, està sotmès únicament a la Constitució i a la *Llei qualificada del Tribunal Constitucional*. Es compon de quatre magistrats constitucionals, un per cadascun dels coprínceps i dos pel Consell General, amb un mandat d'una durada de vuit anys, no renovables per períodes consecutius.

El **Consell Superior de la Justícia** és l'òrgan de representació, govern i administració de l'organització judicial, que vetlla per la independència i el bon funcionament del poder judicial. Es compon de cinc membres designats, un per cada copríncep, un pel síndic general, un pel cap de Govern i un pels magistrats i batlles. Aquest consell és l'encarregat de nomenar els batlles, els magistrats, el fiscal general de l'estat, els fiscals adjunts i secretaris judicials; exerceix també la funció disciplinària i promou les condicions perquè l'administració de Justícia disposi dels mitjans adients per al seu funcionament.

El **Ministeri Fiscal** és l'òrgan que vetlla per la defensa i l'aplicació de l'ordre jurídic i per la independència dels tribunals i promou davant d'aquests l'aplicació de la llei per a la salvaguarda dels drets dels ciutadans i la defensa de l'interès general. Es compon de membres nomenats pel Consell Superior de la Justícia a proposta del Govern, amb mandats renovables de sis anys.

El **Tribunal Superior de Justícia** constitueix la més alta instància de l'organització judicial del Principat. Està constituït d'un president i vuit magis-

trats nomenats pel Consell Superior de la Justícia. Està integrat per la sala civil, la sala penal i la sala de contencions administratiu i de seguretat social.

El **Tribunal de Corts** és competent per jutjar en primera instància els delictes majors, així com per dur a terme l'execució de les seves sentències i altres resolucions. Aquest tribunal jutja, en apel·lació, els recursos contra sentències penals dictades pel Tribunal de Batlles, en causes seguides per delictes menors, i pels batlles, en matèria de contravencions penals. Exerceix, mitjançant el seu president, les funcions de jurisdicció de vigilància penitenciària i d'aplicació de les penes. En l'actualitat es compon d'un president, un vicepresident, un magistrat i dos magistrats adjunts.

La **Batllia d'Andorra** esdevé una primera instància unificada en els tres àmbits: civil, penal i administratiu. Està formada per batlles i secretaris judicials així com pel seu President. El President del Tribunal de Batlles serà alhora el President de la Batllia. El Tribunal de Batlles com a tribunal col·legiat disposa de tres seccions: civil, penal i administrativa, i una secció especial d'instrucció.

Altres Organismes

L'**Institut Nacional Andorrà de Finances** (INAF) és una entitat de dret públic amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar pública i privadament, amb independència de l'administració general. L'INAF és l'autoritat del sistema financer andorrà que promou i vetlla pel bon funcionament i l'estabilitat del sistema financer. L'Institut té la potestat per realitzar totes aquelles actuacions que siguin necessàries per al correcte desenvolupament de les seves funcions de supervisió i control, poder disciplinari i sancionador, serveis de tresoreria i de gestió del deute públic, agent financer, relacions internacionals, assessorament i estudis.

La **Unitat d'Intel·ligència Financera d'Andorra** (UIF) és un òrgan independent que té per missió impulsar i coordinar les mesures de prevenció del blanqueig i finançament del terrorisme. Es crea l'any 2000 amb la *Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional*, que segueix les indicacions del Comitè MONEYVAL del Consell d'Europa així com les 40 Recomanacions del GAFI. Aquest organisme passa a denominar-se Unitat de Prevenció del Blanqueig i comença a funcionar el mes de juliol de 2001.

A posteriori, amb l'aprovació de la *Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme, del 29 de desembre del 2000*, modificada per la *Llei 28/2008, de l'11 de desembre*, s'afegeixen les noves 9 recomanacions especials del GAFI i la Unitat passa a denominar-se Unitat d'Intel·ligència Financera. Apareix regle seguit el Reglament de la *Llei del 13 de maig de 2009* que desenvolupa aspectes organitzatius i de funcionament de la Unitat.

A l'hora actual, la Comissió Permanent de Prevenció del Blanqueig treballa en diverses modificacions legislatives que tendeixen a adequar encara més els nostres procediments als estàndards internacionals existents.

La **Unitat de Prevenció i Lluita contra la Corrupció** (UPLC), és un departament de l'Administració central que depèn directament del Ministeri de Finances i Funció Pública del Govern d'Andorra. Es va crear amb el decret del 16 de gener del 2008 en el marc de la política anticorrupció que llavors s'emprenia; la intenció de centralitzar i coordinar actuacions que tant podien concernir les Administracions locals, els organismes nacionals com les entitats d'abast internacional va fer que el Govern determinés acordar els recursos oportuns per definir i implementar eficaçment les mesures i les iniciatives que es pretenien adoptar.

La **Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra** (CCIS) és una entitat de dret públic amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar per al compliment dels seus fins. És un òrgan consultiu de les administracions públiques i té com a finalitat primordial la d'afavorir i potenciar l'activitat econòmica i empresarial del país, defensar els seus interessos i facilitar tota una sèrie de serveis d'orientació empresarial. La inscripció al cens de la Cambra és obligatòria per a tots els comerciants, industrials i titulars de serveis inscrits al Registre de Comerç i Indústria del Govern.

Andorra Desenvolupament i Inversió (ADI) és una societat pública de dret privat que té per missió la promoció econòmica i el suport a l'emprenedoria al Principat d'Andorra. En l'àmbit nacional, els objectius d'ADI són donar suport als emprenedors

locals i millorar la competitivitat de les empreses andorranes que vulguin créixer i internacionalitzar-se. En aquest sentit, s'han impulsat projectes com el programa Innovadors, en col·laboració amb les escoles de negoci HEC París i ESADE i participen junt amb el Govern, l'ABA i la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra en el programa de finançaments privilegiats per a empreses i projectes emprenedors. En l'àmbit internacional, l'ADI vol posicionar Andorra com a centre de negocis, implementant el projecte d'obertura i de diversificació econòmica que han de permetre la creació de noves empreses d'alt valor afegir.

Andorra Turisme és una societat pública creada el 21 de setembre de 2007 que va iniciar la seva activitat l'1 de març de 2008. Depèn funcionalment del Ministeri de Turisme i Medi Ambient. L'objectiu d'aquesta societat és millorar la posició competitiva del turisme al Principat, creant i promocionant el producte turístic amb qualitat, innovació i gestió del coneixement.

L'**Institut d'Estudis Andorrans** (IEA) entrà en funcionament amb personalitat jurídica pròpia, sent presidit pel ministre encarregat de la recerca. La llei de l'any 1996 defineix l'Institut com un centre de recerca al servei d'Andorra. En l'actualitat, s'estructura al voltant del Centre d'Estudis de la Neu i la Muntanya d'Andorra (CENMA) i el Centre de Recerca Sociològica (CRES). El primer incideix sobre els estudis del canvi climàtic i el segon estudia aspectes de la societat andorrana. El seu àmbit d'actuació el defineix el seu Comitè Directiu en un pla plurianual.

La **Universitat d'Andorra** (UdA) és una institució pública creada l'any 1997 que ofereix estudis presencials, virtuals i d'extensió universitària així com un programa de doctorat. Presencialment, oferta estudis universitaris en els camps de ciències de l'educació, administració d'empreses, infermeria (especialitat en obstetricoginecologia) i informàtica així com ensenyament professional superior en administració i finances i informàtica de gestió. També permet cursar estudis virtuals, podent realitzar-se carreres tant de primer com de segon cicle. A més, es dona la possibilitat de completar els estudis d'extensió universitària amb postgraus o cursos d'actualització dirigits a professionals dels diversos camps per garantir una formació continuada i innovadora.

II MARC LEGAL ANDORRÀ

II.1. Marc mercantil

- Les **societats mercantils** andorranes han de tenir el seu domicili social a Andorra i haver-se constituït d'acord amb la *Llei 20/2007 de 18 d'octubre de 2007, de Societats Anònimes i de Responsabilitat Limitada*. Les formes jurídiques contemplades per aquesta llei són: societat anònima (SA) i societat de responsabilitat limitada (SL), i ambdues poden adquirir la condició de societat unipersonal.

Cal destacar que en l'àmbit dels efectes que els articles de la *Llei 20/2007* atorguen a la inscripció de diversos actes i contractes, el Registre Mercantil contribueix a augmentar la seguretat del tràfic jurídic mercantil. L'actuació del Registre de Societats Mercantils queda regulada en el *Decret del 20 de febrer de 2008 d'aprovació del Reglament del Registre de Societats Mercantils*, que va ser modificat posteriorment pel *Decret del 26 de març de 2008*.

Les societats que el 22 de novembre de 2007, data en què entrà en vigor la *Llei 20/2007*, no estiguessin constituïdes o no es constituïssin com a societats anònimes o com a societats de responsabilitat limitada i que tinguessin per objecte la producció o l'intercanvi de béns o de serveis per al mercat es consideren societats col·lectives i es regeixen per les disposicions del Reglament de societats mercantils, aprovat pel Consell General en la sessió de 19 de maig de 1983. En les societats col·lectives, tots els socis responen solidària i il·limitadament al compliment dels deutes socials de forma subsidiària respecte de la societat.

Una societat estrangera pot transferir el seu domicili social a Andorra i adquirir la nacionalitat andorrana, sempre i quan s'adapti a les disposicions de la legislació vigent a Andorra i que la legislació de l'estat d'origen ho permeti amb els efectes de manteniment de personalitat jurídica.

El 8 d'abril de 2008, el Consell General va aprovar la *Llei 2/2008 d'Inversions Estrangeres al Principat d'Andorra*, que entrà en vigor el 7 de novembre de 2008. En aquest marc legislatiu, es contempla l'obertura immediata a capital estranger per alguns sectors de l'economia, prèvia autorització per part del Govern d'Andorra en cas que dita participació sigui igual o superior al 50%, com per exemple l'audiovisual, e-comerç, medicina estètica i *Wellness*, formació, producció industrial fonamentada en noves tecnologies i recerca i desenvolupament. Tanmateix, quatre anys després del camí encetat per aquella reforma que pretenia atreure empreses d'activitats essencialment no presents a Andorra, s'ha constatat que les mesures impulsades no han estat suficients per posicionar l'economia andorrana en situació de competir en igualtat de condicions amb les economies veïnes.

Una liberalització de les inversions estrangeres, conjuntament amb la signatura de convenis de doble imposició, després de la recent aplicació d'una fiscalitat directa sobre les Societats i les Activitats Econòmiques podran contribuir al desenvolupament econòmic oferint una major diversificació de l'economia i aportant més valor afegit. El 21 de juny de 2012, el Consell General va aprovar la *Llei 10/2012 d'Inversió Estrangera al Principat d'Andorra*.

Així doncs, la liberalització de les inversions estrangeres a tots els sectors de l'economia s'acompanya també d'una reforma important respecte a l'obtenció dels drets econòmics de les persones físiques. S'estableix que els drets econòmics de les persones físiques s'adquireixen amb l'obtenció de la seva residència legal al Principat. En particular, es modifica la legislació vigent sobre l'exercici de les professions liberals suprimint el requisit dels vint anys de residència per als no nacionals per poder exercir l'activitat professional a Andorra.

Les entitats bancàries de dret andorrà es regeixen d'acord amb la normativa específica del sector financer i especialment pel previst en la *Llei 7/2013, del 9 de maig, sobre el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer andorrà i altres disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra*; la *Llei 8/2013, del 9 de maig, sobre els requisits administratius i les condicions de funcionament de les entitats operatives del sistema financer, la protecció de l'inversor, l'abús de mercat i els acords de garantia financera*, que fins a la data s'establien en les lleis 13/2010 i 14/2010, les quals han estat refoses per tal d'aportar més seguretat jurídica al marc legislatiu que regula el sistema financer andorrà. La *Llei 35/2010, del 3 de juny, de règim d'autorització per a la creació de noves entitats operatives del sistema financer andorrà*.

La *Llei 2/2008 del 8 d'abril de 2008*, fou modificada per la *Llei 36/2008 del 18 de desembre de 2008* per

tal d'aclarir els dubtes que varen sorgir després de la publicació de la primera llei sobre la interpretació del procediment d'autorització de les inversions estrangeres directes i sobre el grau de liberalització de les mateixes. *La Llei 2/2008, del 8 d'abril, d'inversions estrangeres al Principat d'Andorra; la Llei 36/2008, del 18 de desembre, de modificació de la Llei 2/2008, del 8 d'abril, d'inversions estrangeres al Principat d'Andorra queden derogades amb l'entrada en vigor de la Llei 10/2012, del 21 de juny, d'inversió estrangera al Principat d'Andorra.*

Les societats mercantils andorranes tenen l'obligació de portar i conservar la comptabilitat; formular i aprovar els seus comptes anuals i la proposta d'aplicació de resultat en el termini de 6 mesos des del tancament de l'exercici i de sotmetre els comptes anuals a auditoria quan durant dos exercicis consecutius compleixin dues de les circumstàncies següents:

- El total de les partides de l'actiu superi els 3.600.000 euros;
- L'import de la xifra anual de negoci superi els 6.000.000 euros;
- El nombre de treballadors sigui superior a 25 persones.

No obstant, l'obligació d'auditoria establerta en la *Llei 20/2007* no serà exigible fins a l'aprovació de la llei d'auditoria.

D'acord amb la *Llei 30/2007 de Comptabilitat dels Empresaris*, que va entrar en vigor per als exercicis comptables començats a partir de l'1 de gener de 2009, tant les societats mercantils andorranes com les persones físiques que realitzen activitats empresarials o professionals, han de portar una comptabilitat ordenada i adequada a la naturalesa i dimensió de la seva activitat, basada en les normes internacionals de comptabilitat i normes internacionals d'informació financera, d'acord amb el que s'estableix en el Pla General de Comptabilitat que fou publicat el 30 de juliol de 2008 i que entrà en vigor l'1 de gener de 2009.

Així mateix, d'acord amb la legislació vigent les societats hauran de dipositar la certificació de l'acord d'aprovació de comptes anuals i de l'aplicació del resultat, juntament amb una còpia dels comptes anuals i de l'informe d'auditoria, si és necessari, en el termini d'un mes des de l'adopció

de l'acord. Aquesta obligació és d'aplicació per als exercicis iniciats a partir de l'1 de gener de 2009.

La *Llei 30/2007 de Comptabilitat dels Empresaris* ha estat modificada per:

- La *Llei 8/2010 de 22 d'abril de 2010* per establir el règim sancionador que ha de garantir l'acompliment de les obligacions comptables establertes a la *Llei 30/2007*, a més d'ampliar el llindar per acollir-se al règim simplificat de comptabilitat als 250.000 euros de xifra anual de negoci, per permetre que un major nombre d'empresaris pugui acollir-se al règim simplificat de comptabilitat.
- La *Llei 26/2011 del 29 de desembre de 2011* per tal de simplificar el règim de comptabilitat i gestió; ampliant els llindars sota dels quals els empresaris o persones físiques no han de dipositar els comptes a l'Administració de 100.000 euros a 150.000 euros. També s'elimina la xifra de 250.000 euros corresponent als ingressos màxims anuals per poder-se acollir al règim simplificat de comptabilitat, i se'n deixa la determinació via reglamentària per tal que l'Administració pugui modular els models de comptes anuals segons l'evolució del teixit empresarial del país.

Amb data 28 de desembre de 2010 es va aprovar el *Decret d'aprovació del Reglament de formulació dels comptes anuals consolidats* que desenvolupa el capítol referent al perímetre de consolidació de la *Llei 30/2007*.

- Cal tenir en compte que segons la nova *Llei d'inversió estrangera al Principat d'Andorra*, la liberalització de les inversions estrangeres a tots els sectors de l'economia andorrana s'acompanya també d'una reforma important respecte a l'obtenció de drets econòmics de les persones físiques. Així, s'estableix que els drets econòmics de les persones físiques s'adquireixen amb l'obtenció de la seva residència legal al Principat.
- La ***Llei de fundacions del 12 de juny de 2008*** té per objectiu donar resposta a la demanda social de regular les fundacions privades d'interès públic o social, tenint en compte la tradició jurídica i l'experiència dels països de l'entorn.

II.2. Marc laboral

■ L'any 1968 fou creat el règim andorrà de seguretat social que cobreix les branques de malaltia i vellesa i és administrat per la **Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS)**. Amb data 3 d'octubre de 2008, el Consell General del Principat va aprovar la *Llei 17/2008 de la Seguretat Social* que va entrar en vigor l'1 de novembre de 2009. Una de les principals modificacions que incorpora aquesta llei és que l'afiliació a la CASS passa a ser obligatòria tant per als treballadors assalariats i les persones pensionades com per a les persones que realitzen una activitat per compte propi. Aquest nou sistema comporta també millores rellevants en el sistema de prestacions socials i estableix nous paràmetres per als percentatges de cotització. Així, els percentatges de cotització per als assegurats assalariats passen a oscil·lar entre el 5,5% i el 10,5% sobre el salari real d'aquests assalariats, i el 14,5% per a la cotització dels assalariats a càrrec de l'empresa. La cotització a càrrec de les persones que realitzen una activitat per compte propi, oscil·la entre el 20% i el 25% del salari global mensual mitjà cotitzat pel conjunt de persones assalariades afiliades a la CASS durant l'any natural immediatament anterior.

La *Llei 25/2011, del 29 de desembre de 2011*, de modificació de la *Llei 17/2008, del 3 d'octubre*, de la seguretat social, pretén millorar la protecció social i sanitària de col·lectius amb dificultats i que ajuden a assolir els objectius de racionalització de la despesa.

Actualment la Llei 17/2008, del 3 d'octubre, de la Seguretat Social és objecte d'una revisió significativa per a continuar garantint la viabilitat del sistema.

La *Llei 17/2012, del 8 d'octubre*, de modificació de la disposició transitòria quarta de la *Llei 17/2008 de la Seguretat Social*, té com objectiu allargar el termini, per regularitzar la situació i adaptar-se a la *Llei 17/2008* a les persones que fins aleshores no estaven obligades a estar afiliades al sistema de seguretat social, fins el 30 de juny del 2013, moment en que previsiblement ja s'hauran aprovat les bases de la nova llei de Seguretat Social.

■ La *Llei 34/2008 de la seguretat i la salut en el treball* del 18 de desembre de 2008 estableix la regulació dels principis generals de protecció ja establerts en la majoria de països europeus amb l'objectiu de prevenir els riscos laborals i protegir la seguretat i la salut, eliminant o disminuint els factors de risc i millorant la informació, la consulta, la participació, la formació dels treballadors i dels seus delegats, així com les línies generals per aplicar els principis esmentats i les mesures per promoure la millora de la seguretat i la salut en el treball. Aquesta llei entrà en vigor el 18 de març de 2009.

■ La *Llei del codi de relacions laborals* del 18 de desembre de 2008 té per objecte integrar en un sol text legal els aspectes ja regulats en la *Llei 8/2003 del 12 de juny de 2003 sobre el contracte de treball*, afegint-hi qüestions no tractades amb anterioritat, com són la regulació dels drets de representació col·lectiva, el dret de reunió dels treballadors i la negociació col·lectiva de convenis i acords col·lectius de treball. Aquesta llei entrà en vigor el 18 de març de 2009.

■ La *Llei qualificada de llibertat sindical* del 18 de desembre de 2008 té per objectiu regular el dret sindical i el règim jurídic de les organitzacions sindicals i n'estableix els requisits per a la seva constitució, les responsabilitats de les organitzacions i la representativitat, així com l'acció sindical. Aquesta llei entrà en vigor el 18 de març de 2009.

■ El *Reglament regulador de les prestacions econòmiques d'atenció social* del 16 de febrer del 2011, redueix els terminis de residència per a les prestacions econòmiques destinades a la cobertura de necessitats bàsiques i eleva el nivell de seguretat jurídica, establerts, fins a la data, pel *Reglament regulador de les prestacions econòmiques d'atenció social* de 23 de juny de 2010. Aquesta prestació econòmica és a favor dels treballadors que han quedat en situació de desocupació involuntària i que es comprometen a participar en accions de formació i capacitació laboral i a acceptar les propostes adequades de treball.

II.3.

Marc tributari

Introducció

En la nostra història recent, l'aprovació de l'Acord d'Unió Duana entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Econòmica Europea (1990) i, posteriorment la Constitució (1993), marquen un nou entorn per al desenvolupament del sistema tributari andorrà.

El sistema fiscal andorrà, basat fins a l'actualitat en la imposició indirecta, està en procés de canvi per a situar Andorra en el context internacional com a país amb un ordenament tributari equiparable al dels països de la Unió Europea i l'OCDE.

En aquesta línia, al 2010 s'aproven la *Llei de l'impost sobre societats i sobre la renda de les activitats econòmiques que han entrat en vigor l'1 de gener de 2012*, així com la *Llei de l'impost sobre la renda dels no-residents fiscals* que ha entrat en vigor l'1 d'abril de 2011. Al Principat d'Andorra no hi ha impostos directes de caràcter general sobre les rendes no empresarials dels residents.

Amb data 21 de juny de 2012, el Consell General aprova la *Llei 11/2012 de l'Impost General Indirecte*, que té com a objectiu regular i implantar per pri-

mer cop en la història del Principat d'Andorra, un impost que ha de portar a un sistema fiscal andorrà modern i equiparable al dels països del nostre entorn. La seva introducció permet substituir tot un conjunt de figures tributàries que fins a la data han estat els pilars de la imposició a Andorra com són l'impost sobre les mercaderies (IMI), l'impost indirecte sobre la producció interna (IPI), l'impost sobre les activitats comercials (IAC) i l'impost indirecte sobre els serveis (ISI). Aquesta llei ha entrat en vigor l'1 de gener de 2013.

La creació o remodelació de les figures impositives ha d'implicar l'existència d'una organització sòlida i eficaç que dugui la gestió, la liquidació, la recaptació, el control i la inspecció d'aquests nous tributs. En aquesta línia, el Govern constitueix el 9 de febrer del 2011 una comissió per crear l'Agència Andorrana Fiscal i de Fronteres i fusionar així, els diversos organismes de l'Administració General, de manera que hi hagi una única organització fiscal que gestioni i controli tots els tributs d'àmbit estatal. Dita agència és operativa des de l'1 de gener del 2013.

Tributs de l'Administració Central

La *Llei de bases de l'ordenament tributari, del 19 de desembre de 1996*, configura el marc bàsic de referència amb aplicació preeminent dins l'àmbit tributari del Principat i incorpora els principis de justícia, legalitat i reserva de llei, generalitat i distribució equitativa de la càrrega tributària, establerts en la Constitució. La llei esmentada estableix les normes generals per les quals, a manca de llei específica en contra, es regeixen els tributs.

En l'actualitat, i tal i com s'ha esmentat anteriorment, el sistema tributari andorrà està en un procés de reforma fiscal iniciat amb la introducció de nous impostos directes com són l'impost de societats, l'impost sobre la renda de les activitats econòmiques i l'impost sobre la renda dels no-residents fiscals, així com la introducció de l'impost general indirecte, que ha de portar a un sistema fiscal andorrà modern i equiparable al dels països del nostre entorn, tenint present les peculiaritats del nostre país i la seva estructura econòmica. [\[quadre 1\]](#)

Taxes i impostos indirectes

Impost general indirecte (IGI)

El 21 de juny del 2012 s'aprova la *Llei 11/2012 de l'impost general indirecte* amb la finalitat de regular i implantar, per primer cop en la història del Principat d'Andorra, aquesta figura tributària en concordança amb la Directiva 2006/112/CE. Aquesta creació és una fita molt important en el procés de reforma fiscal iniciat amb la introducció de nous impostos indirecte i que ha de portar a un sistema fiscal andorrà modern i equiparable al dels països del nos-

tre entorn, tenint present les peculiaritats del nostre país i la seva estructura econòmica.

La Llei 11/2013, del 23 de maig, de modificació de la Llei de 11/2012, del 21 de juny, de l'impost general indirecte incorpora un règim especial de béns usats.

L'impost general indirecte grava la capacitat econòmica que es posa de manifest sempre que es produeix el consum final d'un bé o servei i, per tant,

Acord d'Unió Duanera 1990

Modifica l'estructura de les taxes sobre el consum i estableix l'inici de la imposició indirecta generalitzada

Taxes i Impostos indirectes (*)

Acord monetari 2011

Modernització del sistema fiscal per a ésser homologable al d'altres països i obtenir una distribució més equitable de les càrregues tributàries

Impostos directes

Impost general indirecte (*)

(*) La Llei de l'impost de mercaderies indirecte de 26 de juny de 1991, la Llei del cànon sobre el consum d'electricitat i telèfon del 5 d'abril de 1994, la Llei d'establiment de la taxa per raó del servei de fe pública notarial del 2 de maig del 2000, la Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis bancaris i de serveis financers del 14 de maig del 2002, la Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis empresarials i professionals del 3 de novembre de 2004, la Llei de l'impost indirecte sobre la producció interna del 3 de novembre de 2004 i la Llei de l'impost indirecte sobre les activitats comercials del 3 de novembre de 2004 van derogar-se amb l'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte, amb data 1 de gener de 2013.

com a impost general sobre el consum esdevé un pilar fonamental, en el cap de la imposició indirecta. La seva introducció permet substituir la gran majoria de les figures tributàries indirectes fins ara vigents, que, de forma imperfecta durant els darrers anys, han intentat gravar el consum produït en el nostre territori. D'aquesta manera el marc de la imposició directa passa a ser més neutre i eficient per a les empreses i més just per als ciutadans.

L'impost s'aplica en totes les fases de producció i distribució dels béns i serveis, així com en les importacions de béns, on totes les operacions estan sotmeses a un tipus de gravamen que oscil·la entre el 0% i el 9,5%. Un detall dels mateixos és com segueix:

- Tipus de gravamen general: 4,5% i s'exigeix sempre que no es prevegi expressament l'aplicació d'un altre tipus de gravamen.
- Tipus de gravamen reduït: 1% s'aplica només a les operacions definides en l'article 58 de la Llei.
- Tipus de gravamen súper reduït: 0% s'aplica als productes i serveis de primera necessitat definits en l'article 59 de la Llei.
- Tipus de gravamen incrementat: 9,5% aplicable als serveis bancaris i financers.

Aquesta Llei ha entrat en vigor el dia 1 de gener de 2013.

Impostos sobre les mercaderies

Impost indirecte sobre les mercaderies (IMI)

L'any 1991, arran de l'entrada en vigor de l'acord comercial entre Andorra i la Unió Europea, es va crear l'**Impost de Mercaderies Indirecte (IMI)**, que grava la importació i la producció de mercaderies.

Es tracta d'un impost sobre les importacions dels productes que figuren als capítols 1-24 del sistema harmonitzat de designació i codificació de mercaderies i que inclouen productes destinats al consum final o a la seva elaboració. L'import es determina aplicant un tipus de gravamen sobre el valor de la mercaderia (base de tributació) i, en alguns casos, un import fix per unitat de producte. El tipus de gravamen esmentat oscil·la entre l'1% i el 12%, segons la mercaderia. Un detall dels mateixos és com segueix:

- Tipus reduït: 1% s'aplica als preus dels productes que figuren als capítols 1-24 del sistema harmonitzat i s'afegeix a la taxa esmentada sobre el consum de les importacions.
- Tipus normal: 4% correspon a la majoria dels productes.
- Tipus incrementat: 7% és aplicable a productes electrònics, de perfumeria, òptica i altres.
- Tipus especial: 12% s'aplica a joieria i a aparells recreatius.

Per a certs productes específics com ara llibres o impresos, cadires de rodes i altres vehicles per a invàlids, així com per a certs accessoris de vehicles, no existeix tipus impositiu de l'impost de mercaderies indirecte.

La Llei també estableix tipus d'impostos per unitat de producte sobre carburants i mínims imposables sobre algunes mercaderies, com per exemple el tabac.

Des del 1996 la duana recapta la totalitat de la **Tarifa Exterior Comuna (TEC)** sobre les importacions de productes industrials procedents de països que no pertanyen a la Unió Europea.

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte.

Impost indirecte sobre la producció interna (IPI)

Aquest impost entrà en vigor l'1 de gener de 2006 amb l'objectiu de generalitzar la imposició indirecta a totes les mercaderies de l'economia andorrana.

Aquest impost grava el lliurament de béns produïts o elaborats per empresaris i professionals al territori andorrà. L'impost es determina aplicant un tipus de gravamen sobre el valor del bé produït (base de tributació). El percentatge repercutit al client final oscil·la entre l'1% i el 12% segons el tipus de mercaderia. Un detall dels mateixos és com segueix:

- Tipus reduït: 1% s'aplica als preus dels productes que figuren als capítols 1-24 del sistema harmonitzat, és a dir, principalment producció de productes alimentaris.
- Tipus normal: 4% correspon a la producció de la majoria dels productes.
- Tipus incrementat: 7% és aplicable a la producció de productes electrònics i de perfumeria entre d'altres.
- Tipus especial: 12% s'aplica a la producció de productes de joieria i aparells recreatius.

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte.

Impost sobre les activitats comercials (IAC)

Aquest impost entrà en vigor el 3 de novembre de 2004 i va ser modificat el 27 d'octubre de 2006. Grava en origen i fase única la comercialització de béns ja siguin importats o bé produïts al país. Als efectes d'aquest impost, s'entén per comercialització de béns el conjunt d'operacions de venda al major i venda al detall que intervenen en la transmissió fins el consumidor final.

El tipus de gravamen d'aquest impost aplicable tant pel que fa a les importacions com al lliurament de béns produïts o elaborats en territori andorrà, consisteix en un recàrrec d'equivalència afegit al tipus de gravamen de l'impost de mercaderies indirecte (IMI) o de l'impost indirecte sobre la producció interna (IPI) que suporti el bé comercialitzat.

Un detall dels recàrrecs d'equivalència aplicats per a cada tipus de gravamen és com segueix: [\[quadre 2\]](#)

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte.

Tipus de gravamen de l'IMI/IPI	Recàrrec d'equivalència
0%	0,0%
1%	0,0%
4%	0,8%
7%	1,4%
12%	2,4%

[quadre 2]

Impostos sobre els serveis

Impost indirecte sobre els serveis (ISI)

El 13 d'abril de 2000, es va aprovar la *Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis*, que estableix les bases d'una imposició indirecta sobre els serveis prestats en territori andorrà per empresaris i professionals, persones físiques i jurídiques, residents i no residents, excepte els serveis subjectes a la *Llei de l'IMI*. Aquesta llei fou modificada posteriorment per la *Llei 16/2004, del 3 de novembre*. Els tres tipus d'impostos establerts són: el tipus reduït de l'1%, el tipus normal del 4% i el tipus incrementat del 7%.

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte.

Com a desenvolupament de la llei marc anterior, el 14 de maig de 2002, es va aprovar la *Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis bancaris i serveis financers*, modificada per la *Llei 3/2005 del 21 de febrer*, i la *Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis d'assegurança*, que va ser d'aplicació a partir del 13 de juny de 2002. D'acord amb aquestes lleis, la prestació de serveis bancaris i serveis financers es grava amb un 12%, i la prestació de serveis d'assegurança amb un 4%. La quota de liquidació de l'impost es calcula

segons un sistema que estima, a partir de les magnituds econòmiques i financeres, el valor de les prestacions de serveis realitzades. La *Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis bancaris i serveis financers* ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la *Llei de l'impost general indirecte*.

Així mateix, amb data 1 de gener de 2006, va entrar en vigor la *Llei 17/2004 de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis empresarials i professionals, del 3 de novembre*, amb l'objectiu de generalitzar la imposició indirecta a tots els sectors de l'economia andorrana. Aquest impost grava les prestacions de serveis realitzades per empresaris i professionals al Principat d'Andorra. En cas que el servei sigui prestat per un empresari o professional no establert a Andorra, i el destinatari o beneficiari del servei subjecte a gravamen sigui un empresari o professional establert a Andorra, és obligat tributari el destinatari o beneficiari del servei prestat. L'impost es determina aplicant un tipus de gravamen sobre el valor del servei prestat (base de tributació). El percentatge repercutit al client l'1% (tipus reduït) o el 4% (tipus normal).

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte.

Impostos especials

La *Llei d'impostos especials del 20 de novembre de 2008* va ser creada per harmonitzar la imposició fiscal indirecta en la importació amb els països de l'entorn del Principat. Aquesta llei estableix un impost que grava determinats productes especials com ara l'alcohol, el tabac i els hidrocarburs, que generen uns costos socials assumits en bona part per l'Estat i en últim terme per la societat.

El 22 d'abril de 2010, es va aprovar la *Llei 11/2010 de modificació de la Llei 27/2008, de 20 de novembre de 2008 d'impostos especials*; amb aquesta llei de modificació s'introdueixen certs matisos sobre la *Llei 27/2008* per tal de millorar la gestió d'aquests impostos, per no incrementar la pressió fiscal als operadors que utilitzen hidrocarburs i per lluitar contra tràfics il·lícits que poden estar incentivats per diferències de preus.

Amb data 15 de febrer de 2011, es va aprovar la *Llei 3/2011 de modificació de la tarifa general de taxes sobre el consum*; aquesta llei, modifica l'article 9 de la *Llei 11/2010* per tal de regular el diferencial de preus del tabac amb els països veïns originat per les alces dels impostos en aquests països.

Tributs de les administracions comunals

El 27 de juny de 2003, el Consell General va aprovar la *Llei de les finances comunals*, que desenvolupa, entre d'altres, l'autogovern comunal en matèria tributària i de gestió financera, estableix un marc suficient que permet als comuns desenvolupar les seves competències tributàries i financeres i homogeneïtzar el marc tributari comunal. A més, es regulen les modalitats d'endeutament dels comuns i es fixen uns límits màxims i uns mecanismes de control que contribueixin a un sector públic andorrà més sòlid i financerament equilibrat.

La *Llei de finances comunals* determina la potestat tributària dels comuns en relació als següents tributs:

- Tributs tradicionals del foc i lloc.

Impostos sobre béns immobles

Impost sobre transmissions patrimonials immobiliàries (ITP)

La *Llei de l'impost sobre transmissions patrimonials immobiliàries de 29 de desembre de 2000*, va ser modificada per la *Llei 7/2006 de 21 de juny de 2006*. Aquest impost grava les transmissions patrimonials, a títol onerós o lucratiu *inter vivos*, de tota classe de béns immobles així com la constitució i la cessió de drets reals sobre els béns immobles. També queden subjectes a aquest impost la transmissió d'accions o de participacions de societats mercantils, així com la constitució o cessió de drets sobre aquestes accions o participacions, quan almenys el 50% de l'actiu de la societat estigui integrat per béns immobles i que, com a resultat de la transmissió d'accions o participacions, o de la constitució o cessió de drets reals sobre les mateixes, l'adquirent tingui més d'una cinquena part del capital de la societat.

Aquest impost s'aplica a totes les transmissions de béns immobles i a les constitucions i cessions de drets reals sobre aquests béns immobles quan estiguin situats en territori del Principat d'Andorra. El tipus de gravamen és del 4%.

No obstant, la llei preveu, en el seu article 4, una sèrie d'exempcions a l'impost, sempre que concorrin les condicions en ell exigides. En aquest sentit, la principal novetat de la *Llei 7/2006* és la introducció

Amb data 1 de març de 2012, s'ha aprovat la *Llei 1/2012 de modificació de la tarifa general de taxes sobre el consum*; per tal de revisar i ajustar internament els tipus de gravamen aplicat sobre el tabac i en especial revisar els tipus de gravamen de les taxes sobre el consum que s'apliquen als productes de tabac.

- Taxes per a la prestació de serveis comunals.
- Taxes i drets per a la realització d'actes administratius d'intervenció i el lliurament d'autoritzacions.
- Tribut de radicació d'activitats comercials, industrials i professionals no comercials.
- Tributs immobiliàries sobre la propietat immobiliària edificada, la propietat immobiliària no edificada, els seus rendiments arrendataris i les transaccions immobiliàries que s'han d'inscriure en el cadastre comunal.
- Participació dels comuns en la taxa per tinença de vehicles, que és de recaptació governamental, en funció del nombre de vehicles que estiguin donats d'alta en el registre del Govern.

de l'exempció de l'impost per adquisició del primer habitatge quan concorrin determinades circumstàncies personals i econòmiques.

Impost sobre plusvàlues en les transmissions patrimonials immobiliàries

El dia 14 de desembre de 2006, es va aprovar la *Llei de l'impost sobre les plusvàlues en les transmissions patrimonials immobiliàries*. Tribut de naturalesa directa que grava l'increment del valor dels béns immobles que es posi de manifest per a les transmissions, oneroses o lucratives, *inter vivos* de béns immobles, així com per a les constitucions o cessions de drets reals sobre aquests mateixos béns. Aquesta llei fou modificada amb data 3 d'octubre de 2008, amb l'aprovació de la *Llei 19/2008*, que va entrar en vigor el 28 d'octubre del mateix any.

Aquest impost s'aplica a totes les transmissions de béns immobles situats al territori del Principat d'Andorra i a les constitucions o cessions de drets reals sobre aquests béns immobles, que es puguin exercir en el mateix territori. També queden subjectes a aquest impost la transmissió d'accions o de participacions de societats mercantils, així com la constitució o cessió de drets sobre aquestes accions o participacions, quan almenys el 50% de l'actiu de la societat estigui integrat per béns immobles i que com a resultat de la transmissió d'accions o

participacions, o de la constitució o cessió de drets reals sobre les mateixes, l'adquirent tingui més d'una cinquena part del capital de la societat.

S'estableix el tipus de gravamen del 0% al 15% en funció dels anys en què el bé immoble hagi estat en propietat de l'obligat tributari.

Fiscalitat dels rendiments de l'estalvi

El Consell General del Principat d'Andorra, en la seva sessió del 21 de febrer de 2005, va ratificar **l'Acord entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Europea relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos**. Així mateix, en la seva sessió del 13 de juny de 2005, va aprovar la Llei d'aplicació de l'esmentat acord. Amb data 20 de juny de 2007, es publicà el Decret de modificació del model 420: "Declaració de les retencions sobre els rendiments de l'estalvi" de l'annex de la *Llei 11/2005* esmentada sobre aquestes línies.

Aquesta llei estableix l'obligació de practicar una retenció en origen sobre els pagaments d'interessos efectuats per agents pagadors establerts al Principat d'Andorra a beneficiaris efectius, persones físiques residents en un dels estats membres de la Unió Europea. Aquesta retenció va ser del 15% durant els tres primers anys, del 20% de l'1 de juliol de 2008 a l'1 de juliol de 2011 i del 35% des de l'1 de juliol de 2011. L'import recaptat pel Govern d'Andorra derivat de l'obligació de retenció per part dels agents pagadors es transfereix en un 75% als països de la Unió Europea on resideixin els beneficiaris efectius. Queden fora de l'àmbit d'aplicació de l'Acord els rendiments derivats dels contractes de pensions i d'assegurances.

Impost sobre la renda dels no-residents fiscals

Amb la *Llei 94/2010, del 29 de desembre de 2010, de l'impost sobre la renda dels no-residents fiscals modificada per la Llei 18/2011, de l'1 de desembre*, es grava la renda d'activitats econòmiques desenvolupades a Andorra per persones físiques o jurídiques no-residents fiscals i les rendes del treball percebudes per persones físiques no-residents fiscals sempre que, aquestes últimes, no estiguin subjectes al

règim de seguretat social del Principat, ni tampoc estiguin compreses en l'àmbit subjectiu d'aplicació dels impostos sobre societats o sobre activitats econòmiques de persones físiques. Aquest impost és d'aplicació a les rendes generades per persones físiques o jurídiques no-residents fiscals a partir de l'1 d'abril de 2011.

Impost sobre societats i sobre la renda de les activitats econòmiques

Amb l'entrada en vigor de la *Llei 95/2010 de l'impost sobre societats del 29 de desembre de 2010 modificada per la Llei 17/2011, de l'1 de desembre*, queda derogada la *Llei de la Taxa sobre el Registre de Titulars d'Activitats econòmiques del 20 de desembre de 1995*. Aquesta llei, sotmet a gravamen de forma unitària tota renda obtinguda per les persones jurídiques residents fiscals en territori andorrà que duen a terme una activitat econòmica. El tipus de gravamen per als obligats tributaris d'aquest impost és del 10% i del 0% per a les institucions regulades per la *Llei 10/2008 de regulació d'organismes d'inversió col·lectiva*.

una activitat econòmica i que no han adoptat, per la realització de les seves activitats, forma societària. El tipus de gravamen per als obligats tributaris d'aquest impost és del 10%.

La *Llei 96/2010 de l'impost sobre la renda de les activitats econòmiques del 29 de desembre de 2010 modificada per la Llei 19/2011, de l'1 de desembre*, grava els beneficis obtinguts per les persones físiques residents fiscals en territori andorrà que duen a terme

S'inclou com a activitat econòmica les activitats d'arrendament i compravenda d'immobles, tenint en compte l'eliminació de la doble imposició nacional i què per tant la quota de tributació d'aquestes activitats es minora amb les quotes de tributació satisfetes per l'obligat tributari per l'impost comunal sobre els rendiments arrendataris o per l'impost de les plusvàlues en les transmissions patrimonials immobiliàries, segons es correspongui.

Aquestes lleis i els impostos que regulen són aplicables als períodes impositius que s'inicien a partir de l'1 de gener del 2012.

Acords d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia

El procés d'adopció dels estàndards internacionals de l'OCDE, que ha portat el Principat a la signatura dels diferents Acords d'intercanvi d'Informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia, té el seu origen en la Declaració de París, signada el 10 de març de 2009. El document recollia la voluntat del Principat de començar un procés de reforma legislativa amb l'objectiu de modificar el secret bancari en l'àmbit de l'intercanvi d'informació per fer-lo compatible amb l'article 26 del Conveni de l'OCDE. A partir d'aquell moment es va iniciar un procés d'estandarització per homologar Andorra als països cooperants amb l'OCDE.

Llei 3/2009 d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia de 7 de setembre de 2009

Tal com es va anunciar a la Declaració de París, el Consell General d'Andorra va aprovar *la Llei d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia* el 7 de setembre de 2009.

La norma, que va permetre la signatura dels posteriors acords d'intercanvi d'informació, recull els criteris demanats per l'OCDE en relació a l'intercanvi d'informació fiscal, concretament pel que fa a l'article 26 del Model de Conveni Estàndard d'aquest organisme. Aquest article estableix que l'intercanvi d'informació sigui rellevant per a la correcta aplicació de la convenció fiscal, així com per als propòsits de l'administració i l'aplicació de les lleis fiscals dels països contractants.

Aquest text legal estableix un nou marc de seguretat jurídica en les relacions del Principat amb tercers països en matèria d'intercanvi d'informacions, però contempla, sobretot, qüestions claus en relació als mecanismes de respecte a la confidencialitat dels clients de la plaça, com les següents:

- La petició d'informació s'ha de fer sota demanda justificada i fonamentada i per tant preveu garanties a tal efecte, per exemple, estableix una limitació per obtenir o proporcionar informació que l'Estat requeridor no pogués obtenir en virtut de la seva pròpia legislació.
- Es fixa un procediment de notificació i la possibilitat d'oposar-se a la demanda de sol·licitud d'informació formulant un recurs d'oposició degudament motivat davant de l'autoritat competent.
- S'estableix la no retroactivitat, és a dir, s'assenta el principi de no donar informació dels clients que faci referència a situacions anteriors a l'entrada en vigor de cada Acord.
- Queden prohibides les *fishing expeditions*, és a dir, les sol·licituds col·lectives i generalitzades d'informació.

- Es garanteix la confidencialitat i es recull el principi del *level playing field* –mateixes regles de joc– en relació a altres acords que s'hagin signat prèviament.

A més, l'intercanvi d'informació a la demanda, respondent a demandes justificades i fonamentades, es farà efectiu per als exercicis fiscals que comencin amb posterioritat a l'entrada en vigor de cada Acord bilateral, és a dir, després de la darrera notificació de ratificació pels respectius Parlaments, més un període addicional, generalment de tres mesos, en els casos en què s'hagi establert aquest període. Per exemple: si un acord és ratificat pels respectius parlaments dels països signants el 2 de juny de 2011 i hi ha un període addicional de tres mesos, l'acord entrarà en vigor el 2 de setembre de 2011 i serà efectiu durant l'exercici fiscal 2012, és a dir, a partir de l'1 de gener de 2012.

Signatura dels acords d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia

Després de l'aprovació de la Llei, entre setembre de 2009 i novembre de 2010, el Govern andorrà ha signat convenis bilaterals d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia amb 21 països (17 ja han entrat en vigor,): Àustria (17/09/09), Liechtenstein (18/09/09), Mònaco (18/09/09), San Marino (21/09/09), França (22/09/09), Bèlgica (23/10/09), Argentina (26/10/09), Països Baixos (6/11/09), Portugal (30/11/09), Espanya (14/01/10) i, finalment, Suècia, Finlàndia, Noruega, Dinamarca, Islàndia, Groenlàndia i les Illes Fèroe (24/02/10), Alemanya (25/11/10), Austràlia (24/09/11), Polònia (15/06/12) i República Txeca (11/06/2013).

Aquests acords signats, que superen àmpliament el mínim de 12 exigits per l'OCDE, van comportar que el febrer de 2010 l'organisme internacional inclogués Andorra dins del grup de 'jurisdiccions que han implementat substancialment els estàndards fiscals internacionals'. En aquest sentit, des de l'OCDE, així com des dels òrgans executius claus en les relacions internacionals del Principat, com ara França i Espanya, s'ha destacat l'esforç i el compromís de les institucions andorranes amb l'objectiu d'adequar-se al nou ordre econòmic.

Fins a la data, han entrat en vigor els acords signats amb San Marino, Àustria, Mònaco, França, Països Baixos, Liechtenstein, Espanya, Suècia, Finlàndia, Dinamarca, Portugal, Illes Fèroe, Noruega, Islàndia i Alemanya. L'entrada en vigor del conveni en matèria fiscal entre Andorra i Espanya, va permetre que Andorra sortís de la llista espanyola de paradisos fiscals.

Reglament de desenvolupament de la Llei 3/2009 d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia

Amb data 23 de febrer de 2011, s'ha aprovat el reglament que desenvolupa la *Llei 3/2009 d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia*, en què es determinen i precisen els requisits a complir, tant per les autoritats estrangeres com per les autoritats públiques andorranes, en el marc d'una

petició d'informació, fonamentada en la *Llei 3/2009* i en els convenis bilaterals d'aplicació. Les sol·licituds prèvies d'intercanvi d'informació s'han de formular per escrit amb la indicació del seu objecte, quedant ben entès que les sol·licituds genèriques d'informació no podran ser ateses. Així, el reglament estableix els criteris per a la tramitació de les sol·licituds d'intercanvi d'informació formulades i dirigides al Ministeri de Finances encarregat.

II.4. Marc legislatiu del sistema financer

El marc regulatori andorrà està alineat amb el dels països del seu entorn i cobreix aspectes com l'operatiu, la solvència i blanqueig de diners o valors producte del crim i finançament del terrorisme i d'altres temes que es detallen tot seguit.

A continuació, es presenta un resum de tota la normativa relativa al sistema financer vigent fins a l'actualitat:

■ La ***Llei reguladora*** de l'actuació de les ***companyies d'assegurances*** al Principat d'Andorra de l'11 de maig de 1989 inclou els aspectes fonamentals per poder operar a Andorra.

■ La ***Llei sobre el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer andorrà i altres disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra*** de 9 de maig del 2013, que deroga la *Llei de regulació de les facultats operatives dels diversos components del sistema financer* de 19 de desembre de 1996, així com la *Llei 24/2008, sobre el règim jurídic de les entitats financeres – no bancàries- de crèdit especialitzat*, estableix el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer així com la regulació de l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra.

■ La ***Llei sobre els requisits organitzatius i les condicions de funcionament de les entitats operatives del sistema financer, la protecció de l'inversor, l'abús de mercat i els acords de garantia financera***, de 9 de maig del 2013, que deroga la *Llei d'ordenació del sistema financer* de 27 de novembre de 1993, estableix els requisits organitzatius i condicions de funcionament per a l'exercici de l'activitat de les entitats operatives del sistema financer; els requeriments mínims a seguir per part de les entitats operatives del sistema financer per tal de vetllar per la protecció

de l'inversor; les obligacions, les prohibicions i el règim sancionador relacionats amb l'abús de mercat per part de qualsevol persona física o jurídica, entès com les operacions basades en l'ús d'informació privilegiada i la manipulació de mercat, per tal de contribuir a la integritat dels mercats financers i d'augmentar la confiança dels inversors en dits mercats; i el marc normatiu dels acords de compensació contractual i els acords de garantia financera.

Amb l'aprovació de les lleis esmentades queden derogades la *Llei 13/2010 sobre el règim jurídic de les entitats financeres d'inversió i de les societats gestores d'organismes d'inversió col·lectiva* i la *Llei 14/2010 de règim jurídic de les entitats bancàries i de règim administratiu bàsic de les entitats operatives del sistema financer*.

La composició del sistema financer, d'acord amb la legislació vigent, és com segueix:

- a) les activitats financeres regulades i exercides per les entitats operatives del sistema financer andorrà;
 - i) entitats bancàries;
 - ii) entitats financeres d'inversió:
 - societats financeres d'inversió;
 - agències financeres d'inversió;
 - societats gestores de patrimonis;
 - assessors financers.
 - iii) societats gestores d'organismes d'inversió col·lectiva; i
 - iv) entitats financeres -no bancàries- de crèdit especialitzat.
- b) els mercats financers andorrans;
- c) altres activitats en relació amb les entitats operatives del sistema financer i els mercats financers andorrans, incloses les associacions professionals del sector financer.

Finalment, també forma part del sistema financer andorrà qualsevol agent financer que actuï en nom o per compte d'alguna de les entitats operatives del sistema financer d'acord amb l'establert a l'article 27 de la *Llei 7/2013*.

─ Molt abans de ser promoguda la *Llei d'ordenació del sistema financer*, de 27 de novembre de 1993, el sistema financer andorrà, amb la inquietud de transmetre serietat i confiança a tercers, ja havia fomentat la seva pròpia autoregulació mitjançant l'Associació de Bancs Andorrans (ABA).

─ La ***Llei de regulació del coeficient d'inversions obligatòries*** de 30 de juny de 1994 estableix un coeficient obligatori que s'ha de cobrir amb fons públics i que, d'acord amb l'esmentada llei, només és aplicable, actualment, a les entitats bancàries. Aquesta llei es desenvolupa en el *Decret del 9 de desembre de 2009 d'aprovació del Decret de modificació del Decret de reglamentació de la Llei de regulació del coeficient d'inversions obligatòries de 22 d'agost de 1994*, el qual estableix l'obligatorietat de mantenir un 2% dels seus actius en fons públics. Les emissions de deute de l'Estat queden definides com a fons públics a efectes del càlcul del coeficient d'inversions obligatòries. Així, l'última emissió de deute públic subscrita per les entitats bancàries andorranes del 31 de desembre de 2009, regulada en el *Decret d'emissió de deute públic del Principat d'Andorra de 23 de desembre de 2009* i totalment subscrita per les entitats bancàries andorranes, és computable a efectes del compliment d'aquest coeficient.

─ La ***Llei de regulació de reserves en garantia de dipòsits i altres obligacions operacionals*** de l'11 de maig de 1995 estableix el límit i l'abast de les reserves mínimes de fons propis en garantia de les obligacions operacionals que han de mantenir les entitats integrades en el sistema financer. Totes les disposicions reguladores del règim de dipòsits de reserves en garantia de les entitats bancàries, queden derogades per la nova legislació del sistema de garantia de dipòsits.

─ La ***Llei de creació d'un sistema de garantia de dipòsits per a les entitats bancàries*** del 2 de febrer de 2011. Fins a la data, la *Llei de regulació de les reserves en garantia de dipòsits i altres obligacions operacionals*, establia els mecanismes per garantir la solvència i l'estabilitat del sistema bancari andorrà però sense constituir una garantia directa per al reemborsament dels dipòsits als seus titulars en cas que esdevinguessin indisponibles. Amb l'entrada en vigor d'aquesta llei, la legislació andorrana s'adequa als requeriments de la Unió Europea en aquesta matèria i es configura un règim més idoni per protegir la solidesa i la solvència del sistema financer andorrà envers dels seus dipositaris. El sistema de garantia és *ex post* i

els imports màxims de cobertura són de 100.000 euros per dipositant i 100.000 euros per inversor, per a cada entitat.

El 9 de maig de 2012, s'aprova el Reglament d'organització i funcionament de la Comissió Gestora del Sistema de garantia de dipòsits i inversions de les entitats bancàries andorranes, que té per determinar, dins el marc de la legislació que hi sigui aplicable, els principis d'actuació de la Comissió Gestora del Sistema de garantia de dipòsits i inversions per a les entitats bancàries, les regles bàsiques de la seva organització i el seu funcionament, i les normes de conducta dels seus membres.

─ La ***Llei de protecció del secret bancari i prevenció del blanqueig de diner o valors productes del crim*** d'11 de maig de 1995 assolia dos objectius: donar forma legal al compromís de lluita contra el blanqueig de diner i ratificar el principi bancari de no ingerència en els afers del client.

La lluita per prevenir el blanqueig de diner procedent d'activitats il·lícites ha estat una prioritat del país i molt especialment de la banca andorrana des de fa anys. Ja l'any 1990, la pròpia banca es va autoregular voluntàriament amb el codi deontològic i Andorra va modificar el seu Codi Penal introduint els supòsits de blanqueig de diners d'origen criminal.

L'11 de maig de 1995 s'aprovava la primera llei contra la delinqüència internacional d'origen criminal, i el marc normatiu es completava l'any 2000 amb la ***Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors productes de la delinqüència internacional***, aprovada pel Consell General el 29 de desembre de 2000, creant la Unitat de Prevenció del Blanqueig (UPB). La UPB, que a partir de l'entrada en vigor de la nova *Llei 28/2008* de l'11 de desembre va passar a anomenar-se Unitat d'Intel·ligència Financera (UIF), és un òrgan independent que té per missió impulsar i coordinar les mesures de prevenció del blanqueig i finançament del terrorisme. Així mateix, aquesta regulació implica, per a totes les entitats financeres:

- La definició de procediments estrictes d'identificació dels clients.
- L'establiment de procediments i controls adequats per detectar operacions sospitoses de pertànyer al crim organitzat.
- La formació del personal en programes específics de prevenció de blanqueig de diners.
- La submissió a una auditoria externa que revisi el grau de compliment dels punts anteriors.

Amb data 13 de febrer de 2008, el Govern d'Andorra va aprovar el Decret de creació i funcionament de la Comissió Permanent de Prevenció

del Blanqueig i el Finançament del Terrorisme, amb la finalitat de millorar la coordinació de tots els organismes i ministeris implicats en la prevenció i lluita contra el blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme, i obtenir una visió multidisciplinària i global que facilita més efectivitat i agilitat en l'adopció de mesures. Aquesta comissió és presidida pel cap de la UIF i està formada per representants dels ministeris titulars de Presidència, Finances, Justícia, Interior, Economia, Afers Exteriors, de l'INAF, quan es tractin temes que afectin al sistema financer, i de la UIF. Aquesta comissió es reuneix com a mínim una vegada cada trimestre.

L'11 de desembre de 2008 s'aprovà la *Llei 28/2008 de modificació de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional del 29 de desembre de 2000*. Aquesta llei entrà en vigor el 21 d'abril de 2009, harmonitzant la legislació andorrana vigent fins aleshores a la legislació i regulació internacional i, en especial, a la tercera directiva europea en aquesta matèria. Amb aquesta modificació legislativa, és quan la UPB passa a denominar-se Unitat d'Intel·ligència Financera d'Andorra (UIF). Les modificacions més significatives introduïdes amb aquesta modificació legislativa varen ser l'ampliació de l'abast dels subjectes obligats, la definició de les persones políticament exposades, la definició del veritable drethavent, la major precisió a l'hora de detallar les obligacions dels subjectes obligats, la introducció de criteris de risc, el caràcter obligatori dels comunicats tècnics de la UIF i la prohibició explícita de les relacions amb bancs pantalla i dels comptes anònims.

El 16 de setembre de 2009, es va publicar el **Text refós de l'articulat de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme**.

Com a conseqüència de l'entrada en vigor de la *Llei 28/2008*, es va modificar el Reglament que desenvolupava aquesta legislació. El 20 de maig de 2009, es va publicar el **Reglament de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme**, quedant derogat el *Reglament de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners del 31 de juliol de 2002*. Aquest nou reglament recull i desenvolupa la legislació vigent en aquesta matèria, conformant aspectes organitzatius i de funcionament de la UIF; així com la forma en què els subjectes obligats han de complir les obligacions establertes en la Llei, els procediments que han de seguir en cas de detectar una operació que pugui estar relacionada amb el blanqueig de capitals pro-

cedents d'activitats delictives, la formació que han de tenir les persones que formin part dels òrgans de control intern i de comunicació, el seu personal, el deure de secret professional, la cooperació internacional i l'intercanvi d'informació, així com el procediment sancionador. Aquest reglament fou modificat el 25 de maig de 2011 pel *Reglament de modificació del Reglament de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme del 13 de maig del 2009*.

El 25 de maig de 2011 s'aprovà, amb caràcter d'urgència i amb un procediment extraordinari, la *Llei 4/2011, de modificació de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme, del 29 de desembre del 2000*. Aquesta Llei que va entrar en vigor el dia 23 de juny de 2011, consta de set articles que, majoritàriament, converteixen en dret positiu mesures preventives ja aplicades pels subjectes obligats i que, d'acord amb els estàndards internacionals, requereixen una previsió normativa explícita. Entre altres qüestions, s'amplia el concepte de beneficiari efectiu, es redueix l'import de les vendes en efectiu d'articles de gran valor que generen les obligacions que estableix la Llei, s'intensifica el règim de les mesures de diligència simplificada i s'estableixen mesures addicionals de protecció dels subjectes obligats quan efectuen declaracions de sospita.

Altrament, el mateix dia 25 de maig de 2011, el Consell General va aprovar, amb caràcter d'urgència i amb un procediment extraordinari, la ratificació del **Conveni de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada transnacional, fet a Nova York el 15 de novembre del 2000**. Aquest Conveni va entrar en vigor el dia 22 d'octubre del 2011.

El dia 18 de maig de 2011, el Govern d'Andorra va aprovar el **Decret de modificació del Reglament aprovat per Decret el 13 de maig del 2009** als efectes de regular amb major detall les mesures de prevenció del blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme que, d'acord amb els estàndards internacionals, requereixen una previsió normativa explícita. Aquest Decret es va publicar al BOPA el dia 25 de maig del 2011 i va entrar en vigor el dia següent a la seva publicació. Entre altres qüestions, es regulen amb més detall les obligacions relatives a la identificació i verificació de clients i veritables drethavents ja aplicades en la seva majoria pels subjectes obligats, s'intensifica el règim de les mesures de diligència simplificada i es contemplen possibles mesures concretes relatives a territoris d'alt risc a requeriment de la UIF.

■ El febrer de l'any 2005, es va aprovar el nou **Codi Penal** andorrà introduint un canvi significatiu en la definició del delictes de blanqueig de diners, de forma que s'ampliava el ventall de possibles activitats delictives que poden ser l'origen dels diners potencialment subjectes a delictes de blanqueig de diners. En conseqüència, aquesta modificació del Codi Penal també ha afectat certs articles de la *Llei de cooperació internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme* esmentada amb anterioritat.

Amb posterioritat, s'han efectuat diverses modificacions de la *Llei 9/2005* del Codi Penal andorrà per adequar-lo a la regulació europea i internacional en matèria de prevenció de blanqueig i finançament del terrorisme. Alguns dels canvis més rellevants s'enumeren a continuació:

- El 18 d'octubre de 2007 es va aprovar la *Llei 17/2007, qualificada de modificació de la Llei 9/2005, del Codi Penal*, que inclou una sèrie de reformes per adequar el Codi Penal andorrà a la totalitat de les disposicions recollides per la Convenció Penal sobre la corrupció, adoptada pel Consell d'Europa el 27 de gener de 1999 i ratificat pel Principat d'Andorra el 8 de novembre de 2001;
- El 20 de desembre de 2007 es va aprovar la *Llei 29/2007, qualificada de modificació de l'article 409 de la Llei 9/2005 del 21 de febrer, qualificada del Codi Penal andorrà relatiu a prevenció de blanqueig de diners o valors*;
- Amb data 3 d'octubre de 2008, el Consell General va aprovar la *Llei 15/2008, qualificada de modificació de la Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi Penal*. El motiu principal d'aquesta modificació, fou introduir certes modificacions de caràcter tècnic per tal que resulti més operatiu, així com per incloure l'entrada en vigor de certs tractats internacionals que Andorra havia signat. D'aquesta recent modificació, cal destacar l'article 366 bis que recull el delictes autònom de "finançament del terrorisme". Com a conseqüència, s'ha permès ratificar el 12 de juny del 2008 el Conveni de les Nacions Unides per a la repressió del finançament del terrorisme, signat pel Govern d'Andorra el 10 de novembre del 2001.
- Amb data 11 d'octubre del 2012, el Consell General ha aprovat la *Llei 18/2012, qualificada de modificació de la Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal*. L'adequació de les normes penals als tractats internacionals signats o ratificats per Andorra així com a les recomanacions del Grup d'Estatuts contra la Corrupció (GRECO) han estat el motiu principal d'aquesta modificació en certs articles per adaptar la normativa esmentada a les necessitats d'homolo-

gació internacional del nostre Estat, en especial en matèria de corrupció i finançament del terrorisme.

El 24 de desembre de 2008, es va publicar el text refós del Codi Penal andorrà, així com el del Codi de Procediment Penal.

Igualment, s'han evidenciat com a necessàries certes modificacions del Codi de procediment penal per adequar-lo als tractats i les recomanacions esmentats, fet que s'aprova la *Llei 19/2012* qualificada de modificació de la *Llei 16/2008*, del 3 d'octubre, qualificada de modificació del Codi de procediment penal, del 10 de desembre del 1998.

Pel que fa als comptes referenciats no són un obstacle per a les autoritats atès que els bancs compleixen amb els requeriments de coneixement dels clients. Se sol·licita als auditors externs que siguin particularment diligents amb aquest tipus de comptes alhora que també en altres àrees amb exposició al risc de blanqueig de diners.

El conjunt de les disposicions esmentades i la seva rigorosa aplicació per part de tots els agents implicats, destacant l'esforç fet pel sector financer, entre altres, per mantenir adequadament formats a tots els seus treballadors, han fet possible que els informes dels diferents organismes internacionals hagin estat favorables. En aquest sentit, doncs, el Moneyval va adoptar el primer i segon informe de progrés de la tercera avaluació mútua del Principat d'Andorra el dies 10 de desembre del 2008 i el 9 de desembre del 2010, respectivament.

Durant el 2011 el Principat va dur a terme el quart cicle d'avaluacions mútues i es va rebre la visita *on site* de la delegació del Moneyval durant el mes de març 2011 on es va examinar la major part de les Recomanacions GAFI. El passat 8 de març de 2012, va tenir lloc a Estrasburg la 4a Avaluació d'Andorra per part de Moneyval. L'equip avaluador va examinar l'eficàcia de l'aplicació de totes les recomanacions principals i importants, així com altres recomanacions independentment de la 3a avaluació.

Les entitats bancàries del Principat són conscients del seu rol fonamental per tal d'aconseguir una repressió i lluita eficaç contra els delictes del blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme, i aquesta sensibilització s'ha manifestat a través de la plataforma electrònica engegada a mitjans de l'any 2009 per l'Associació de Bancs Andorrans. Aquesta formació *on-line* en matèria de blanqueig de diner i lluita contra el finançament del terrorisme, conté informació actualitzada i legislació nacional i internacional en aquesta matèria. Es va començar a posar a disposició dels empleats del sector bancari andorrà a finals de 2010.

- En l'àmbit internacional, cal destacar que gràcies a les regulacions establertes dins la legislació andorrana en matèria de blanqueig de diner, l'1 de gener de 2001, el Principat d'Andorra va entrar en un **acord de col·laboració** amb l'organisme **Internal Revenue Service dels Estats Units (IRS)**.

Així mateix, les entitats bancàries del Principat i altres entitats financeres també van arribar a l'esmentat acord amb l'IRS individualment, obtenint així l'estatus de **Qualified Intermediary (QI)**.

Durant l'any 2006, tant Andorra com a país com les entitats que integren el sistema financer andorrà van renovar el seu estatus de *Qualified Intermediary* el qual és vigent per a 6 anys (establint-se que durant aquest període les entitats estaran subjectes a les auditories establertes per l'IRS).

Així mateix, l'1 de gener de 2011, va entrar en vigor la Llei "Emergency Economic Stabilization Act of 2008", que incorpora noves obligacions de reporting exigibles als brokers que, en essència, queden obligats a informar als seus clients *US Persons* i a l'IRS sobre la renda fiscal obtinguda per dits clients en les operacions sobre instruments financers, mitjançant la presentació del model 1099-B. Des de l'1 de gener, la declaració és relativa als guanys generats per les operacions sobre renda variable, accions, independentment de l'origen de l'emissor. A partir dels anys 2012 i 2013 l'obligació d'informació i declaració és farà extensible a operacions sobre participacions de fons d'inversió i instruments de deute, respectivament.

Al setembre del 2013, les entitats bancàries i els fons d'inversió s'adheriran a la regulació FATCA. El règim FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) es va aprovar per Llei el 10 de març de 2010 (Hiring Act). L'objectiu d'aquesta Llei es la prevenció de l'evasió fiscal per part de nord-americans. Les Institucions Financeres Estrangeres (FFI's) estan obligades a firmar un acord amb el Internal Revenue Service (IRS) per mitjà del qual s'obliguen a comunicar determinada informació relativa als seus clients al IRS. Si una FFI no firma l'esmentat acord, la institució (i els seus clients) estaria sotmesa a una retenció del 30% sobre tots els interessos, dividends i ventes procedents de valors i altres ingressos procedents d'Estats Units, ja siguin pagats a un resident nord-americà o bé a un no nord-americà.

- La **Llei de regulació dels criteris de solvència i liquiditat de les entitats financeres** de 29 de febrer de 1996, posteriorment modificada el 12 de desembre de 1996, estableix un mínim del 10% per a la ràtio de solvència i un mínim del 40% per a la ràtio de liquiditat.

- La **Llei de regulació del règim disciplinari del sistema financer** de 27 de novembre de 1997 té com a objectius estimular la correcció i el rigor en l'exercici professional de l'activitat financera i garantir l'estabilitat i solvència del sistema financer andorrà. Aquesta Llei ha estat parcialment modificada per la *Llei 35/2010, del 3 de juny, de règim d'autorització per a la creació de noves entitats operatives del sistema financer andorrà*.

- El **Decret d'aprovació del pla comptable del sistema financer** de 19 de gener de 2000 estableix els principis, els criteris i les normes comptables bàsiques per a les entitats financeres de dret andorrà, fet que ha de permetre a l'INAF realitzar una supervisió efectiva del sistema financer. Aquest pla comptable és vigent des de l'1 de gener de 2000 i és d'aplicació a tots els components operatius del sistema financer andorrà.

Els Comunicats Tècnics emesos per l'INAF complementen i actualitzen la normativa del pla comptable del sistema financer, a fi que aquest no esdevingui caduc.

Alguns d'aquests Comunicats obliguen a reportar a l'INAF, amb periodicitat mensual o trimestral, informació addicional de control que complementa els estats financers a fi de detectar i poder prendre mesures correctores sobre l'exposició de les esmentades entitats als riscos de mercat, liquidat, concentració de riscos i insolvències.

- La **Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis bancaris i de serveis financers** del 14 de maig de 2002 en el marc de la Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis estableix un sistema de càlcul de la base de tributació, alhora que determina un tipus de gravamen del 7% aplicable a les entitats bancàries, les entitats financeres (no bancàries) de crèdit especialitzat, les entitats financeres d'inversió i les entitats financeres de serveis diversos. A partir de l'1 d'abril de 2005, l'ISI bancari va passar del 7% al 12%.

Aquesta Llei ha quedat derogada a partir de l'1 de gener de 2013, data d'entrada en vigor de la Llei de l'impost general indirecte (veure apartat Impost General Indirecte).

- La **Llei sobre l'impost indirecte sobre la prestació de serveis d'assegurança** del 14 de maig de 2002 en el marc de la Llei de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis, determina un sistema de càlcul de la base de tributació, alhora que determina un tipus de gravamen del 4%, aplicable a les entitats asseguradores, restant fora del marc d'aquesta Llei:

- El règim de la seguretat social.
- Els productes de capitalització, com ara fons de pensions, plans de jubilació o altres productes de la mateixa naturalesa.

- El 20 de juny del 2013 entra en vigor la nova *Llei 10/2013, del 23 de maig, de l'Institut Nacional Andorrà de Finances (INAF)*, que deroga la *Llei 14/2003, del 23 d'octubre*.

Passats deu anys de l'adopció de l'esmentada norma, s'ha fa necessària una revisió de la *Llei 14/2003* per dotar l'INAF dels mitjans necessaris per a la consecució dels seus objectius i ampliar-los tenint en compte la necessària globalitat de l'àmbit d'actuació de l'INAF en el context actual. Aquest es caracteritza pels canvis i l'expansió internacional del sistema financer andorrà, així com per l'evolució dels mercats financers a nivell internacional i els compromisos contrets per part d'Andorra amb la Unió Europea amb la firma de l'Acord Monetari que va entrar en vigor el passat 1 d'abril del 2012

- L'INAF emet Comunicats Tècnics d'obligat compliment per a les entitats del sector financer.

- El 4 d'abril de 2011 s'ha signat el **Memorandum of Understanding (MoU)** entre Andorra i Espanya; es tracta d'un conveni de cooperació en matèria de supervisió en base consolidada signat entre l'autoritat supervisora del sistema financer andorrà (INAF) i l'espanyol (Banc d'Espanya) on s'estableixen els termes d'un protocol de relació i col·laboració entre aquestes dues autoritats. Aquest protocol permet que l'autoritat supervisora del país d'origen pugui sol·licitar informació corporativa i qualsevol informació que sigui requerida a efectes de supervisió i control de riscos dels grups bancaris en base consolidada a l'autoritat competent del país on les entitats bancàries tinguin filials.

- La ***Llei de regulació d'organismes d'inversió col·lectiva de dret andorrà*** del 12 de juny de 2008, inclou una definició genèrica del que s'entén per organismes d'inversió al Principat, en regula el seu funcionament i la distribució d'aquests a l'estranger així com la distribució d'organismes d'inversió estrangers a Andorra. Aquesta llei entrà en vigor el 17 de juliol de 2008.

- La ***Llei de règim d'autorització per a la creació de noves entitats operatives del sistema financer andorrà*** del 3 de juny de 2010. Aquesta llei té per objecte establir el règim d'autorització per a la creació de noves entitats operatives i d'aquesta forma superar la situació actual de *statu quo* en el sistema financer andorrà, complint els mandats continguts en la legislació vigent. Es preveu un règim especial d'inversions estrangeres directes consistent en permetre que la participació estrangera en entitats operatives del sistema financer andorrà pugui assolir el 100% del seu capital social o dels seus drets de vot, provocant una major obertura del sistema. Anterior a aquesta llei, la participació estrangera permesa era del 51%.

- La ***Llei sobre el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer andorrà i altres disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra*** del 9 de maig de 2013. Aquesta llei té per objecte establir el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer així com diverses disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra; com accedir a l'activitat i com exercir-la.

A més de la transposició de tots els articles dispositius de la *Llei 24/2008*, del 30 d'octubre, i de la *Llei 13/2010*, del 13 de maig i dels de la *Llei 14/2010*, del 13 de maig, per tal de refondre la regulació del règim jurídic de les entitats bancàries en un únic text legislatiu s'ha precisat la incorporació de la definició de les entitats bancàries que no figurava en dita llei, sinó en l'article 2 de la *Llei de regulació de les facultats operatives dels diversos components del sistema financer*, del 19 de desembre del 1996.

Finalment, amb l'objecte de poder estructurar d'una manera més clara la legislació del sistema financer andorrà, s'ha considerat escaient derogar la *Llei de regulació de les facultats operatives dels diversos components del sistema financer*, del 19 de desembre del 1996, de la qual només restaven en vigor alguns articles, en concret els articles 1, 2, 3.c), 4, 6, 7, 8 i part del 9, els quals han estat transposats al present text legislatiu sense modificacions significatives.

La llei incorpora en un únic text normatiu els règims jurídics de totes les entitats operatives del sistema financer andorrà, concentrant tota la normativa dispersa en diverses lleis, sense que s'hagin efectuat canvis significatius en les normes reguladores del règim jurídic de les diferents tipologies d'entitats operatives del sistema financer, essent, per tant, una refosa i una reestructuració de les lleis vigents en la matèria per tal d'aportar més seguretat jurídica al marc legislatiu que regula el sistema financer andorrà.

- La ***Llei sobre els requisits organitzatius i les condicions de funcionament de les entitats operatives del sistema financer, la protecció de l'inversor, l'abús de mercat i els acords de garantia financera***, de 9 de maig del 2013. Aquesta llei té per objecte establir els requisits organitzatius i condicions de funcionament per a l'exercici de l'activitat de les entitats operatives del sistema financer; els requeriments mínims a seguir per part de les entitats operatives del sistema financer per tal de vetllar per la protecció de l'inversor; les obligacions, les prohibicions i el règim sancionador relacionats amb l'abús de mercat per part de qualsevol persona física o jurídica, entès com les operacions basades en l'ús d'informació privilegiada i la manipulació de mercat, per tal de contribuir a la integritat dels mercats financers i d'augmentar la confiança dels

inversors en dits mercats; i el marc normatiu dels acords de compensació contractual i els acords de garantia financera.

A aquest efecte, la Llei incorpora el règim administratiu bàsic de les entitats operatives del sistema financer que fins a la data s'establia en la Llei 14/2010, del 13 de maig, de règim jurídic de les entitats bancàries i de règim administratiu bàsic de les entitats operatives del sistema financer el qual ha estat objecte de diverses modificacions per tal de clarificar la voluntat del legislador i d'homogeneïtzar el règim administratiu de les entitats operatives del sistema financer als estàndards homologables a nivell internacional en aquesta matèria; i al qual s'han afegit el procés i registre oficial d'actes administratius (antic títol IV de la Llei 14/2010) en tant que part integrant del règim administratiu bàsic de les entitats operatives del sistema financer. En relació amb aquesta nova secció del règim administratiu, destacar que ha estat objecte d'algunes modificacions per tal de tenir en compte les noves casuístiques vinculades a l'expansió internacional de les entitats operatives del sistema financer andorrà, a comptar de l'adopció de la Llei 14/2010.

Així mateix, s'ha aprofitat per incorporar en aquest text legislatiu, les poques disposicions encara vigents de la Llei d'ordenació del sistema financer andorrà, del 27 de novembre del 1993, no contemplades en cap altra referència legal, i consegüentment, un cop feta aquesta incorporació, s'ha procedit a la derogació de dita Llei.

D'altra banda, la Llei també incorpora les disposicions previstes al capítol segon del títol III de la Llei 14/2010 relatives a la protecció de l'inversor les quals també han estat objecte de certes modificacions per tal de clarificar la interpretació de

la norma vigent fins a la data i facilitar, així, un adequat compliment per part de les entitats a les quals aplica.

Com a nou element clau de la Llei, cal destacar la incorporació del capítol quart sobre l'ús d'informació privilegiada i la manipulació de mercat, és a dir, l'abús de mercat, que s'inscriu en el marc dels compromisos adquirits per part d'Andorra, amb la firma de l'Acord Monetari, que inclouen la signatura del protocol d'entesa multilateral de l'Organització Internacional de Comissions de Valors Mobiliaris relatiu a la consulta, la cooperació i l'intercanvi d'informació entre les autoritats competents en matèria de supervisió i inspecció de les pràctiques d'abús de mercat que són signatàries de l'esmentat protocol d'entesa multilateral, en un termini màxim de 18 mesos a partir de l'entrada en vigor de l'Acord Monetari, el passat 1 d'abril del 2012.

Finalment apuntar la incorporació del contingut de la disposició addicional sisena de la Llei 14/2010 relativa als acords de compensació contractual, atesa la seva rellevància, en l'articulat d'aquesta Llei com a capítol cinquè, adaptada a les disposicions establertes a nivell europeu en la Directiva 2002/47/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 6 de juny del 2002, sobre acords de garantia financera modificada per la Directiva 2009/44/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 6 de maig del 2009, que modifica la Directiva 98/26/CE sobre la fermesa de la liquidació en els sistemes de pagaments i de liquidació de valors i la Directiva 2002/47/CE sobre acords de garantia financera, pel que fa als sistemes connectats i als drets de crèdit; directives que també formen part de la secció "Legislació en matèria bancària i financera" de l'annex a l'Acord Monetari.

II.5.

Desenvolupaments en el marc regulatori del sistema financer

Andorra és un país en evolució i amb una clara projecció cap a l'exterior. Això fa que interiorment es creïn una sèrie de necessitats i s'estigui desenvolupant un nou marc econòmic que ajusti l'economia andorrana al seu entorn. Com a resultat, el marc legislatiu s'ha estat adaptant contínua i ràpidament als estàndards internacionals i així ho seguirà fent durant els propers mesos. El marc legal i regulatori del sistema financer andorrà també ha anat evolucionant cap als estàndards internacionals.

En aquest context la banca andorrana està fent un seguiment continuat dels temes més actuals, com són: la normativa i regulació internacionals, els riscos estratègics del sector, els sistemes de supervisió, els requeriments i bones pràctiques definides pel Comitè de Basilea, els reptes de l'estabilitat financera, el secret bancari i la transparència, els nous productes financers i d'assegurances, l'ètica, deontologia i govern corporatiu del sistema financer, així com altres temes d'interès per al sector.

El 30 de juny del 2011, el Principat d'Andorra va signar l'Acord Monetari amb la Unió Europea i aquest fou dipositat a la Comissió Europea a Brussel·les el 23 de febrer del 2012, entrant en vigor l'1 d'abril del 2012.

Amb l'Acord Monetari entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea, aquesta reconeix l'euro com a moneda oficial de curs legal al Principat i atorga el dret d'encunyació (senyoratge). Tanmateix, l'acord és més global i comporta:

- l'aplicació de la normativa europea en matèria de protecció de l'euro contra el frau i la falsificació, de regles sobre bitllets i monedes en euros, de prevenció de blanqueig de diners i de certa normativa europea en matèria bancària i financera; mitjançant transposició directa o mesures equivalents, d'acord amb un calendari d'aplicació.

- la signatura del protocol d'acord multilateral de l'IOSCO, relatiu a la consulta, cooperació i intercanvi d'informacions en el mercat de valors.

En termes generals, la legislació andorrana ja contempla aspectes de protecció de la moneda contra el frau i la falsificació ja que alguns d'aquests aspectes van ser incorporats en la darrera modificació del Codi Penal, així com bona part dels aspectes sobre la regulació contra el blanqueig de diners, o els requeriments de la Directiva MiFID o Fons de Garantia de Dipòsits. No obstant, el Principat està fent esforços significatius per l'homologació del seu marc legislatiu al cabal comunitari, i particularment, en matèries de legislació bancària i financera. En aquesta línia, en els propers cinc anys Andorra haurà de legislar en matèries com solvència per adaptar-se als requeriments de Basilea II i III; mitjans de pagament, per incorporar-se a SEPA o l'adaptació del marc comptable del sistema financer andorrà a les NIIF. Totes aquestes són àrees en què ja s'ha estat treballant en el passat des de l'Associació de Bancs i les entitats operatives del sistema financer; si bé la seva aplicació implica una revisió en profunditat de l'ordenament jurídic financer andorrà, un increment dels recursos tècnics de control, tant en les entitats bancàries i financeres com en el sector públic i l'INAF.

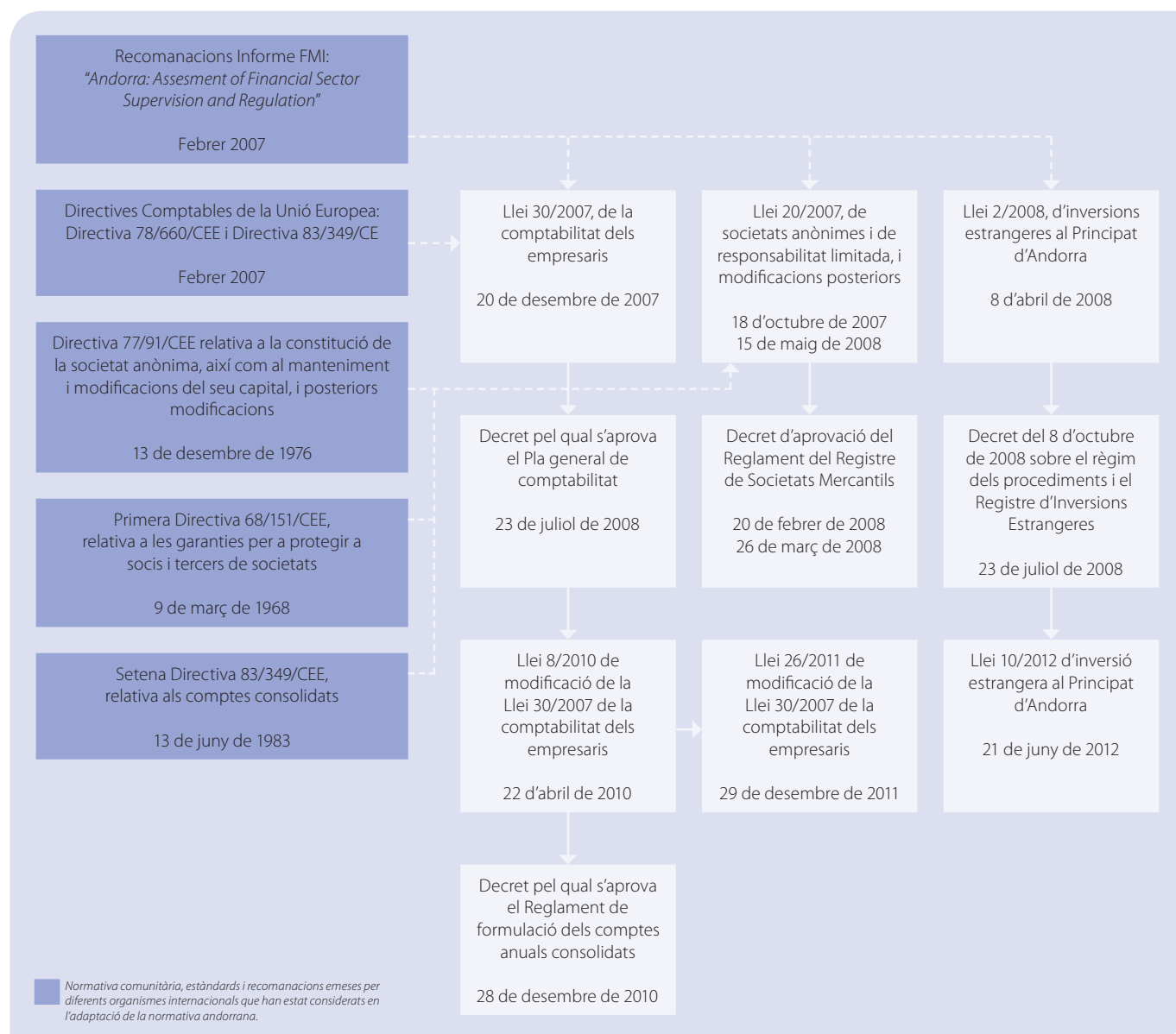
El potencial intercanvi d'informació entre organismes supervisors del sistema financer estarà restringit exclusivament a efectes de supervisió dels riscos del sistema financer i bon funcionament dels mercats de capitals. El secret bancari actual serà regulat pels acords d'intercanvi d'informació fiscal a la demanda que el Govern va signar entre el mes de setembre del 2009 i el mes de novembre del 2010, i que van permetre que Andorra sortís de la llista grisa dels paradisos fiscals de l'OCDE.

II.6. Evolució del marc legal i regulatori del sistema financer andorrà en el context internacional

A continuació, es presenten de manera gràfica les principals disposicions i iniciatives normatives que regulen l'activitat financera al Principat d'Andorra, identificant alhora el marc regulador i les recomanacions d'organismes internacionals com el Fons Monetari Internacional (FMI), MONEYVAL, o l'OCDE, que han estat considerades en la seva redacció, als

efectes d'assolir el compliment de les millors pràctiques i estàndards internacionals que garanteixin l'estabilitat del sistema financer i la lluita contra les activitats delictives, així com la transposició de disposicions legals relatives al sector bancari i financer per a complir amb l'Acord Monetari entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea.

Evolució de la normativa andorrana: àmbit societari i comptable

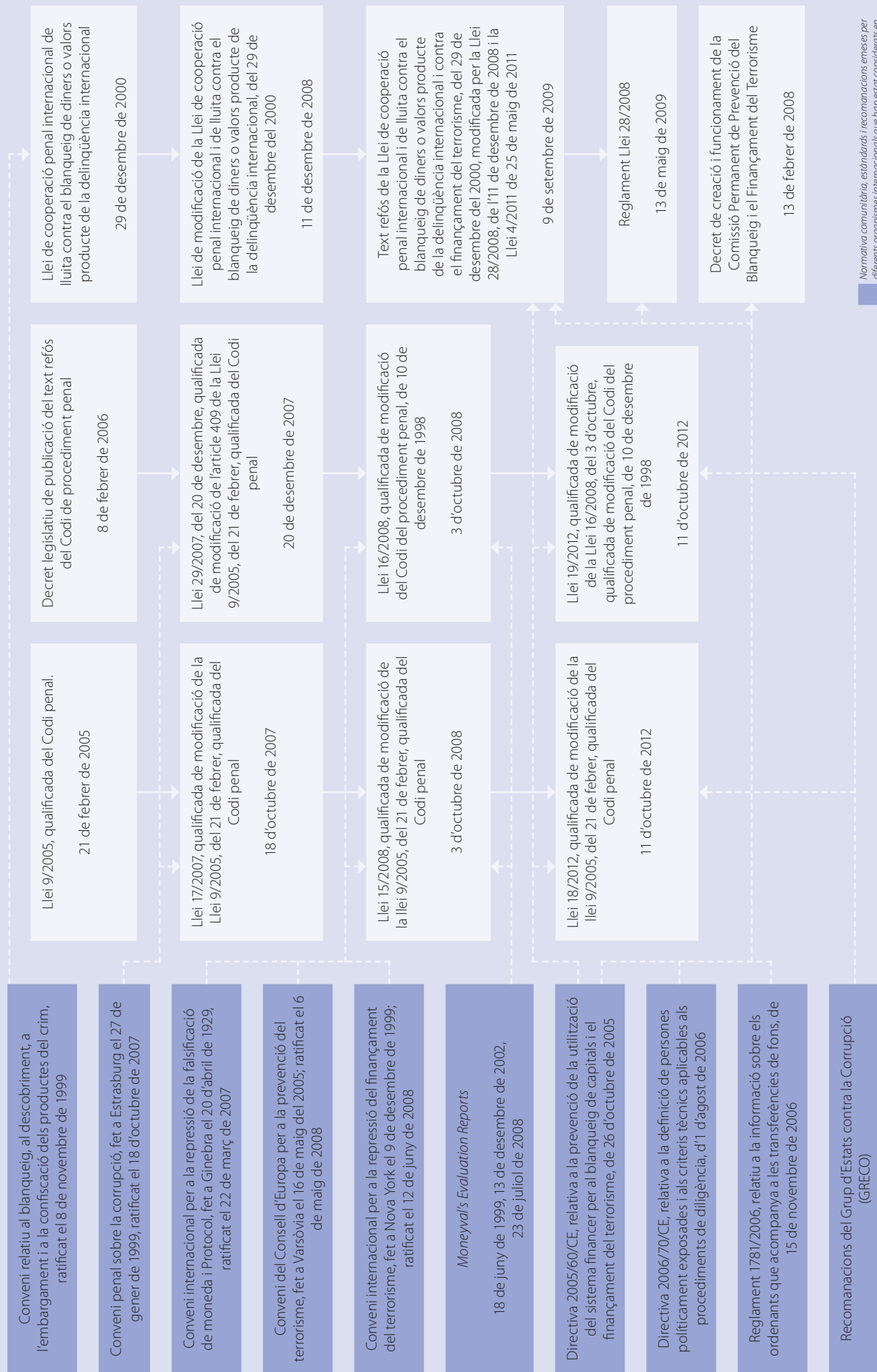
Evolució de la normativa andorrana: àmbit tributari

Evolució de la normativa andorrana: àmbit tributari. Cronologia d'esdeveniments en relació al procés viscut al Principat

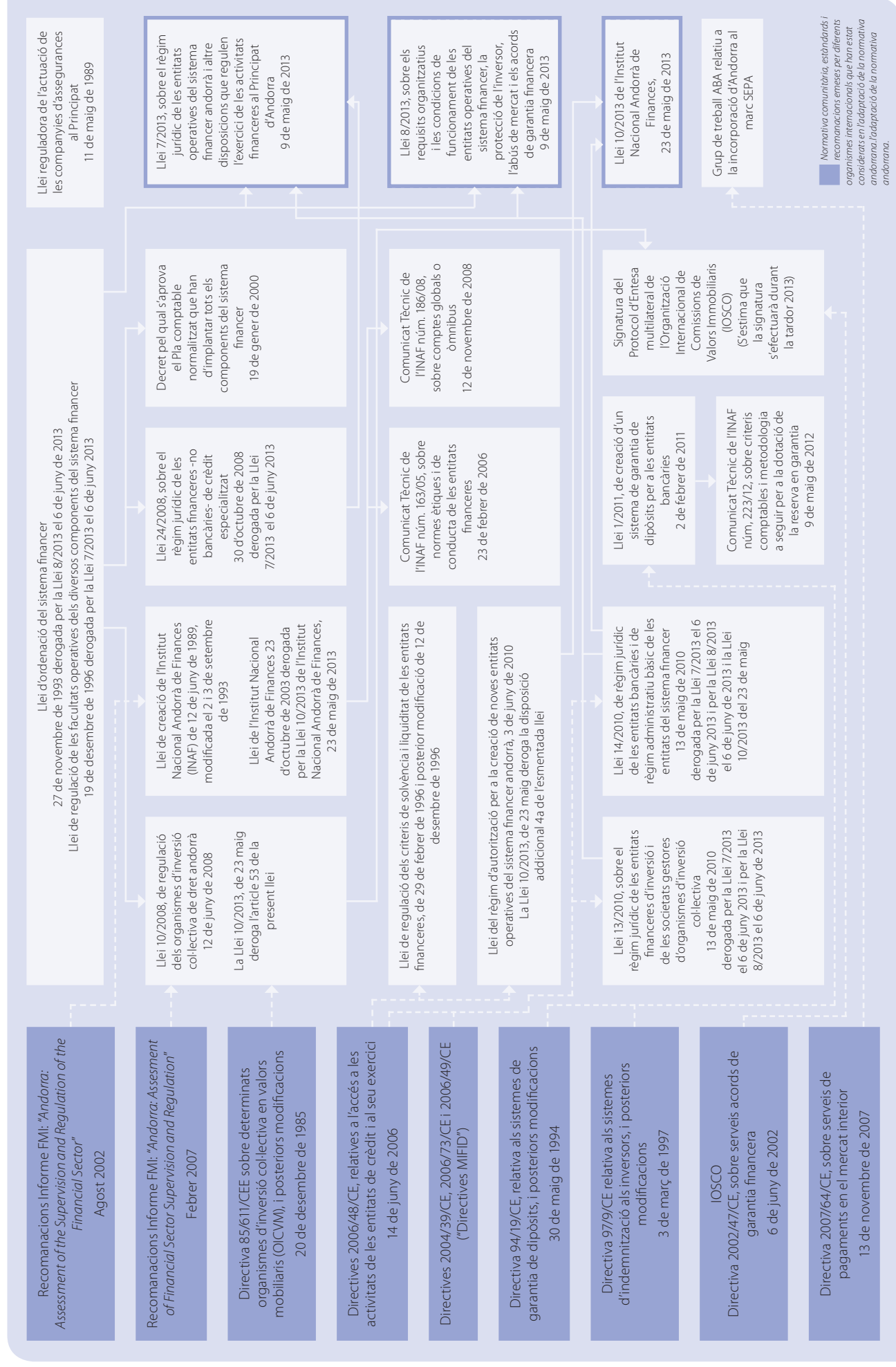
1998		S'inicien els informes de l'OCDE sobre paradisos fiscals.
2000	Juny	L'OCDE va fer una relació dels països no col·laboradors que contemplava prop de 40 jurisdiccions, entre les quals hi figurava Andorra.
2000-2003		31 d'aquests països van signar cartes de compromís de compliment dels estàndards de l'OCDE i van passar a formar part d'una nova "llista grisa". Andorra va continuar a la llista de països no col·laboradors.
2004		Andorra va signar amb la UE l'acord sobre la fiscalitat dels rendiments de l'estalvi com a mesura equivalent a l'Intercanvi d'Informació.
2009	13 de febrer	Visita de Christian Frémont, representant del copríncep francès Nicolas Sarkozy, per demanar al Govern andorrà l'adopció de mesures per facilitar l'intercanvi d'informació fiscal.
	10 de març	Andorra signa la Declaració de París que fixa un calendari de reformes legislatives per facilitar els requeriments de l'OCDE.
	2 d'abril	L'OCDE anuncia que Andorra passa a formar part de la seva "llista grisa".
	Setembre	Andorra aprova la Llei d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia (07/09/09). Es signen convenis d'intercanvi d'informació fiscal amb Àustria (17/09/09), Liechtenstein (18/09/09), Mònaco (18/09/09), San Marino (21/09/09) i França (22/09/09).
	Octubre	Andorra signa acords d'intercanvi d'informació fiscal amb Bèlgica (23/10/09) i Argentina (26/10/09).
	Novembre	Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb Països Baixos (06/11/09) i Portugal (30/11/09).
2010	Gener	Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb Espanya (14/01/10).
	Febrer	Andorra signa acords d'intercanvi d'informació fiscal amb Suècia, Finlàndia, Noruega, Dinamarca, Islàndia, Groenlàndia i les Illes Feroe (24/02/10). L'OCDE inclou Andorra dins del grup de 'jurisdiccions que han implementat substancialment els estàndards fiscals internacionals'.
	Novembre	Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb Alemanya (25/11/10).
2011	Juny	Andorra signa l'Acord Monetari amb la Unió Europea per convertir l'euro en moneda oficial del Principat d'Andorra.
	Agost	1a Fase Avaluació del Peer Review Group (Global Forum).
2012	Març	4a Fase Avaluació del Moneyval (Regular Follow-up). Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb Austràlia (24/09/11).
	4 d'abril	Rúbrica del Conveni de no Doble Imposició entre el Principat d'Andorra i la República Francesa.
	Juny	Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb Polònia (15/06/12).
	2 d'abril	Andorra signa amb França el Conveni de no Doble Imposició.
2013	Juny	Andorra signa l'acord d'intercanvi d'informació fiscal amb la República Txeca (11/06/13) i arriba als 21 convenis signats.

Evolució de la normativa andorrana: àmbit de prevenció del blanqueig de diners

Normativa comunitària, estàndards i recomanacions emeses per diferents organismes internacionals que han estat considerats en l'adaptació de la normativa andorrana.

Evolució de la normativa andorrana: àmbit regulatori financer

III.1. Introducció

Després de l'emergència del sector turístic, a la dècada dels anys 60, en els darrers cinquanta anys Andorra ha experimentat un creixement excepcional de la seva economia, població i renda per càpita, consolidant una economia moderna i pròspera. Tanmateix, la desacceleració que està patint l'economia andorrana en els darrers anys, ha posat de manifest l'esgotament del model econòmic que fins a la data ha permès el creixement sostingut de l'economia del Principat.

El model vigent, fins a l'actualitat, ha estat fonamentat principalment en el turisme -tant d'esquí com comercial- i el sector financer i, en menys mesura, per la construcció i el sector immobiliari en els darrers anys. La situació econòmica actual, posa de manifest que és imprescindible un nou model econòmic, sustentat en el capital humà, la competitivitat i el coneixement sense que això impliqui la desaparició dels sectors més tradicionals de l'economia andorrana.

A Andorra, els principals indicadors macroeconòmics que analitzarem al llarg d'aquest capítol mostren una situació similar a la d'anys anteriors, sense símptomes clars d'una recuperació de l'economia a escala general. Cal tenir en compte que el 2012 ha aportat noves incerteses en la recuperació de les principals economies occidentals. La crisi del deute planteja nous reptes per superar que han conduït a unes mesures d'austeritat. A més, a Europa el comportament asimètric de certes economies dificulta les mesures a adoptar per reactivar l'economia: malgrat l'impuls moderat de països com Alemanya o França, a l'altre costat, Espanya continua immersa en una situació de crisi i de lluita per no perdre més llocs de treball, amb un atur del 26,02% de la població activa.

Amb l'objectiu de modernitzar el marc jurídic andorrà i afavorir l'atracció de l'activitat econòmica, al 2007 es va aprovar la nova *Llei de Societats del Principat* i, al 2008, la *Llei d'Inversions Estrangeres*, que permetia una obertura esglaonada de l'economia andorrana al capital forà que ha estat derogada durant el 2012 mitjançant la *Llei 10/2012 d'Inversió Estrangera al Principat d'Andorra* i que pretén oferir una major diversificació de l'economia i aportar més valor afegit. Així mateix, al gener de 2009, entrà en vigor la *Llei de Comptabilitat dels Empresaris*, que fou desenvolupada amb l'aprovació del Pla General de Comptabilitat.

Al març d'aquell mateix any, es va produir la signatura de la Declaració de París, i la subseqüent aprovació de la *Llei d'intercanvi d'informació* en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia i la posterior signatura d'Acords bilaterals d'Intercanvi d'Informació d'Andorra amb 21 països, entre els quals s'hi troben Espanya, França i Portugal, i l'aprovació del seu reglament, tal i com s'explica detalladament en el capítol "II. Marc legal andorrà" d'aquesta publicació.

El Consell General, amb l'objectiu d'homologar el marc tributari andorrà als països del nostre entorn i obrir cap a l'exterior l'economia andorrana, va aprovar en el decurs del 2010 les lleis de *l'Impost sobre Societats* i de *l'Impost sobre la Renda de les Activitats Econòmiques* així com *l'Impost sobre la Renda dels No-Residents Fiscals*. Tal i com s'ha explicat en l'apartat "Marc tributari" del capítol "II. Marc legal andorrà", els dos primers impostos són aplicables als períodes impositius que s'inicien a partir de l'1 de gener de 2012; l'Impost sobre la Renda dels No-Residents Fiscals va entrar en vigor l'1 d'abril de 2011. Així mateix, durant el 2012, el Consell General ha aprovat la *Llei de l'Impost General Indirecte*, que ha entrat en vigor el primer de gener de 2013 i que significa una harmonització amb la Directiva comunitària en matèria d'impostos indirectes.

Una de les principals estratègies del Govern d'Andorra, des de finals de 2011 fins l'actualitat, ha estat la d'impulsar la inversió estrangera privada per tal d'obtenir una diversificació de l'economia, creació de nous sectors econòmics i l'augment de la competitivitat dels sectors ja existents. Així, la liberalització de les inversions estrangeres, juntament amb la signatura de convenis de no doble imposició, després de la recent aplicació d'una fiscalitat directa sobre les societats i les activitats econòmiques, ha de posicionar l'economia andorrana en situació de competir en igualtat de condicions amb les economies veïnes i, alhora, ha de fer que Andorra constitueixi un destí atractiu per a nous sectors i empreses.

A tal efecte, el Govern d'Andorra ha impulsat la iniciativa ACTUA: un ens de caràcter públic privat, que aglutina diversos ministeris, agències governamentals, associacions i/o entitats del sector privat, i

que té com a missió liderar l'obertura econòmica a empreses foranes i facilitar la inversió i la diversificació econòmica a Andorra.

Tanmateix, des del Govern d'Andorra, s'ha seguit potenciant el turisme de qualitat i l'atractiu del comerç, motiu principal de visita dels turistes.

III.2. Principals variables econòmiques

Renda nacional i renda per càpita

El producte interior brut (PIB) és un dels agregats macroeconòmics essencials per l'avaluació de la producció de les unitats residents de qualsevol economia. D'ençà l'any 2002 el departament d'estadística del Govern d'Andorra efectua la seva estimació a partir de mètodes anomenats indirectes, a partir de variables correlacionades a l'evolució del mateix. Aquest any però, s'ha ajustat parcialment la metodologia aplicada pel càlcul via oferta.

Com es mostra en el gràfic següent, la renda nacional enregistra un retrocés iniciat en el 2008, amb l'arribada de la crisi econòmica, situant-se en 2.508 milions d'euros al 2012. Aquesta tendència negativa, però, sembla que es suavitza en els últims anys, sobretot en el 2012, entre d'altres per l'efecte recapitulatori. Així mateix, el gràfic mostra el creixement del PIB des del 2000, que ha estat d'un 61%. [\[gràfic 1\]](#)

En el següent quadre podem veure com la renda per càpita d'Andorra ha enregistrat un retrocés des del 2008, en línia amb la recessió econòmica, amb una lleugera recuperació des del 2011. L'increment en la renda per càpita del 2012 i 2011, s'explica per la pèrdua de població a Andorra que ha estat superior a la disminució del PIB en aquest període. [\[taula 1\]](#)

A continuació es mostra una anàlisi comparativa del producte interior brut per càpita amb els princi-

pals països europeus, Estats Units i Japó. El PIB per càpita del Principat estimat per a l'exercici 2012, se situa per sobre dels valors d'Estats Units, de Japó o d'Alemanya i per sota del de països com Luxemburg o Suïssa. [\[taula 2\]](#)

Renda nacional i renda per càpita

	2009	2010	2011	2012
Renda nacional (milions d'euros)	2.664	2.572	2.522	2.508
Renda per càpita (euros)	31.679	30.252	32.284	32.892
Variació de la renda per càpita	(3,66%)	(4,50%)	6,72%	1,88%

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[taula 1]

PIB per càpita, 2012

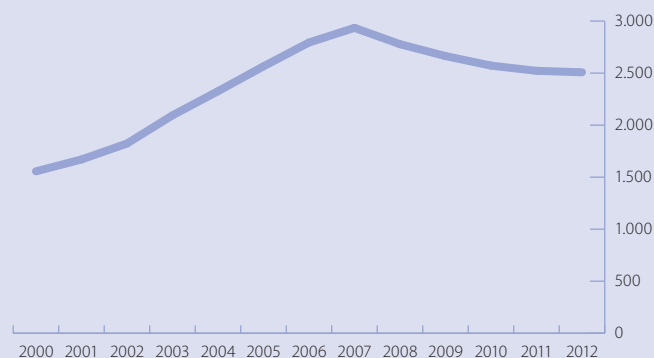
País	Saldo
Luxemburg	62.305
Suïssa	41.526
Andorra (*)	32.892
Estats Units	27.712
Japó	26.775
França	25.469
Alemanya	26.003
Espanya	15.115
Portugal	11.678

(*) Dades calculades PIB/Població

(Euros) Font: FMI

[taula 2]

Evolució del PIB andorrà 2000-2012

(Milions d'euros) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 1]

Índex de preus al consum

L'evolució de l'índex de preus al consum (IPC) andorrà durant el 2012, ha continuat amb la línia creixent que es va trencar l'any 2008. Així ha passat de 0,00% el 2009, a 1,60% el 2010, 2,5% el 2011 i 1,10% el 2012 xifra inferior a l'enregistrada a la Zona Euro. [taula 3]. El grup de l'esbarjo, espectacles i cultura, amb un increment del 4%, seguit de l'ensenyament, amb un 3,2%, han estat els que han tingut els increments més important de preus del 2012. A l'altre costat destaca la caiguda dels preus al grup de salut (-2,6%), propiciada per la revisió a la baixa de les tarifes dels actes mèdics. La inflació subjacent, que exclou els productes energètics (petroli, electricitat, etc.) i els productes frescos, ha augmentat un 1,4% el 2012.

Observant els índexs publicats per l'FMI de l'IPC (mitjana anual) per al 2012 en la taula següent, i comparant Andorra amb la resta de països, podem veure que el Principat ha enregistrat una variació de l'IPC moderada i inferior a l'enregistrada per a la Zona Euro, degut a l'índex de preus al consum assolit en països com el Itàlia, Luxemburg, Portugal i Espanya, entre altres. [taula 3]

A continuació es mostra un detall de l'evolució de l'IPC interanual en els darrers tres exercicis a Andorra, França i Espanya. [gràfic 2]

Analitzant el gràfic podem observar la disminució generalitzada de l'IPC interanual per a les tres economies, en línia amb l'observat també en la resta de països de la zona. La taxa d'inflació d'Andorra és similar a la de França de l'1%, però inferior al 2,9% d'Espanya on l'avanç dels preus de consum s'ha vist impulsat per l'augment de l'IVA.

IPC 2012 (mitjana anual)

Itàlia	3,30%
Luxemburg	2,89%
Portugal	2,77%
Espanya	2,43%
Alemanya	2,13%
Estats Units	2,07%
França	1,97%
Irlanda	1,92%
Regne Unit	1,84%

Zona Euro 1,73%

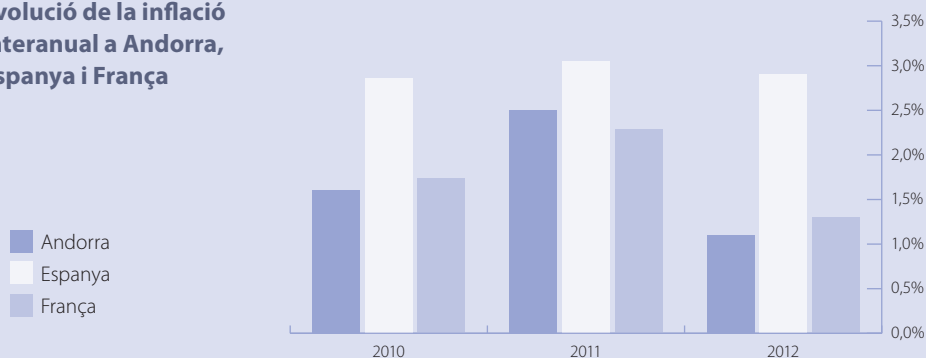
Andorra 1,10%

Japó	(0,03%)
Suïssa	(0,69%)

Font: FMI

[taula 3]

Evolució de la inflació interanual a Andorra, Espanya i França

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 2]

Mercat de treball

La mitjana anual de llocs de treball, durant l'any 2012, ha disminuït un 3,36% respecte l'any anterior, fins a situar-se als 42.915 llocs de treball, degut principalment a la crisi econòmica desencadenada tant a nivell nacional com internacional a partir del segon semestre de 2008, que ha repercutit negativament en l'oferta del mercat de treball. La disminució de llocs de treball ha tingut especial incidència en els sectors que han experimentat una major contracció de la seva activitat com és el cas de la construcció, la indústria i els serveis.

L'any 2007, l'evolució del nombre d'assalariats ja va iniciar un canvi de tendència enregistrant una disminució del 0,34% i durant l'any 2008, en un entorn de canvi del cicle econòmic, aquesta tendència es consolidà generant una reducció del 2,34%, mentre que l'any 2009 la disminució fou del 2,84%, de 2,93% al 2010 i de 3,24% al 2011. Per a aquest any, la tendència negativa es manté amb una contracció del 3,40%. No obstant, cal destacar que en una situació de crisi financera internacional i de recessió econòmica generalitzada, la reducció tant del nombre

de llocs de treball com d'assalariats a Andorra ha estat molt per sota de l'enregistrada en la majoria d'economies del nostre entorn.

En el cas andorrà, una de les principals causes de pèrdua de llocs de treball i assalariats durant l'any 2012 ha estat, igual que en el 2011, la significativa reducció de l'activitat econòmica del sector secundari, basada principalment en la construcció (ocupa el 66,71% del total d'assalariats del sector secundari), seguit pel terciari i en concret el comerç i l'hostaleria (ocupa el 56,22% del total d'assalariats del sector privat terciari).

La construcció és el sector econòmic que ha experimentat la reducció d'assalariats més significativa amb una davallada del 15,46% (14,18% al 2011), seguida del sector del comerç i reparació de vehicles a motor, indústries manufactureres i el sector hotelier, on s'han perdut respectivament 339, 108 i 101 llocs de treball pel que fa el 2011, representant una davallada del 3,61%, 6,89% i del 2,12%, respectivament.

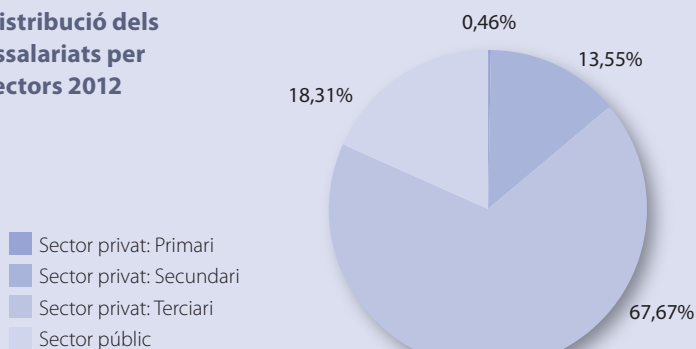
Tal i com es mostra en el gràfic d'afiliats a la Caixa Andorrana de Seguretat Social (en endavant, la CASS) per sectors, el pes del sector terciari en l'economia andorrana és molt significatiu, un 67,67% del total d'assalariats al 2012, seguit pel sector públic, amb un 18,31%, el sector secundari (indústria i construcció) amb un 13,55% i, finalment, el sector primari amb un 0,46%. [gràfic 3]

En els darrers anys, s'ha produït una forta davallada del sector secundari d'un 31,35% del nombre de treballadors des del 2009; de 7.114 treballadors el 2009 a 4.884 treballadors durant el 2012 (pèrdua de 2.230 treballadors). Respecte al sector terciari, la davallada ha estat de 5,90% dels treballadors, de 25.914 treballadors el 2009 a 24.385 treballadors el 2012 (pèrdua de 1.529 treballadors). El sector públic ha experimentat una lleu disminució del 0,24% respecte a l'any anterior.

Evolució dels salaris

En el cas de l'economia andorrana, a diferència del que succeeix en altres països del nostre entorn, no existeix un procés de negociació col·lectiva que estableixi anualment els nivells salarials. Tot i això, és el Govern d'Andorra qui estableix el salari mínim per hora a escala nacional.

Distribució dels assalariats per sectors 2012

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 3]

Taxa d'ocupació

	ANDORRA		UE-27	
	2011	2012	2011	2012
Taxa d'ocupació (*)	66,42	65,75	64,30	64,20

(*) Població assalariada sobre la població de 15 a 64 anys

(Percentatge) Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social i Eurostat

[taula 4]

Per altra banda, la comparativa de taxes d'ocupació presentada en el gràfic següent, mostra que la taxa d'ocupació a Andorra és lleugerament superior a la de l'Europa dels 27. [taula 4]

La variació de la taxa d'ocupació a Andorra respecte el 2011 ha estat negativa, amb una disminució del 1,01% (al 2011 s'havia incrementat en un 5,90%) donat que la població activa s'ha vist disminuïda en un 2,4% mentre que la disminució de la població assalariada ha estat del 3,4%. A l'Europa dels 27, la variació ha estat negativa, encara que en menor mesura, enregistrant un descens del 0,16% (+0,31% al 2011).

A l'exercici 2012, el salari mitjà ha disminuït un 0,59%. [taula 5]

Evolució salaris mitjos i salaris mínims d'Andorra

	1995	2009	2010	2011	2012	Var. (%) 11-12
Salaris mitjos	1.021	1.983	1.995	2.015	2.003	(0,59%)
Salaris mínims	616	915	915	929	952	2,43%

(Euros mensuals) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[taula 5]

El gràfic següent ens mostra una comparativa dels salaris mínims entre alguns dels països de la Unió Europea i Andorra. Observem que el salari mínim andorrà està situat entre el de Grècia i el del Regne Unit i per sota del de Mònaco i Luxemburg.

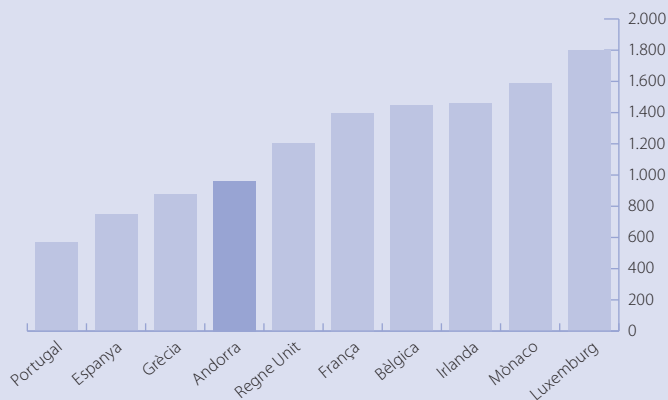
[gràfic 4]

Durant l'any 2012, el sistema financer i el sector de la producció i distribució d'energia, són els subsectors que han enregistat la major mitjana salarial, considerablement superior a la mitjana de salaris

declarats a la CASS, sent de 4.568 euros i de 3.104 euros, respectivament. Cal destacar que les indústries extractives han tingut un augment del 40,66% i els organismes extraterritorials un 10,71%.

L'evolució dels salaris mitjos ha estat positiva en els sectors secundari i públic, 7,41% i 4,94% respectivament, sent negativa en els sectors primari i terciari on disminueixen en un 3,82% i 0,25%, respectivament, respecte el 2011. [gràfic 5]

Salaris mínims 2012

(Euros) Font: Eurostat i Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 4]

Evolució dels salaris mitjans per sectors

■ 2010
■ 2011
■ 2012

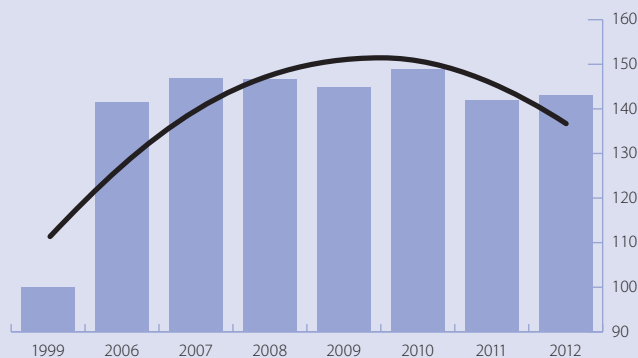

(Euros) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 5]

Variació consum energia (base 100=1999)

■ % Increment

(MW/hora) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 6]

Consum d'energia elèctrica

El consum d'energia elèctrica és un indicador que permet estimar l'evolució de l'activitat de l'economia d'un país. A continuació es mostra l'evolució d'aquest consum en els darrers exercicis, utilitzant com a base per a la comparació les dades de l'exercici 1999.

En el gràfic anterior, podem observar que el consum d'energia s'ha incrementat un 0,77% respecte el nivell assolit al 2011, que havia disminuït un 4,57% en relació a l'any 2010. [\[gràfic 6\]](#)

Construccions i activitats annexes ha estat el nucli on s'ha reduït més el consum elèctric, amb una davallada del 9,60% mentre que s'ha registrat un augment significatiu en el consum en els nuclis d'estacions d'esquí i l'enllumenat públic amb una variació positiva respecte el 2011 del 14,48% (2011: -13,87%) i 6,32% (2011: -0,32%).

Telecomunicacions

El sector de les telecomunicacions es caracteritza per una evolució i una innovació molt accelerades en els darrers anys, fet que genera un efecte de substitució molt àgil entre productes. El major nombre d'abonats es concentra entre els contractes de telefonia mòbil i fixa.

El Principat compta amb una xarxa de fibra òptica d'alta velocitat amb 100 Mbps simètrics i una xarxa mòbil en constant evolució, permet i facilita als sec-

tors professionals un millor desenvolupament de la seva tasca i els permet guanyar competitivitat.

Andorra és líder europeu en el desplegament de fibra òptica. Així ho posa de manifest el FTTH Council Europe, que remarca la totalitat del desplegament de la xarxa andorrana sent l'únic estat europeu en assolir el 100%. El segueix en la llista Lituània amb un 97% i Portugal amb un 43%.

Matriculació de vehicles i carburants

Un dels indicadors de la demanda interior de l'economia andorrana és el nombre de matriculacions de vehicles. El sector de l'automòbil és un dels sectors més afectats per la crisi i la situació no millora el 2012, en què les matriculacions de vehicles han disminuït un 10,53%. En total, les matriculacions de 2.259 vehicles el 2012 representen menys de la meitat de les matriculacions de fa deu anys i un 66,65% inferiors al 2005. [\[taula 6\]](#)

Dins de la totalitat de vehicles matriculats, els turismes representen aproximadament un 70%. Aquest grup havia crescut un 8,89% durant el 2010 però durant el 2012 torna a perdre un 16,37% (2011: -11,19%). Addicionalment, altres tipus de vehicles com ara els camions i els ciclomotors, han sofert disminucions en les seves matriculacions, tot i que

el seu pes sobre la totalitat dels vehicles matriculats és molt inferior que el dels turismes, generant un efecte poc significatiu en la variació de la demanda total de vehicles. Així, després d'una lleugera recuperació de les importacions de vehicles durant el 2010, la tendència en els dos anys següents ha estat negativa i no s'han pogut complir les expectatives per al 2012.

A banda d'analitzar les matriculacions de vehicles totals, també hem de tenir en compte tant l'exportació com la importació de vehicles al Principat. Les importacions netes durant el 2012 han estat de 66.845.011 euros, un 16,43% inferiors a les realitzades durant el 2011. El 2011 havien disminuït un 5,18%.

Vehicles matriculats

	2008	2009	2010	2011	2012	Var. (%) 11-12
Vehicles totals	3.497	2.788	2.893	2.525	2.259	(10,53%)

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[\[taula 6\]](#)

Un altre dels indicadors de consum a avaluar són les importacions de carburants, que aquest any 2012 s'han mantingut estables respecte el 2011, fins al voltant de 184 milions de litres, una xifra inferior a la de l'any 1998. Es tracta d'un sector molt vinculat al consum turístic i sensible al diferencial de preus entre Andorra i els països veïns. Pel que fa al fuel

domèstic guanya pes mentre que les importacions de gasolina sense plom i gas-oil de locomoció disminueixen un 3,17% i 0,95% respectivament. Però la reducció més important es troba en les importacions de querosè i carbureactors, que es redueixen en un 29,10%. [taula 7]

Importació de carburants

	2008	2009	2010	2011	2012	Var. (%) 11-12
Gasolina sense plom	31.621.725	29.960.088	28.563.574	28.080.840	27.191.927	(3,17%)
Gas-oil locomoció	104.104.455	100.287.482	99.399.880	102.216.532	101.249.226	(0,95%)
Fuel domèstic	67.454.616	64.467.574	66.778.762	54.298.678	55.834.708	2,83%
Querosè i carbureactors	144.832	93.427	127.936	131.958	93.560	(29,10%)
TOTAL	203.325.628	194.808.571	194.870.152	184.728.008	184.369.421	(0,19%)

(Litres) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[taula 7]

III.3. El sector públic

A Andorra, el sector públic està constituït per l'Administració Central, set administracions comunals (una per a cadascuna de les set parròquies en què es divideix el territori andorrà, equivalents als ajuntaments) i les entitats parapúbliques, que són un grup d'entitats que gestionen serveis públics i altres matèries que són propietat íntegrament pública. Entre elles, podem trobar entitats destinades a serveis sanitaris i socials, com són el Centre Hospi-

talari Andorrà, el Servei Andorrà d'Atenció Sanitària (SAAS), residències de la tercera edat i la Caixa Andorrana de la Seguretat Social (CASS), entitats de subministrament d'energia i de servei de telecomunicacions, com són Forces Elèctriques d'Andorra (FEDA) i Andorra Telecom; i altres organismes com l'Institut Nacional Andorrà de Finances (INAF), el Centre Nacional d'Informàtica d'Andorra i Ràdio i Televisió d'Andorra (RTVA).

Administració Central

El pressupost nacional d'un Govern és un dels principals aspectes a tenir en compte a l'hora d'analitzar l'economia d'un país, ja que pot influir en el nivell i la direcció d'aquesta. Per tant, és important veure la distribució, l'import total d'aquest i quins objectius es volen assolir.

Un altre aspecte important és l'estat de la tresoreria del Govern, ja que aquesta condiciona bona part de l'estructura del pressupost. La balança del Govern andorrà va estar des de 2001 en superàvit, però a partir de 2006 experimenta un dèficit com a resultat, entre altres factors, de la despesa en inversió de capital.

L'any 2012, el dèficit del Govern ha estat de 86,9 milions d'euros, una xifra que s'ha incrementat de manera significativa respecte a la de l'any 2011 (50,9 milions d'euros) a l'incloure el pagament dels túnels dels Dos Valires i de la Tàpia, la totalitat dels quals s'ha pagat en l'exercici 2012. Els ingressos han

augmentat un 19,4%, corresponent bàsicament a la recaptació dels impostos directes, fruit de les noves figures impositives i impostos indirectes, derivats en l'augment de les taxes al consum i l'increment dels impostos especials. L'augment en les despeses i inversions un 22,6% és degut als 82 milions d'euros de l'obra del túnel de les Dos Valires i de la desviació laurediana executada en exercicis anteriors. La contenció de la despesa s'observa amb una reducció del 3% de la despesa de funcionament. [taula 8]

Amb data 24 de novembre de 2010, es realitza la primera emissió de deute públic del Principat d'Andorra en la modalitat de Lletres del Tresor, oberta als inversors privats. Aquesta emissió fou regulada en el Decret del 10 de novembre de 2010 d'Emissió de Deute Públic del Principat d'Andorra en la modalitat de Lletres del Tresor i adjudicada a les entitats intermediàries de la subscripció mitjançant subhasta resolta en el Decret de Resolució de la Subhasta d'Emissió de Deute Públic del Principat

Pressupost i liquidació de l'Administració Central

	Pressupost 2012	% s/total Pressupost	Liquidació Pressupost 2012	% s/total Liquidació	Var. (%) Liq./Pressup.
TOTAL INGRESSOS	647.035	100,00%	745.226	100,00%	15,18%
Impostos directes	25.851	4,00%	29.895	4,01%	15,64%
Impostos indirectes	276.921	42,80%	301.539	40,46%	8,89%
Altres ingressos	31.143	4,81%	36.581	4,91%	17,46%
Variació actius financers, nets	60	0,01%	184	0,02%	-
Variació passius financers, nets	313.060	48,38%	377.027	50,59%	20,43%
TOTAL DESPESES I INVERSIONS	891.045	100,00%	754.154	100,00%	(15,36%)
Inversions	168.827	18,95%	135.125	17,92%	(19,96%)
Transferències	188.605	21,17%	154.100	20,43%	(18,29%)
Despeses de funcionament	145.741	16,36%	136.378	18,08%	(6,42%)
Despeses financeres	33.948	3,81%	29.320	3,89%	(13,63%)
Actius financers	4.760	0,53%	4.673	0,62%	(1,83%)
Passius financers	349.164	39,19%	294.558	39,06%	(15,64%)

(Milers d'euros) Font: Ministeri de Finances i Funció Pública - Govern d'Andorra

[taula 8]

d'Andorra en la Modalitat de Lletres del Tresor, del 24 de novembre de 2010. Durant el 2011 i el 2012, s'han realitzat quatre noves emissions de deute públic del Principat d'Andorra en la modalitat de Lletres del Tresor amb venciments entre 12 i 18 mesos.

Aquestes operacions responen a la voluntat de diversificar l'endeutament que fins a la data, havia estat suportat exclusivament pels bancs andorrans. Així doncs, l'endeutament de Govern amb el conjunt de les entitats bancàries nacionals representa en el 2012 un 58% (en el 2010 representava un 65%).

Administracions comunals

Els comuns del Principat d'Andorra obtenen els seus ingressos anuals de les transferències que reben del Govern d'Andorra i dels recursos per recaptació pròpia i altres ingressos.

En el quadre següent, es mostra el total d'ingressos i despeses per cadascun dels comuns per al pressupost de l'any 2012. La major font de recaptació d'ingressos en tots els casos és l'epígraf de "Recaptació pròpia i altres", composta pels impostos i taxes comunals en un 57,93% (62,22% el 2011). El 37,81% correspon a les transferències rebudes del Govern. Pel que fa les despeses comunals, el 67,17% correspon a "Despeses de funcionament", enteses com despeses de personal i de béns i serveis, el 11,49% correspon a inversions i el 21,33% restant es distribueix entre transferències, despeses financeres i passius financers.

En el següent quadre també s'informa de la liquidació del pressupost del 2012 per tal de poder veure les possibles desviacions. [taula 9]

Per a tots els comuns hi ha hagut certa variació respecte el pressupost inicial elaborat pel 2012 i el pressupost liquidat d'ingressos i despeses per l'esmentat exercici. Així, analitzant la liquidació dels pressupostos dels diferents comuns per l'exercici 2012, marcat seguint la tendència del 2011 per la forta contenció de la despesa pública, observem que, si bé en els pressupostos inicials es contemplava un dèficit entre els ingressos i les despeses per als comuns d'Encamp, d'Ordino, La Massana, Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria, en la liquidació aquestes parròquies ha enregistrat superàvit a l'excepció d'Encamp. Les parròquies de Canillo i d'Encamp han enregistrat un dèficit en la seva liquidació i la parròquia d'Escaldes-Engordany ha inscrit superàvit en la seva liquidació.

Pressupostos i liquidacions de les administracions comunals per a l'any 2012

	Pressupost	Liquidació	Desviació
TOTAL INGRESSOS	126.156.747	119.650.275	(5,16%)
Canillo	13.430.546	10.790.885	(19,65%)
Encamp	25.032.664	21.754.769	(13,09%)
Ordino	10.027.280	10.170.125	1,42%
La Massana	11.102.455	11.108.280	0,05%
Andorra la Vella	34.011.500	35.944.105	5,68%
Sant Julià de Lòria	11.278.319	11.013.868	(2,34%)
Escaldes-Engordany	21.273.983	18.868.243	(11,31%)
TOTAL DESPESES	134.591.524	113.820.144	(15,43%)
Canillo	13.430.546	11.043.785	(17,77%)
Encamp	26.714.153	23.988.275	(10,20%)
Ordino	10.755.941	8.704.497	(19,07%)
La Massana	11.661.142	10.401.895	(10,80%)
Andorra la Vella	37.861.500	30.210.966	(20,21%)
Sant Julià de Lòria	12.894.259	10.877.969	(15,64%)
Escaldes-Engordany	21.273.983	18.592.757	(12,60%)
RESULTAT PRESSUPOSTARI / LIQUIDACIÓ	(8.434.777)	5.830.131	-

(Euros) Font: Comuns del Principat d'Andorra

[taula 9]

III.4. Evolució de l'economia andorrana durant el 2012

Introducció

Fins a principis del segle XX, l'economia del Principat era de subsistència, basada en l'agricultura, la ramaderia i el comerç. Va ser a partir de la Segona Guerra Mundial, que l'economia andorrana va començar a créixer de manera significativa, induïda en part pel mateix ritme de creixement dels estats veïns.

Aquest desenvolupament s'ha reflectit en una economia basada principalment en els sectors turístic i comercial, que han crescut gràcies a unes característiques climàtiques i geogràfiques propícies per a aquests sectors i altament dependent del sector exterior, el sector financer i, en les darreres dècades, també en el desenvolupament del sector de la construcció.

L'any 2012, en un entorn de desaceleració econòmica global, l'economia andorrana ha modificat lleugerament el seu teixit empresarial, les empreses de més de 100 treballadors han disminuït en un 0,42% i les de 5 o menys treballadors s'han incrementat en un 1,86%, en detriment de les empreses que tenen entre 6 i 100 assalariats que han disminuït en un 7,11%; tot i aquesta variació, les empreses amb 5 o menys treballadors segueixen representant el 76,71% del teixit empresarial del Principat. A finals de l'any 2012, el Principat d'Andorra té 6.308 empreses i 36.033 assalariats.

Tal i com es mostra en el gràfic següent, el sector serveis continua tenint un pes molt rellevant en el mercat laboral andorrà, ocupant un 66,67% de la població, seguit pel sector públic i la construcció amb un 18,31% i 9,04% respectivament. Durant el 2012, el nombre total d'assalariats s'ha reduït en un 3,52%, dels quals un 18,29% correspon al sector de la construcció amb una disminució de 596 assalariats, un 2,29% correspon al sector serveis amb 559 assalariats i el 6,77% restant correspon al sector de la indústria i l'energia amb 110 assalariats.

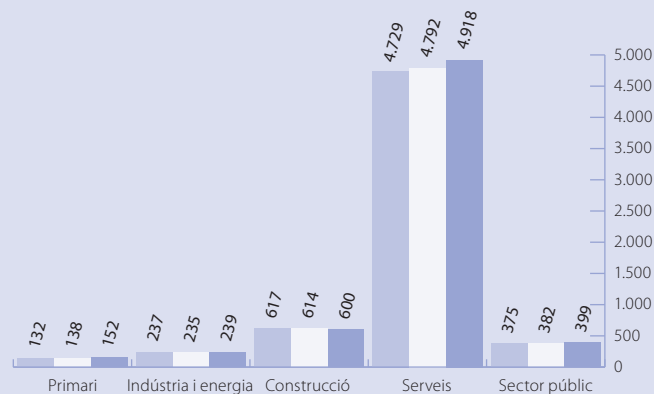
[gràfics 7 i 8]

El model econòmic andorrà basat en el turisme, en el sector financer i en els darrers anys en la construcció, fa que sigui molt més vulnerable davant de situacions de desaceleració econòmica en els països del nostre entorn degut al baix grau de diversificació de l'economia, depenent en una part significativa del turisme.

La política del Govern se centra en varis objectius com són incentivar l'activitat en els sectors tradicionals com el turisme amb la celebració de grans esdeveniments i la construcció amb mesures d'impacte directe com la modificació de la *lleï qualificada d'urbanisme i ordenament del territori* per desbloquejar projectes urbanístics. Per altra banda, el gran objectiu ha estat impulsar la diversificació

Distribució de les empreses per sectors del 2010 al 2012

2010
2011
2012

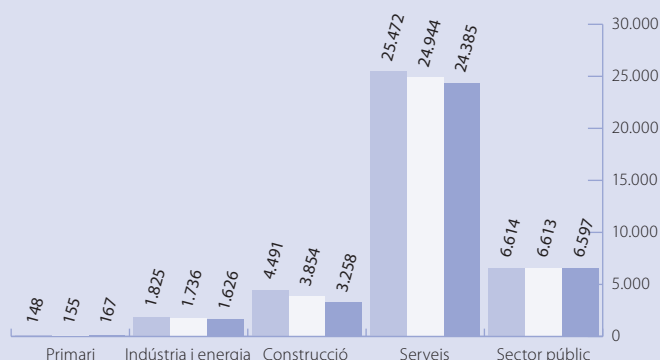

(Nombre d'empreses) Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

[gràfic 7]

Distribució dels assalariats per sectors del 2010 al 2012

2010
2011
2012

(Nombre d'assalariats) Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

[gràfic 8]

econòmica a través de polítiques orientades a atreure el capital estranger amb la posada en marxa de la Iniciativa Actua. En paral·lel, l'entrada en vigor de la *Llei de mesures de promoció de l'activitat econòmica i social, i de racionalització i d'optimització dels recursos de l'Administració* del 16 de desembre de

2010, ha posat sobre la taula mesures per a incentivar la creació de noves empreses i la conseqüent contractació de treballadors a més del foment de la internacionalització d'empreses andorranes amb l'organització de visites comercials.

Sector primari

A partir de la segona meitat del segle XX i fins la dècada dels anys noranta, s'ha produït una regressió del sector primari dins l'economia fins arribar a l'estabilitat dels darrers anys, amb una ocupació de poc més del 2,40% del total de les empreses al 2012. Del total de la població assalariada, n'ocupa el 0,46%. Tanmateix, alguns segments concrets d'aquest sector han tingut un cert pes econòmic fins fa uns anys, principalment en el cultiu del tabac i la ramaderia, que per part del Govern es continuï impulsant amb subvencions.

En les darreres dècades, la importància d'aquest sector ha estat cada vegada menys rellevant, no obstant, els països desenvolupats apliquen constantment més esforços per al manteniment i recuperació del sector primari, al ser considerat un factor important per a la preservació del medi natural, així com un element imprescindible per al

desenvolupament global. L'any 2010, es va tancar amb 132 empreses enregistrades i el 2012 amb 152 (2011: 138), amb un increment en el nombre d'assalariats d'un 7,19%.

En aquesta línia, el Ministeri d'Economia i Territori, juntament amb l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra està treballant per a la redinamització del sector primari al Principat, ja que a més de considerar-lo un element de diversificació de l'economia, és un factor clau en la conservació del medi i patrimoni natural d'Andorra. Per aquest motiu, s'ha impulsat, amb la *Llei d'agricultura i ramaderia* aprovada pel Consell General l'any 2000, una sèrie d'ajudes directes com són l'ajut al foment de pràctiques ramaderes tradicionals de muntanya, ajut al foment del dall dels prats i ajut al foment de la qualitat controlada. Aquests ajuts, els reben els titulars d'explotació que tenen bestiar de renda declarat al

Padral i compleixen una sèrie de requisits establerts reglamentàriament. S'ha promogut també la producció de carn de vedella del país amb un segell de qualitat, mitjançant campanyes de promoció del programa de carn de qualitat d'Andorra. El 2013, aquesta iniciativa ha merescut per part dels organismes competents de la UE el reconeixement com a Indicació Geogràfica Protegida (Carn d'Andorra IGP). Al 2012, hi havia 366 explotacions registrades al Registre d'Explotacions Agràries de les quals 125 tenen bestiar de renda i 241 no en tenen.

L'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra ha desenvolupat uns estudis sobre la viabilitat del cultiu i posterior transformació de plantes aromàtiques i medicinals així com el pla de recerca de la varietat de patata. La finalitat és trobar varietats que ofereixin un producte de qualitat adaptant-lo a les tendències de consum actual i poder comercialitzar productes agrícoles andorrans amb segells de qualitat.

Sector secundari

Indústria i energia

A Andorra hi ha dos tipus d'indústries: les extractives, és a dir, que extreuen productes directament de la naturalesa i les manufactures, que són les que mitjançant maquinària i mà d'obra produeixen elements per a la seva posterior utilització o venda. La indústria extractiva tan sols ocupa un 0,01% dels assalariats del país amb una única empresa, mentre que la indústria manufacturera ocupa el 4,05% amb 232 empreses. El sector manufacturer es caracteritza per una feble demanda interior, una escassa mà d'obra especialitzada i un augment de la competència dels costos de producció. Durant l'any 2012, el nombre d'empreses ha crescut en un 1,75% respecte l'any 2011, i ha disminuït el nombre d'assalariats en un 6,89%.

Els sectors de la indústria i de l'energia tenen un baix pes comparat amb l'estructura productiva del país. Els afiliats a la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS) que treballen en l'àmbit de la producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua han representat, durant el 2012, una mitja del 0,46% del total de la població assalariada. El sector energètic andorrà està estretament lligat al context internacional i en particular als països veïns, degut a la gran dependència exterior pel que fa a les seves fonts de subministrament. Per a l'any 2012, el Principat ha produït el 14,8% de l'energia consumida i ha importat el 85,2% d'Espanya i de França (47,9% i 37,3% respectivament). Davant aquesta dependència, FEDA ha engegat una gran diversitat de projectes

El Departament d'Agricultura ha donat els darrers anys ajuts al desenvolupament de noves pràctiques agràries que han suposat que a Andorra s'hagin anat implantant nous conreus com la vinya, les plantes medicinals o la tòfona permetent una diversificació de la producció en les explotacions agràries del país.

Des de l'Associació de Pagesos i Ramaders d'Andorra, es treballa per potenciar la producció de mel del país sota un segell de qualitat per donar garanties de la seva elaboració. Com a part del projecte de redinamització del sector primari de l'economia andorrana, el departament d'Agricultura està col·laborant amb el Ministeri de Turisme i Medi Ambient per convertir l'agricultura i la ramaderia en patrimoni natural i cultural, passant a ser un nou atractiu turístic del Principat.

amb l'objectiu de produir més electricitat des d'Andorra diversificant les fonts d'energia del país, reforçant les xarxes elèctriques i amb la promoció de l'ús responsable de l'energia.

El sector elèctric és un sector no liberalitzat on Forces Elèctriques d'Andorra (FEDA) és l'únic productor i importador d'electricitat del país i subministra a la resta de distribuïdors del país com són Nord Andorra, SA, Mútua Elèctrica de Sant Julià, Societat Explotadora i Repartidora del Comú d'Encamp, SA i Unió Elèctrica d'Encamp.

Les empreses a destacar dins d'aquest sector són les relacionades amb la fabricació de fusta, tabac i els productes d'alimentació i begudes, els quals han anat variant en nombre durant aquests últims anys. En canvi, a nivell de producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua, el nombre d'empreses s'ha mantingut invariable degut principalment a que es tracta d'empreses parapúbliques.

En relació a l'estructura empresarial i la distribució de treballadors en les empreses, es pot observar un predomini de la petita empresa, doncs un 64,85% de les empreses tenen entre 1 i 5 treballadors (2011: 61,28%), un 17,15% tenen entre 6 i 10 treballadors (2011: 18,30%) i un 12,55% entre 11 i 25 treballadors (2011: 13,62%). Només el 5,44% compta amb una plantilla superior als 25 assalariats (2011: 6,80%).

Construcció

L'evolució del sector de la construcció fins a l'any 2007 s'havia caracteritzat per la tendència alcista mantinguda durant l'última dècada tant a Andorra com en altres països del nostre entorn. No obstant, aquesta tendència s'invertí degut, entre altres factors, a l'aturada de transaccions en el mercat immobiliari, iniciant-se una davallada d'activitat en el sector de la construcció que ha continuat durant el 2012. El sector ha experimentat una disminució del 4% en el nombre d'empreses (de 625 empreses en el 2009 a 600 empreses en el 2012) i una conseqüent disminució en el nombre d'assalariats del 37,88% (de 5.245 treballadors en el 2009 a 3.258 treballadors en el 2012).

Tot i aquesta desacceleració, el nombre d'assalariats de la construcció encara representa el 9,04% (2009: 13,21%) del total d'assalariats a la CASS al 2012, i el 9,51% de les empreses andorranes (2010: 9,97%).

Per pal·liar aquesta desacceleració i incentivar la despesa en construcció, des del Govern d'Andorra s'estan duent a terme una sèrie de mesures tals com l'aprovació d'uns reglaments que estableixen les mesures d'un programa de subvencions i crèdits preferents per a incentivar la modernització del parc immobiliari, seguretat industrial, accessibilitat, eficiència o estalvi energètic i millora de façanes.

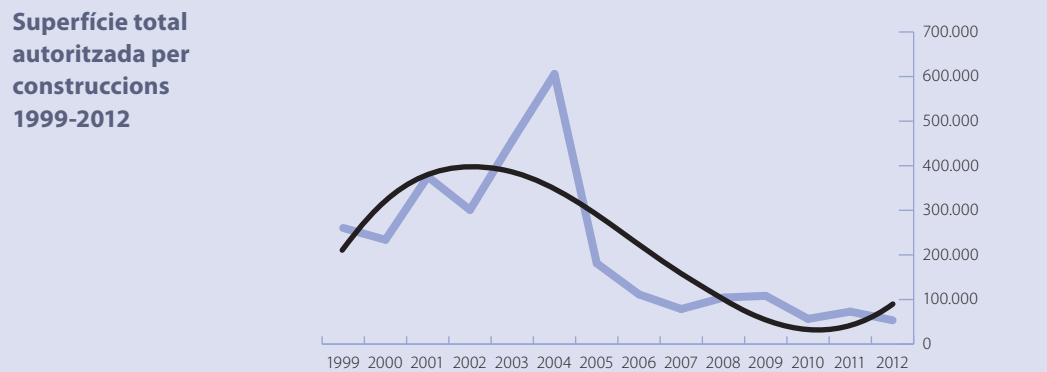
Com ja hem anat veient amb anterioritat en aquest capítol, el teixit empresarial andorrà es caracteritza per un fort predomini de la petita empresa, representant el 65,33% de les empreses del sector de la construcció les que tenen entre 1 i 5 treballadors, un 18% tenen entre 6 i 10 treballadors i un 12,50% tenen entre 11 i 25 treballadors; el 4,17% restant, el formen empreses amb més de 25 treballadors.

L'excel·lent desenvolupament que va experimentar la construcció els darrers anys va anar molt lligat a l'evolució de les superfícies autoritzades per a l'edificació, produint-se el cim en la tendència alcista durant l'any 2004 degut a la moratòria de maig de 2003. Des d'aleshores, la superfície total autoritzada al Principat va disminuir fins a nivells inferiors als de 1997. Tal i com es mostra en el següent gràfic, l'any 2008 es va iniciar un canvi en la tendència, seguida durant l'any 2009. Durant el 2012, els metres quadrats totals autoritzats per a la construcció han disminuït en un 26,59%. [\[gràfic 9\]](#)

El gràfic següent mostra els metres quadrats autoritzats per tipus de construcció: [\[gràfic 10\]](#)

Tal i com es pot observar en el gràfic anterior, es mostra una clara disminució de la superfície autoritzada per a construccions respecte el 2009.

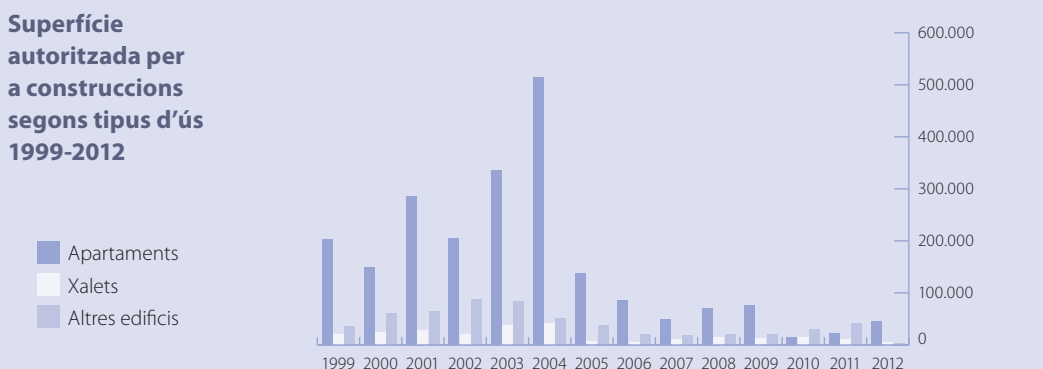
Superfície total autoritzada per construccions 1999-2012

(m²) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 9]

Superfície autoritzada per a construccions segons tipus d'ús 1999-2012

(m²) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 10]

Com hem indicat anteriorment, hi ha diferents factors que han propiciat la desacceleració de la construcció a Andorra. D'una banda, la moratòria de maig de 2003, que va provocar un *boom* en la construcció que poc a poc s'ha anat normalitzant, i per altra banda, l'alentiment del mercat immobiliari andorrà, com ha passat en altres economies europees. Aquest alentiment del mercat immobiliari s'ha produït com a conseqüència de la convergència en el temps de la crisi financera internacional i l'assoliment del límit de la bombolla immobiliària generada en la darrera dècada.

Sector terciari

Serveis

L'absència de matèries primeres i fonts d'energia al Principat, ha fet orientar l'economia cap a l'exterior i donar preferència a les activitats de serveis, bàsicament el turisme, el comerç, l'hoteleria i les finances, en detriment de les de transformació.

El sector terciari és el sector clau de l'economia andorrana. Durant el 2012 ha ocupat a 24.385 persones, representant el 67,67% del total d'assalariats i un total de 4.918 empreses (el 77,96% sobre el total) han estat dedicades als serveis.

Tal i com es pot observar en el gràfic següent, el sector terciari agrupa principalment activitats i

Tanmateix, si ens fixem en el gràfic, durant els anys 2008 i 2009, es va experimentar un augment dels metres quadrats autoritzats a nivell d'apartaments, com a conseqüència de l'aprovació i/o modificació de plans d'urbanisme en la majoria de les parròquies. Els períodes posteriors ja no s'han vist afectats per a aquestes aprovacions i/o modificacions, observem que és el tipus de construcció per al qual s'ha sol·licitat menys metres quadrats.

serveis relacionats amb el comerç i el turisme. Tot i això, s'inclouen dins el sector terciari, activitats significativament importants com l'administració pública, les professions lliberals i el sector financer andorrà. [gràfic 11]

L'estructura empresarial del sector es compon principalment per petites empreses. Així, un 78,03% de les empreses tenen 5 o menys treballadors, les empreses que ocupen entre 6 i 25 treballadors són l'18,06%, mentre que el 2,99% té una plantilla superior als 25 assalariats i només 0,92%, té més de 100 treballadors.

Turisme

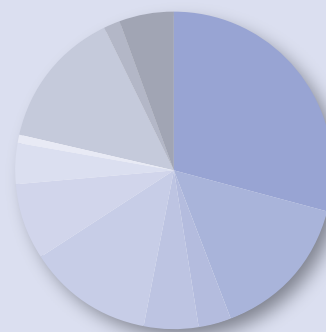
El comerç, tal i com hem comentat anteriorment, és una de les activitats clau de l'economia del Principat, que es complementa i està directament correlacionada amb el turisme. No obstant, des del 2002, es constata una disminució en el nombre de turistes i el nombre de pernoctacions. Davant d'aquestes circumstàncies, el Principat s'ha marcat com a objectiu incrementar el nombre de turistes, les pernoctacions, la despesa per visitant i, al

mateix temps, fidelitzar el client que ja ha estat al país, perquè augmenti la freqüència de les seves estades, tot i mantenint la posició de lideratge que Andorra ocupa dins el context europeu pel que fa a competitivitat turística.

Per tal de coordinar i gestionar les iniciatives agrupades en aquest eix, es va crear l'any 2007 "Andorra Turisme" una entitat pública constituïda pel

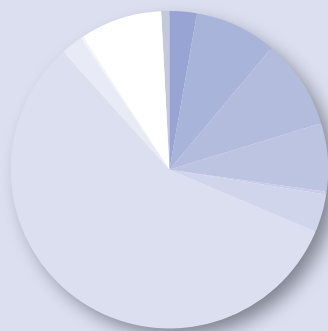
Nombre d'assalariats del sector terciari

Comerç i reparació de vehicles de motor (...): 29,18%	Llocs que ocupen personal domèstic: 4,29%
Hoteleria: 15,06%	Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris): 0,70%
Transport, enmagatzematge i comunicacions: 3,50%	Organismes extraterritorials: 0,07%
Sistema financer: 5,52%	Adm. pública, defensa i seguretat social obligatòria: 14,00%
Activ. immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials: 12,69%	Educació: 1,76%
Altres activ. socials i de serveis prestats a la comunitat: 7,77%	Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials: 5,46%

Distribució dels allotjaments turístics classificats per tipus

Càmpings: 2,83%	Hotels: 56,92%
Apartaments turístics: 8,49%	Pensions: 2,20%
Apartaments mobllats: 9,12%	Xalets turístics: 0,31%
Aparthotels: 6,92%	Refugis de Muntanya: 8,49%
Cases de Colònies: 0,31%	Albergs de Joventut: 0,63%
Hostals i Residències: 3,77%	

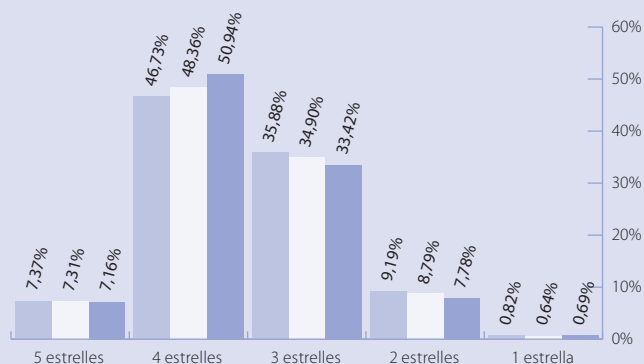

Font: Ministeri de Turisme i Medi Ambient - Departament de Turisme

[gràfic 12]

Distribució dels llits per categories del 2010 al 2012

2010
2011
2012

Font: Ministeri de Turisme i Medi Ambient - Departament de Turisme

[gràfic 13]

Govern d'Andorra, per tal de millorar la promoció i la coordinació de la gestió del turisme a Andorra, amb la finalitat d'augmentar per una banda l'excel·lència del Principat com a destí turístic i, per altra banda, poder comercialitzar l'oferta turística tant pública com privada d'Andorra en conjunt com un producte únic.

Andorra Turisme ha treballat, durant l'any 2013, en diferents campanyes de comunicació adreçades als visitants, amb l'objectiu d'augmentar les pernотacions a Andorra. Les campanyes s'han presentat amb un nou concepte creatiu i sota el mateix missatge de comunicació "una història que comença en blanc" com són les campanyes d'hivern 2012/2013 i d'estiu 2013 i la de primavera titulada "Comença la teva història amb un xec en blanc".

Així mateix, l'Andorra Convention Bureau és un ens encarregat de la promoció d'Andorra com a destí per a l'organització d'esdeveniments, reunions, congressos, convencions i viatges d'incentius. Andorra Convention Bureau, creat l'any 2010, és un club de producte format per la participació d'empreses del sector privat directament relacionades amb el segment de turisme de negocis i Andorra Turisme.

En l'àmbit turístic s'estan realitzant esforços continus per revitalitzar el sector, castigat per la crisi

econòmica global. D'acord amb la voluntat de tenir un major grau de precisió, les estadístiques tenen en compte les temporades i no l'any natural. Per aquest motiu les dades que es presenten a continuació s'han calculat des del mes de desembre fins al mes de novembre següent.

Pel que fa al sector hotelier, al 2012 Andorra disposava de 318 establiments d'allotjament turístic, amb una capacitat total de 40.139 llits.

Al 2012, els hotels representen un 56,92% de l'oferta total d'allotjaments turístics, per sobre dels altres tipus d'allotjament. [gràfic 12]

La distribució de llits per categories durant l'any 2012 ha variat d'acord amb la visió estratègica d'innovació i millora de la qualitat iniciada majoritàriament pels empresaris andorrans des de fa uns anys. Com es pot observar en el gràfic següent, l'any 2012, podem destacar que en el cas dels hotels hi ha 16.489 llits en la categoria 4 i 5 estrelles, representant un 58,10% del nombre total de llits hotelers i un 91,52% de l'oferta de llits es troba en la categoria de 3 estrelles i superior. [gràfic 13]

La reestructuració i millora de les infraestructures hoteleres del Principat duta a terme en els darrers anys ha permès millorar l'oferta existent a Andorra

encaminada a a proposar una millor experiència turística al país dels Pirineus, millorant la qualitat dels serveis i de l'atenció al client.

Seguint amb la línia de treball endegada pel Govern d'Andorra, des de la posada en marxa del pla comercial i màrqueting 2012 amb l'objectiu de dinamitzar el sector turístic i ampliar l'oferta del país, el Govern d'Andorra ha treballat en el desenvolupament d'una sèrie de projectes, entre els quals cal destacar:

- Aprovació de la Llei 8/2012 del 17 de maig, de modificació de la Llei general de l'allotjament turístic del 30 de juny del 1998, que defineix el que s'entén per allotjament rural i té per objecte també crear el nou Registre d'ocupació dels allotjaments turístics (ROAT). Aquesta llei ha comportat la publicació de dos nous reglaments que actualment estan en vigor.
- Pla de treball per l'elaboració de la nova Llei general de l'allotjament turístic i tots els reglaments que la desenvolupen per tal de millorar el redactat i introduir noves figures i modalitats.

A més de l'àmplia oferta hotelera, Andorra també es caracteritza per la seva restauració, oferint una cuina d'avantguarda que combina tradició i modernitat. Per descobrir-la, s'ofereix als visitants trobades i rutes gastronòmiques com la de les bordes, restaurants típics d'alta muntanya, i un total de 635 restaurants. A més, és un país atractiu pels boletaires ja que durant tot l'any hi creixen una gran varietat de bolets. Es potencia els productes agrícoles d'Andorra, destacant la carn de qualitat, la trumfa (patata autòctona), així com les plantes aromàtiques, les plantes medicinals, la mel i altres productes com el nectum d'avet o les receptes tradicionals del país.

El Govern d'Andorra col·labora amb els comuns, la Unió Hotelera d'Andorra i varies associacions per promoure trobades culinàries de ressò popular i internacional. S'organitzen esdeveniments gastronòmics de gran rellevància com *Andorra a taula*, la *Quinzena de la Tòfona*, la *Massana Fogons*, i la *Mostra Gastronòmica d'Andorra*, celebrada a la parròquia d'Ordino amb una extensa programació que inclou una sèrie de conferències gastronòmiques amb experts d'Andorra i dels països de l'entorn.

Per frenar la davallada de visitants i incrementar el nombre de turistes, el Ministeri de Turisme i Medi Ambient a través d'Andorra Turisme està realitzant nombroses accions de comunicació, amb la presència constant en els mercats prioritaris. S'ha passat de 2 a 5 campanyes anuals, segmentant-les i adaptant-les a l'oferta d'Andorra segons la temporada. A més s'ha apostat per fer més comunicació online i invertir més al mercat francès.

Altres projectes prioritaris pel 2012 han estat la creació del nou web turístic d'Andorra i la nova estratègia turística online, un millor coneixement dels mercats emissors, una nova definició de l'estratègia comercial marcada per un nou model de presència en els diferents mercats, i la creació i producció de noves peces de marxandatge per a les oficines de Turisme dins del país. La promoció d'esdeveniments de renom internacional en l'àmbit esportiu i cultural és també una línia de treball que està potenciant Andorra Turisme per millorar la notorietat d'Andorra com a destinació turística, i per posicionar Andorra segons els seus atractius principals, sent l'espectacle SCALADA del Cirque du Soleil del proper mes de juliol el principal esdeveniment del 2013.

D'altra banda, també es col·labora amb el sector empresarial per potenciar Andorra en nous mercats turístics com Polònia, República Txeca, Israel i Brasil, entre d'altres. S'estan fent accions en aquests mercats més llunyans que poden esdevenir emissors importants de turistes cap a Andorra. Així mateix, es manté la presència en els principals mercats que són França i Espanya, i en altres més llunyans com són Portugal, Regne Unit, Rússia i el Benelux.

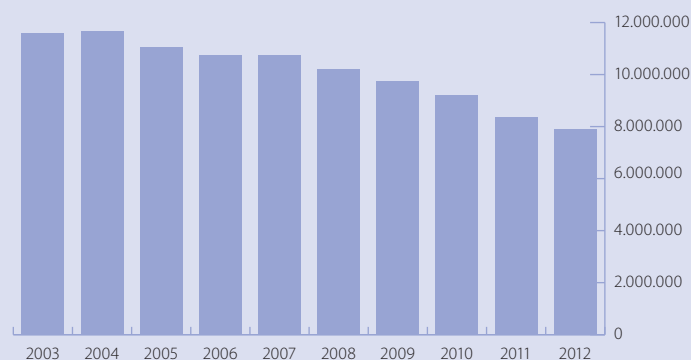
Com es detalla en el gràfic següent, al 2012, s'ha frenat la disminució de visitants que s'han reduït d'un 1,2% respecte al 2011. S'ha remarcar un descens del nombre d'excursionistes i turistes de nacionalitat espanyola i cal destacar l'increment del nombre de turistes francesos així com l'increment de turistes d'altres nacionalitats. [\[gràfic 14\]](#)

Quant a la darrera temporada d'hivern 2012-2013, cal ressaltar l'increment total de turistes en un 5,1%. D'altra banda s'ha augmentat el nombre de dies d'esquí venuts en un 9,40%, passant de 1.994.028 a 2.181.533 dies d'esquí venuts i per tant superant la barrera dels 2 milions. Finalment cal destacar l'augment de turistes espanyols en un 7,8% i l'augment de turistes russos en un 21,71%. [\[gràfic 15\]](#)

El Principat d'Andorra disposa del domini esquiable més gran dels Pirineus amb més de 3.100 hectàrees esquiables, recollides en tres estacions dotades de modernes instal·lacions. Aquestes estacions es concentren en els dominis esquiables de GRAND-VALIRA i VALLNORD. A més, Andorra compta amb un camp de neu, NATURLANDIA-La Rabassa.

Durant la temporada 2003/2004, les estacions d'esquí de Grandvalira Pas de la Casa-Grau Roig i Soldeu-El Tarter van signar un acord comercial per crear un únic domini esquiable conegut comercialment sota el nom de GRANDVALIRA. Si bé fins a la data Andorra disposava del domini esquiable més gran dels Pirineus, d'ençà d'aquest acord, també disposa d'una de les estacions més importants del sud d'Europa.

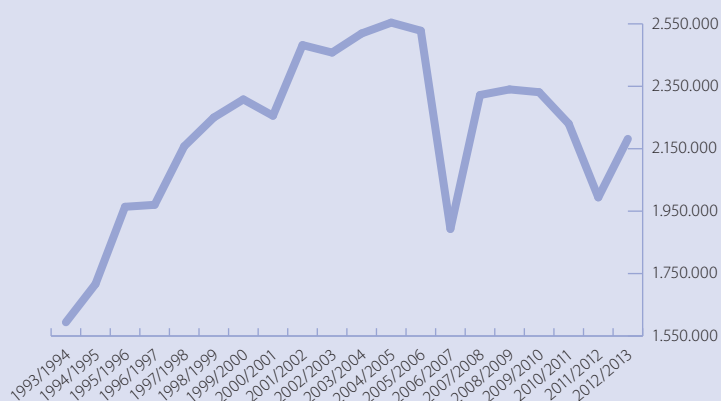
Evolució del nombre de visitants 2003-2012

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 14]

Evolució del total dies d'esquí

Font: Ski Andorra

[gràfic 15]

Així mateix, a partir de la temporada 2004/2005, les estacions d'esquí de Pal-Arinsal i d'Ordino-Arcalís es van unir comercialment sota el nom de VALLNORD, amb la qual cosa es permet als clients gaudir de dues estacions amb un forfet únic.

Els dos dominis esquiables tenen un total de 210 quilòmetres esquiables i diversos circuits per practicar altres activitats i esports d'aventura relacionats amb la neu.

GRANDVALIRA està format per 6 sectors: Pas de la Casa, Grau Roig, Soldeu, El Tarter, Canillo i Encamp, amb un total de 1.926 hectàrees distribuïdes en un total de 118 pistes d'esquí i amb una capacitat d'acollir 100.700 esquiadors per hora. Al mes de febrer del 2012, la pista Avet de Grandvalira-Soldeu va acollir la Copa del Món femenina d'esquí alpí. Les millors esquiadores del panorama internacional van competir en les disciplines d'eslàlom i eslàlom gegant. D'altra banda, a finals de febrer del 2012 i al mes d'abril 2013, Grandvalira-Grau Roig també va ser escenari de la Copa del Món de Quilòmetre Llançat. Els esquiadors més ràpids del món es van donar cita a la pista Antenes assolint velocitats de fins a 155 km/h.

VALLNORD compta amb tres sectors esquiables: Pal, Arinsal i Arcalís amb un total de 1.149 hectàrees, 67

pistes i amb una capacitat d'acollir 55.690 esquiadors per hora.

A més d'una àmplia gamma d'activitats d'hivern, els dos dominis esquiables ofereixen activitats d'estiu per potenciar el turisme familiar fora de la temporada típicament alta al Principat, com un karting o un camp de golf, així com altres activitats d'esport d'estiu més especialitzades i competicions internacionals.

NATURLANDIA, situat a Sant Julià de Lòria, compta amb més de 330 hectàrees dividides en dos sectors, a 1.600 i 2.000 metres d'alçada respectivament. El parc d'aventures d'Andorra disposa de més de 15 km de pistes marcades d'esquí de fons a l'hivern i diversos circuits per a la pràctica d'activitats per gaudir en família durant tot l'any. El ventall és molt extens: rutes de senderisme, amb quad, amb vehicles buggy 4x4, elèctrics, BTT, ponis, cavalls i un minigolf, entre d'altres.. Com a activitats destacades trobarem l'Airtrekk que és el Sky Trail més gran d'Europa. Es tracta d'una estructura de 10 torres i 3 nivells d'alçada formada per diferents circuits de cordes i passarel·les. L'activitat més visitada del parc és, sens dubte, el Tobotronic, el tobogan alpí més llarg del món, entre d'altres.

Completa l'oferta el nou parc d'animals de Naturlandia, una àmplia zona ubicada a la Cota 2000 on es poden veure espècies com óssos bruns, llops siberians, daines, cérvols i una granja escola on els més petits interactuen amb la ramaderia típica del país. Inclou dos espais semisoterrats que permeten tenir una visió molt propera dels animals. El parc també compta amb diferents zones museístiques, sensorials i una d'audiovisual.

En la taula següent s'exposa un detall de les infraestructures disponibles per a la pràctica de l'esquí en tot el Principat, com també un resum de les seves característiques principals. [taula 10]

Les estacions andorranes han realitzat importants inversions que han permès que Andorra disposi actualment d'unes instal·lacions immillorables per a la pràctica de l'esquí, essent de 8.300.500 euros durant la temporada 20012/2013. Un detall de les inversions realitzades durant els últims anys és com segueix: [gràfic 16]

Un dels atractius turístics que ofereix el Principat són les estades de benestar i opcions de desconneixió amb aigua termal.

En l'entorn majestuós i privilegiat d'Escaldes-Engordany, Caldea proposa unes espectaculars instal·lacions aquàtiques per gaudir durant unes hores dels banys termals, d'un massatge i desconectar així del dia a dia. Hidromassatges, cascades, coll de cignes i vapor són algunes de les propostes que permeten experimentar amb tots els estats de l'aigua. Una iniciació lúdica al món del termalisme a compartir amb amics o la família.

Per als clients que volen dedicar-se temps i viure una experiència de benestar, el nou centre wellness INÚU dissenya estades totalment personalitzades d'acord amb les preferències de cada client, el temps del que disposa i de l'àrea en la qual vol aprofundir. Per aconseguir el benestar integral del client, INÚU utilitza les propietats de l'aigua termal i combina per cada cas els tractaments més

especialitzats de les 5 àrees temàtiques d'experiències: aqua, bellesa, nutrició, sensorial i cos i ment. El centre, d'una arquitectura única, compta amb espais termals amplis i banyats de llum natural, de cabines de tractaments, d'un wellness privat d'ús exclusiu, d'un espectacular gimnàs i d'un restaurant amb una carta de caràcter nutricional. El nou centre wellness INÚU, annex a Caldea, va obrir el 15 de gener del 2013.

El Centre d'interpretació de l'aigua i de la Vall del Madriu (CIAM) és un espai cultural dissenyat per experimentar, gaudir i aprendre sobre l'aigua i la Vall del Madriu-Perafita-Claror, dos dels recursos naturals més importants de la parròquia d'Escaldes-Engordany i del Principat d'Andorra.

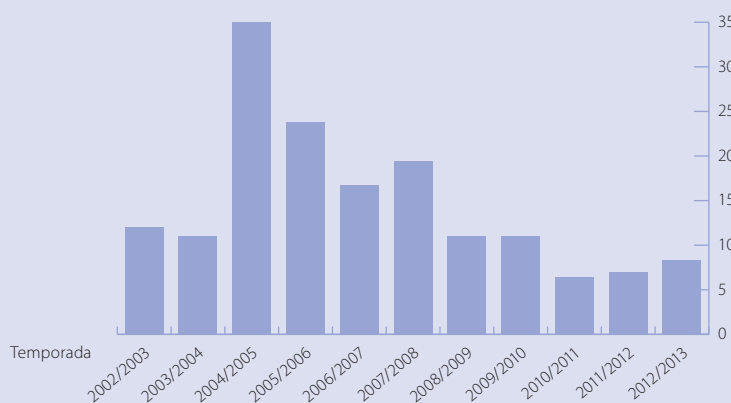
El CIAM presenta l'aigua i la Vall del Madriu d'una manera lúdica i interactiva mitjançant un conjunt de suports sensitius i informatius, com una multiprojecció, manipulatius, taules interactives i experiències tan sorprenents com caminar sobre l'aigua del riu del Valira d'Orient, banyar-se sota una cascada sense mullar-se o jugar en una plaça de vapor d'aigua.

La visita al CIAM ens apropa als usos tradicionals de l'aigua, especialment l'aigua termal que brolla en les fonts d'Escaldes-Engordany, ens descobreix els secrets de la vall del Madriu i ens explica els valors patrimonials, naturals i culturals, d'aquesta vall declarada patrimoni de la humanitat per la UNESCO l'any 2004, en la categoria de paisatge cultural.

Adicionalment, Andorra compta cada dia amb un major nombre d'hotels especialitzats en tractaments de salut i bellesa que complementen l'oferta turística del país.

Durant l'últim trimestre de 2007, es va inaugurar el Centre de Congressos d'Andorra la Vella, situat al centre neuràlgic de la ciutat amb una superfície de 4.200 metres quadrats, amb el que es vol obrir mercat cap a un nou sector turístic: el turisme de convencions.

Evolució de les inversions a les pistes d'esquí

(Milions d'euros) Font: Ski Andorra

[gràfic 16]

Infraestructures de les pistes d'esquí d'Andorra 2012

Estació	Km de pistes	Pistes	Cànon	% Innivació	Remuntadors	Capacitat d'esquiadors / hora
VALLNORD: Pal - Arinsal	63	42	296	45%	30	39.180
VALLNORD: Ordino - Arcalís	30	27	89	50%	15	16.510
GRANDVALIRA	210	114	945	60%	65	100.700
TOTAL	303	183	1.330	52%	110	156.390

Font: Ski Andorra

[taula 10]

Comerç

La rellevància que té el turisme sobre l'economia del país, tal i com hem pogut observar anteriorment, fa que els sectors d'activitat que hi estan més directament relacionats siguin els que tenen una participació més important en l'economia del Principat, com és el cas de totes les activitats relacionades amb el comerç.

La forta dependència del sector comercial andorrà de la demanda exterior, li atribueix algunes peculiaritats respecte al mateix sector en altres països en què la demanda interna és el principal motor del comerç. Dins del sector comercial, es pot distingir entre el comerç a l'engròs i el comerç al detall. La dependència de les importacions de mercaderies que posteriorment són distribuïdes, dona lloc a que els mateixos importadors de productes actuïn, en moltes ocasions, com a majoristes i per tant són els titulars del comerç a l'engròs.

El comerç és un dels atractius de la demanda turística d'Andorra i ha estat i és un dels principals pilars de l'economia andorrana, i no només per la representativitat en el nombre total d'empreses i assalariats, sinó perquè l'impost sobre les importacions, suportat pel comerç andorrà i generalment repercutit al consumidor final, ha estat una de les principals fonts d'ingressos de l'Estat andorrà fins a l'actualitat. Tot i la davallada soferta el 2008 i continuada el 2009, 2010 i 2011, durant el 2012 hi ha hagut un augment en aquest sector que ha concentrat el 32,37% de les empreses i el 37,08% dels assalariats del sector serveis del país.

La tradició comercial d'Andorra té renom internacional gràcies a la modernitat dels més de 1.500 establiments, els preus més competitius i la flexibilitat horària. La major part dels establiments es troben a les parròquies d'Andorra la Vella (la capital), d'Escaldes-Engordany i al Pas de la Casa. No obstant, la parròquia de Sant Julià de Lòria concentra també alguns dels grans centres comercials.

El fet que el comerç hagi estat un atractiu turístic fins fa poc temps, es deu al diferencial de preus entre Andorra i els estats veïns, Espanya i França. Actualment, tot i que el Principat no és membre de la UE, està subjecte a taxes que graven el consum, però en un nivell inferior als països de la UE, fet que fa que béns com la perfumeria, la roba de marques prestigioses i les joies continuïn sent atractives per als turistes que es desplacen al Principat d'Andorra.

A més del diferencial de preu, un dels grans avantatges d'Andorra com a destinació de turisme de compres és el fet de concentrar en un espai reduït un gran nombre de comerços innovadors i especialitzats que ofereixen productes d'arreu del món.

El nombre d'empreses i assalariats del comerç andorrà en els anys 2011 i 2012 detallats per tipus d'establiment es presenten en el quadre següent:

[taula 11]

Nombre d'empreses i d'assalariats

	2011	2012	% s/total 2012	Var. (%) 11-12
Nombre d'empreses	1.567	1.592	100,00%	1,60%
Nombre d'assalariats	9.409	9.078	100,00%	(3,52%)
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor (...)	1.138	1.082	11,92%	(4,92%)
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	2.407	2.260	24,90%	(6,11%)
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor (...)	5.864	5.736	63,19%	(2,18%)

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social i Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[taula 11]

Tal i com succeeix en els altres sectors, la major part de les empreses tenen contractats entre 1 i 25 treballadors, representant en el cas dels comerços i reparació de vehicles un 96,98% sobre el total d'empreses d'aquest sector, mentre que tan sols el 3,02% compten amb més de 25 treballadors.

Un bon indicador de l'estat del comerç andorrà és l'evolució que han experimentat les seves importacions i exportacions durant els últims exercicis. Una de les característiques estructurals que ha tingut sempre l'economia andorrana és el dèficit en la seva balança comercial.

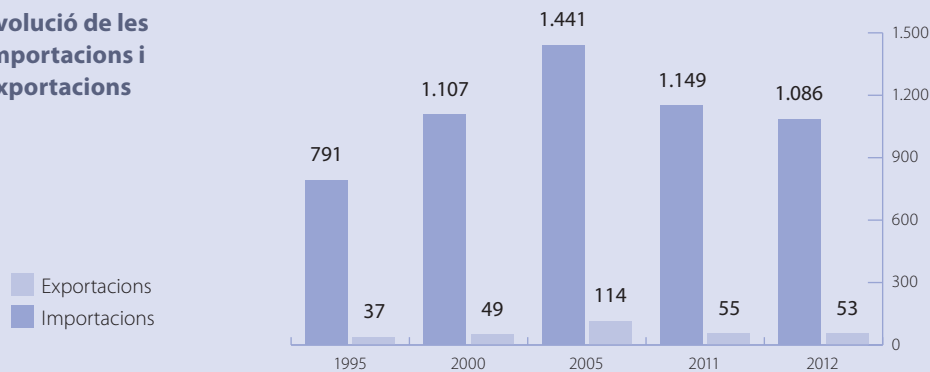
Cal remarcar, però, que durant el 2012, les exportacions han disminuït un 3,64% així com les importacions que han enregistrat una davallada del 5,48%. Des de l'any 2009, el valor de les importacions es manté estable amb un lleuger canvi a la baixa el 2012, si bé cada vegada més depenen de les

importacions de carburants, que han augmentat un 10,3% respecte al 2011, per l'increment del preu del petroli. Pel que fa a les exportacions destaquen les davallades del sector de l'electrònica de 29,7% i de farmàcia-perfumeria de 92%..

Tot i això, hem de tenir en compte que les xifres de les exportacions no són del tot reals, ja que els turistes que fan les seves compres a Andorra, no han de declarar totes les exportacions que realitzen perquè la legislació espanyola estableix unes franquícies o límit en el valor per tipus de producte per a la seva declaració a l'entrada a l'estat veí. Això succeeix igualment amb França. [gràfic 17]

Els gràfics següents mostren la distribució geogràfica de les importacions i exportacions segons el país d'origen o destí. Els països amb els quals el Principat té relacions comercials són principalment Espanya i França. [gràfics 18 i 19]

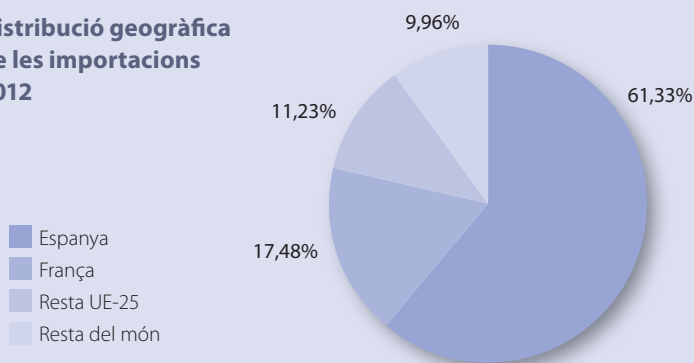
Evolució de les importacions i exportacions

(Milions d'euros) Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 17]

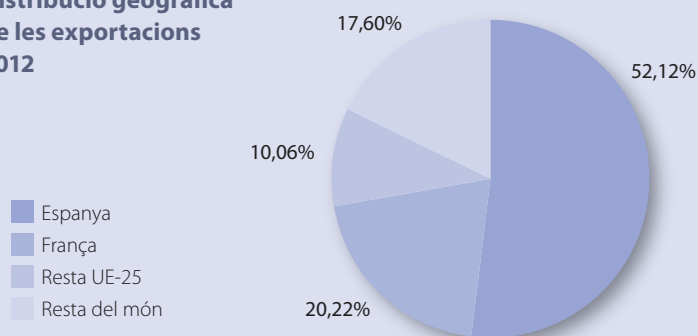
Distribució geogràfica de les importacions 2012

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 18]

Distribució geogràfica de les exportacions 2012

Font: Departament d'Estadística - Govern d'Andorra

[gràfic 19]

Sector financer

El sector financer andorrà és un dels principals pilars de l'activitat econòmica andorrana, per la seva significativa contribució al PIB andorrà (aproximadament el 18%), essent el seu nucli el sistema bancari. També operen al Principat companyies d'assegurances, entitats dedicades a la gestió de patrimonis, a la gestió d'organismes d'inversió i entitats, no bancàries, de crèdit especialitzat.

L'Institut Nacional Andorrà de Finances (INAF), que fou creat l'any 1989, és l'òrgan supervisor i regulador del sistema financer andorrà, a excepció de les companyies d'assegurances que no formin part de grups bancaris, que actualment són supervisades pel Ministeri de Finances del Govern d'Andorra.

La **Unitat d'Intel·ligència Financera d'Andorra** (UIF) és un òrgan independent que té per missió impulsar i coordinar les mesures de prevenció del blanqueig i finançament del terrorisme. Es crea l'any 2000 amb la *Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional*, que segueix les indicacions del Comitè MONEYVAL del Consell d'Europa així com les 40 Recomanacions del GAFI. Aquest organisme passa a denominar-se Unitat de Prevenció del Blanqueig i comença a funcionar el mes de juliol de 2001.

El sistema financer comprèn 5 grups bancaris, 1 entitat de crèdit especialitzat, 8 entitats financeres de gestió d'organismes d'inversió, 4 entitats financeres de gestió de patrimonis i 34 companyies d'assegurances, 18 de les quals són sucursals de companyies d'assegurances estrangeres autoritzades a operar al Principat. El sector bancari, amb 1.356 empleats al Principat d'Andorra, representa aproximadament un 80% del total del nombre d'assalariats del sector financer.

El sistema bancari andorrà s'ha caracteritzat sempre, en relació amb altres places financeres, per l'elevada ràtio de solvència fruit d'una política de forta capitalització des del seu inici.

Cal remarcar que el sistema bancari andorrà, a fi d'assolir una bona imatge en l'àmbit internacional, va establir uns coeficients de solvència i liquiditat molt més exigents als que prevalen a la majoria de països. L'evolució d'aquestes dues ràtios mostren la gestió conservadora i prudent de la banca andorrana i presenten, al mateix temps, una situació privilegiada en un entorn de crisi internacional marcada per la desconfiança en els mercats financers.

Ateses les seves particularitats i essent l'objectiu d'aquesta publicació, el sector bancari el tractarem en el capítol "IV. Sector bancari".

IV

IV SECTOR BANCARI

IV.1. Introducció

El sistema financer és un dels principals pilars de l'economia andorrana que contribueix aproximadament en un 18% al Producte Interior Brut. Es caracteritza per la seva reputació financera assolida gràcies a la solidesa i rigor en l'aplicació dels estàndards regulatoris internacionals. Així mateix i en relació a altres places financeres, el sistema financer andorrà, centrat principalment en la banca, es caracteritza per les seves elevades ràtios de solvència i liquiditat, d'un 21,22% i 65,46%, respectivament, gràcies a una gestió conservadora i prudent.

El sector bancari andorrà està constituït per un total de cinc grups bancaris i té una experiència en aquesta activitat de més de 80 anys. Des de les entitats bancàries es presten serveis bancaris (en l'àmbit de la banca comercial i de la banca privada), així com serveis de gestió d'actius, intermediació i assegurances.

La legislació andorrana no permet estructures opaques, com poden ser els *trusts*, ni fundacions privades d'interès particular per promoure estructures d'inversió *off shore*, que impedeixen la identificació dels beneficiaris efectius.

Aquest sector, que compta amb un personal altament qualificat i un entorn d'estabilitat política i social, en un país amb més de 700 anys d'història, tradició i dinamisme, està regulat i supervisat per l'Institut Nacional Andorrà de Finances (INAF) que es regeix per la *Llei 10/2013, del 23 de maig*, que ha entrat en vigor el 20 de juny del 2013 i que deroga la *Llei 14/2003, de 23 d'octubre*. Així mateix, la Unitat d'Intel·ligència Financera (UIF), creada l'any 2000, és un òrgan independent que té per missió impulsar i coordinar les mesures de lluita contra el blanqueig de diners i finançament del terrorisme.

El rigor del sistema bancari andorrà, tant en matèria de supervisió com en l'estricta verificació de l'origen i destí de fons, està avalat per organismes tan experts com el Fons Monetari Internacional (FMI) i el Consell d'Europa. Les cinc entitats bancàries andorranes operen en els mercats internacionals, aplicant els estàndards i les millors pràctiques. Un bon exemple és que tots els bancs d'Andorra han estat certificats com intermediaris qualificats per l'IRS (*Internal Revenue Service*) dels Estats Units.

En el 2012, el sector financer consolida la seva recuperació amb un increment del 13,83% de recursos gestionats de clients, tot i la continuada davallada de la demanda interna donada la recessió econòmica que afronta el país. Així, a l'any 2012 s'ha registrat un increment dels recursos gestionats fora de balanç d'un 20,43% així com un increment dels dipòsits de clients, d'un 1,10%. El resultat agregat de la banca andorrana s'ha incrementat lleugerament en un 0,15%. Cal prendre en consideració que el marge financer de la banca andorrana ha assolit un màxim històric amb 207.912 milers d'euros i que el marge ordinari ha crescut un 13,47% durant aquest 2012.

El sistema financer andorrà ha confirmat la seva solidesa al llarg de l'any 2012, donant continuades mostres de solvència en un context internacional particularment complex per al sector bancari. Les excel·lents ràtios de solvència i liquiditat estan entre les més elevades dels països europeus. Aquests indicadors denoten una bona evolució del sistema financer andorrà, així com la seva consolidació en el mercat intern i el bon comportament del procés d'internacionalització de la banca andorrana, que es tradueix en una diversificació i creixement del seu negoci, així com un increment de les seves estructures i un increment del nombre d'empleats agregat en un 9,77%, sense patir grans increments de les seves ràtios d'eficiència. [\[mapa 1\]](#)

Acabada la fase de creixement econòmic ininterromput, ens trobem en un nou entorn més difícil i exigent, en què es diferenciarien les entitats més sòlides, amb millors models de negoci i millors equips gestors. El sector bancari andorrà està preparat per fer front amb serenitat i confiança als reptes del futur.

El 10 de març de 2009, el Govern del Principat d'Andorra va signar la Declaració de París mitjançant la qual va prendre un compromís formal per facilitar en un futur determinada informació en matèria fiscal sota demanda justificada i fonamentada i respectant els principis de l'OCDE. Això significa donar informació en supòsits justificats, però no es faciliten llistats de persones ni es respon a demandes de sol·licituds col·lectives i generalitzades d'informació (*fishing expeditions*).

Expansió internacional de la banca andorrana

[mapa 1]

Com a resultat, el 3 d'abril de 2009, el G-20 va eliminar el Principat d'Andorra de la "llista negra" de l'OCDE i el va posar en la categoria de països compromesos amb aquest organisme. Així, Andorra està situada en la mateixa categoria que altres països com Luxemburg, Suïssa, Àustria, Bèlgica, Mònaco o San Marino, que també s'han compromès a complir els estàndards de l'OCDE.

Tal com es va anunciar a la Declaració de París, el Consell General d'Andorra va aprovar la *Llei Qualificada d'Intercanvi d'Informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia* el 7 de setembre de 2009. Aquest text legal estableix el marc de seguretat jurídica en les relacions del Principat amb tercers països en matèria d'intercanvi d'informacions, però contempla, sobretot, qüestions claus en relació als mecanismes de respecte a la confidencialitat dels clients de la plaça, com les següents:

- La petició d'informació s'ha de fer sota demanda justificada i fonamentada i per tant preveu garanties a tal efecte, per exemple, estableix una limitació per obtenir o proporcionar informació que l'Estat requeridor no pogués obtenir en virtut de la seva pròpia legislació.
- Es fixa un procediment de notificació i la possibilitat d'oposar-se a la demanda de sol·licitud d'informació formulant un recurs d'oposició degudament motivat davant de l'autoritat competent.
- S'estableix la no retroactivitat, és a dir, s'assenta el principi de no donar informació dels clients que faci referència a situacions anteriors a l'entrada en vigor de cada Acord.

- Queden prohibides les *fishing expeditions*, és a dir, les sol·licituds col·lectives i generalitzades d'informació.
- Es garanteix la confidencialitat i es recull el principi del *level playing field* –mateixes regles de joc– en relació als altres Acords que s'hagin signat prèviament.

A més, l'intercanvi d'informació a la demanda, responen a demandes justificades i fonamentades, es fa efectiu per als exercicis fiscals començats amb posterioritat a l'entrada en vigor de cada acord bilateral, és a dir després de la darrera notificació de ratificació pels respectius Parlaments, més un període addicional, generalment de tres mesos, en els casos en que s'hagi establert aquest període. Per exemple: si un acord és ratificat pels respectius Parlaments dels països signants el 2 de juny de 2012, i hi ha un període addicional de tres mesos, l'acord entrarà en vigor el 2 de setembre de 2012 i serà efectiu durant l'exercici fiscal 2013, és a dir, a partir de l'1 de gener de 2013.

Després de l'aprovació de la Llei, entre setembre de 2009 i novembre de 2010, el Govern andorrà ha signat convenis bilaterals d'Intercanvi d'Informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia amb 21 països. Dels 21 convenis bilaterals ratificats, 17 ja han entrat en vigor i el 23 de febrer de 2011 es va aprovar el reglament que desenvolupa la *Llei 3/2009 d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia*. (veure en més detall en el capítol "II. Marc legal andorrà" d'aquesta publicació).

El 30 de juny de 2011 el Principat d'Andorra va signar l'Acord Monetari amb la Unió Europea per convertir l'euro en la moneda oficial del Principat d'Andorra. Amb la signatura de l'esmentat acord, Andorra es compromet a transposar directives

europnees sobre legislació financera, prevenció del blanqueig, encunyament de moneda i estadística així com a signar un acord multilateral d'enteniment sobre consulta, cooperació i intercanvi d'informació de l'IOSCO.

IV.2. Associació de Bancs Andorrans

L'Associació de Bancs Andorrans (ABA), es va fundar l'11 de novembre de 1960, formalitzant-se mitjançant un document pel qual es preveia l'acord de mantenir una sèrie de reunions de caràcter mensual, les quals es van realitzar fins el dia 17 de novembre de 1993.

En aquella data el Govern d'Andorra va autoritzar per Decret núm. 40/A/93, a les entitats bancàries Banc Agrícol i Comercial d'Andorra, SA i Banca Reig, SA (avui fusionats en Andorra Banc Agrícol Reig, SA); Banc Internacional d'Andorra, SA; Banca Cassany, SA (avui Banca Privada d'Andorra, SA); Banca Mora, SAU; Crèdit Andorrà, SA; Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, "la Caixa" (després CaixaBank, SA i actualment fusionat dins el Grup Crèdit Andorrà) a constituir una associació amb personalitat jurídica pròpia, l'objecte social de la qual era la representació dels interessos col·lectius dels establiments de crèdit, en particular envers les Administracions Públiques; la informació dels seus membres i del públic en general; l'estudi de qualsevol qüestió d'interès comú, per pròpia iniciativa o a petició del Govern d'Andorra; la redacció i proposta de les recomanacions oportunes per tal d'afavorir l'exercici de la professió de la banca i la cooperació entre diversos establiments de crèdit, així com la creació, l'organització i la gestió de serveis d'interès comú. L'any 2000 es va acceptar la incorporació a l'ABA de BancSabadell d'Andorra, SA.

Cal remarcar que, el 9 d'abril de 1990, dins el marc de l'autoregulació bancària per mitjà de l'ABA, es va establir un conveni relatiu a l'obligació de diligència per part dels establiments bancaris i d'estalvi d'Andorra.

Els principals acords assolits en aquest conveni van ésser:

- Aplicació dels criteris establerts pel *Basel Committee on banking regulations and supervisory practices*, conegut com el *Cooke Committee*.
- Obligació de sotmetre a revisió els seus estats financers per part d'auditors externs independents i de trametre aquests estats financers a l'autoritat pública.

- Obligació d'assegurar que la identitat dels seus clients es verifica acuradament.
- Manteniment del principi del secret bancari i cura perquè no s'utilitzi el sistema financer per al blanqueig de capitals que puguin provenir d'una infracció penal greu, d'acord amb allò que disposa el dret andorrà.
- Constitució d'una comissió que supervisi l'aplicació dels acords d'aquest conveni.

Actualment, l'ABA, que agrupa la totalitat de les entitats bancàries de la plaça financera andorrana, continua representant els interessos de tots els seus membres i, alhora, garantint la bona pràctica bancària i la imatge corporativa.

L'estructura organitzativa de l'ABA està composta d'una presidència i d'una vicepresidència, rotatives cada any entre els seus membres, i d'un òrgan de Direcció permanent configurat per un director general i una directora tècnica.

Les principals responsabilitats i tasques de l'ABA són les següents:

- Representar i defensar, en tots els ordres, els interessos dels seus membres.
- Vetllar pel prestigi i la imatge de la professió bancària i pel desenvolupament i competitivitat de la banca andorrana, tant a escala nacional com internacional. En aquesta línia, durant el 2007 i el 2008, l'ABA va elaborar un estudi consistent en la formulació d'un Pla Institucional que permetés acreditar el sistema financer andorrà davant el seu entorn institucional, tant a Andorra com a l'estranger, i alhora, garantir l'adequació dels estàndards legislatius i regulatoris del sistema financer d'Andorra als diferents estàndards internacionals.
- Prendre iniciatives orientades a millorar els estàndards tècnics del sector i procurar evitar l'intrusisme professional i qualsevol altra activitat irregular.
- Propiciar una cooperació sectorial respectuosa amb l'exercici de la competència recíproca i informar els seus membres de les qüestions d'interès comú.

- ─ Assegurar la transparència en l'aplicació de condicions als clients i procurar el compliment de les normes deontològiques inherents a la professió.
- ─ Prestar la seva col·laboració a les administracions públiques, per iniciativa pròpia o a petició del Govern, de les corporacions locals i d'altres entitats públiques o parapúbliques, mitjançant l'elaboració d'informes, estudis i recomanacions i projectes d'actuació, previsió o reconversió econòmica.
- ─ Crear i participar en fundacions i entitats privades així com participar en institucions i entitats públiques, sempre que unes i altres tinguin per objecte promoure el benestar econòmic, cultural, esportiu i social del Principat i, en general, millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans.

En aquesta línia d'actuació, l'ABA actualment col·labora amb diverses organitzacions no governamentals l'objecte de les quals és promoure activitats de responsabilitat social com són les següents: UNICEF, Creu Roja, Mans Unides, Càritas i Infants del Món.

En el marc de la promoció del benestar econòmic i social, l'ABA és membre de la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra (CCIS) i de la Confederació Empresarial d'Andorra (CEA). Ambdues institucions tenen com a missió ser les portaveus de les empreses davant la societat andorrana; afavorir el diàleg social i garantir un context favorable per al desenvolupament de l'activitat econòmica.

- ─ Promoure la formació professional del personal de les entitats de crèdit i, de manera particular, la formació adequada per a la conducta relacionada amb la prevenció del blanqueig de diners i el finançament del terrorisme, per tal de donar compliment a les obligacions que tenen els

establiments de crèdit de cara a prevenir el blanqueig i salvaguardar el secret professional.

En aquesta línia, durant el segon semestre de 2009, l'ABA va començar a treballar en el desenvolupament d'una plataforma electrònica de formació *on-line* en matèria de blanqueig de diners i lluita contra el finançament del terrorisme, que inclou informació actualitzada i legislació nacional i internacional en aquesta matèria. Aquesta plataforma de formació *on-line* es va començar a posar a disposició dels empleats del sector bancari andorrà a finals de 2010.

- ─ Crear, organitzar i gestionar els serveis d'interès comú dels membres de l'Associació.
- ─ Contribuir al desenvolupament cultural i científic de la societat andorrana i divulgar el coneixement de les funcions i els serveis que presten les entitats de crèdit en el desenvolupament de les activitats econòmiques i mercantils de la societat andorrana, per tal que siguin apreciades correctament.

L'estructura funcional de l'ABA es caracteritza per l'existència d'una sèrie de comissions tècniques formades per membres dels diferents bancs andorrans, que es reuneixen periòdicament a l'ABA. Aquestes comissions tècniques analitzen i tracten temàtiques rellevants en el seu camp d'actuació, sempre amb l'objectiu d'assegurar la bona pràctica bancària, tractant-hi temes actuals relatius al sector com són: SEPA, MiFID, Intercanvi d'Informació en matèria fiscal, Normes Internacionals d'Informació Financera (NIIF), prevenció contra el blanqueig de diners i el finançament del terrorisme, projectes estratègics, Impost General Indirecte (IGI), *Internal Revenue Service* (IRS), compliment normatiu, fiscalitat de l'estalvi, mitjans de pagament, així com altres temes d'interès.

IV.3. El sector bancari

El sector bancari andorrà està basat en un model de banca universal, sense perdre de vista els serveis bancaris especialitzats, banca privada i banca comercial. Els bancs andorrans poden oferir tots els serveis bancaris, incloent-hi operacions de crèdit, gestió de patrimonis i assessorament financer, operacions de passiu, anàlisi financera i altres serveis (targetes de crèdit, transferències, etc). Així mateix, tenen filials especialitzades de finançament, assegurances i gestió d'actius.

Les dades agregades més significatives de la banca andorrana per als exercicis 2011 i 2012 són les següents: [\[taula 1\]](#)

	2011	2012
Total actius	14.102.898	15.234.158
Inversió creditícia bruta	7.431.342	7.629.465
Recursos gestionats	31.090.137	35.390.075
Benefici	196.541	196.838
ROE	12,97%	12,60%
ROA	1,48%	1,32%
Ràtio d'eficiència	44,24%	48,77%
Ràtio de solvència	20,96%	21,22%
Ràtio de liquiditat	66,58%	65,46%
Ràtio de morositat	2,94%	3,33%
(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans		

[taula 1]

El sistema bancari andorrà està format per 5 grups bancaris que inclouen les 6 entitats bancàries següents:

─ **Andorra Banc Agrícol Reig, SA**

Fruit de la fusió, l'agost de 2001, entre *Banc Agrícol i Comercial d'Andorra, SA* (fundat l'any 1930) i *Banca Reig, SA* (fundada l'any 1956) es va formar el Grup Andorra Banc Agrícol Reig. En aquesta publicació, apareix sota la denominació d'ANDBANK Grup Agrícol Reig.

─ **Mora Banc Grup, SA**

Constituit l'any 1958 sota el nom de *Banca Coma*, l'any 1970 va passar a anomenar-se *Banc Internacional d'Andorra, SA*, i el novembre del 2011 *Mora Banc Grup, SA*.

─ **Mora Banc, SAU**

Constituit l'any 1952, anomenat fins al novembre 2011 Banca Mora.

Mora Banc Grup, SA i Mora Banc, SAU operen conjuntament sota la marca MoraBanc i presenten els seus estats financers i altres dades de manera consolidada. En aquesta publicació apareixen sota la denominació GRUP MORABANC.

─ **Banca Privada d'Andorra, SA**

Constituida l'any 1958 sota el nom de *Banca Casany*, l'any 1994 va passar a anomenar-se *Banca Privada d'Andorra, SA*. En aquesta publicació apareix sota la denominació BPA.

─ **Grup Crèdit Andorrà**

Constituit l'any 1949, va adquirir, el 31 de juliol de 2005, el 100% de *CaixaBank, SA*. En aquesta publicació, apareix sota la denominació Grup Crèdit Andorrà.

─ **BancSabadell d'Andorra, SA**

Constituit el juny de 2000. En aquesta publicació apareix sota la denominació BancSabadell d'Andorra.

Les entitats bancàries abans esmentades operen en tots els principals nuclis urbans del país mitjançant una extensa xarxa d'oficines. El nombre total d'oficines bancàries és de 44, repartides per les set parròquies del Principat d'Andorra. A continuació es detallen les oficines que ofereixen serveis bancaris al Principat, el nombre de caixers automàtics i també el nombre d'empleats de la banca andorrana, tant a Andorra com a l'estranger, a 31 de desembre de 2011 i 2012: [\[taula 2\]](#)

Durant l'exercici 2012 el nombre de treballadors ha augmentat un 9,77%, és a dir, en 203 treballadors, majoritàriament els destinats a l'estranger, en línia amb l'expansió internacional iniciada per la banca andorrana. Actualment, 4 dels 5 grups bancaris estan immersos en un procés d'expansió internacional com es mostra a continuació:

─ **Andbank**

ANDBANK va iniciar el procés d'internacionalització de la banca andorrana al 2001 amb l'obertura a les Bahames del banc Andbank (Bahames) Ltd. Després d'aquesta obertura, Andbank ha continuat la seva expansió internacional adquirint altres gestores de patrimonis, creant oficines de representació i llicències bancàries, entre d'altres, amb el desig de posicionar-se com un banc de referència en banca privada. Actualment, té presència internacional a Suïssa (AndPrivateWealth, SA - Gestora de patrimonis), Miami (Andbank Wealth Management - Serveis Financers), Mèxic (Columbus - Gestora de patrimonis), Luxemburg (Andbank Asset Management Luxemburg - Gestora de fons i Andbank Luxembourg - Banc), Uruguai (Oficina de Representació i Quest Capital Advisers -Agència de valors), Panamà (Andbank (Panamà) S.A. - Banc i Andbank (Panamà) S.A. - Casa de Valors), BVI (Gestora de Fons), Mònaco (Andbank Mònaco SAM - Banc), Brasil (LLA Inwertimentos - Gestora de fons), Espanya (Medpatrimonia SL., Andbank Wealth Management S.G.I.I.C. i Andbank Luxemburg Sucursal Espanya - Sucursal Bancària).

─ **MoraBanc**

El grup MoraBanc va iniciar la seva expansió internacional l'any 2008 amb l'obertura d'una gestora de patrimonis independent, Mora Wealth Management, a Zuric, Suïssa, la major plaça financera del país helvètic. El 2009, l'expansió internacional va continuar amb la compra d'una gestora a Miami, Estats Units d'Amèrica, que va passar a anomenar-se Mora Wealth Management Miami. Aquesta operació corporativa va ser la primera en fer-se en terres nord-americanes i és una excel·lent plataforma per donar servei al mercat de banca privada d'Amèrica Llatina.

Des del 2012, MoraBanc també està present a Montevideo (Uruguai), amb una assessoria financera, i a Miami (Estats Units), amb un broker dealer, Mora WM Securities.

El 2013, MoraBanc inaugura la seva oficina de representació a Dubai, Emirats Àrabs Units, sota el nom MoraBanc Middle East.

	Andorra i estranger		Andorra			
	Nombre d'empleats		Nombre d'oficines		Nombre de caixers automàtics	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
ANDBANK	530	634	10	9	30	29
GRUP MORABANC	309	326	10	9	33	33
BPA	518	547	8	8	27	27
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	609	662	16	12	42	43
BANCSABADELL D'ANDORRA	112	112	6	6	21	21
TOTAL	2.078	2.281	50	44	153	153

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 2]

► Banca Privada d'Andorra (BPA)

El Grup Banca Privada d'Andorra és present a Luxemburg, a través de BPA Financing, S.àr.l. (societat d'inversió i finançament internacional); a Suïssa, a través de BPA-IPWM (Suisse), SA (una societat dedicada a l'assessorament financer i d'inversions i a la gestió de patrimoni); a Espanya, a través de Banco de Madrid, S.A.U. i les seves gestores de fons -Interdin S.A.; Banco Madrid, Gestión de Activos, S.G.I.I.C., S.A.U.; BPA Global Funds Asset Management, S.G.I.I.C., S.A.; Liberbank Gestión, S.G.I.I.C., S.A. i Nordkapp Gestión, S.G.I.I.C., SA.-; a Panamà, amb Banca Privada d'Andorra (Panamá), S.A. (que té llicència bancària internacional per desenvolupar l'activitat bancària per a clients no residents al país), amb BPA Valores, S.A. (dedicada a la negociació de valors) i amb BPA International Trust, S.A.; i a Uruguai, amb Noswey, S.A. (dedicada a l'assessorament d'inversions).

► Grup Crèdit Andorrà

Durant el 2012, el Grup Crèdit Andorrà ha continuat avançant en l'objectiu d'implementar el pla d'expansió internacional amb una major presència del Grup a l'estranger. La diversificació geogràfica del negoci en banca privada, gestió d'actius i assegurances, a través de la internacionalització a Europa i Amèrica, així com la seva fortalesa a Andorra, l'ha permès créixer de forma sostenible. Actualment, el Grup disposa d'empreses i filials a Andorra, Espanya, Suïssa, Luxemburg, Estats Units, Mèxic, Panamà, Paraguai, Perú i Uruguai.

Les operacions dutes a terme en el decurs de l'any 2012 han reforçat la posició del Grup en el sistema financer internacional en l'àmbit del Wealth Management. A Europa, durant el 2012, ha consolidat el projecte europeu de banca privada i gestió d'actius (Espanya i Luxemburg) amb l'entrada de dos socis estratègics a Banco Alcalá: el grup financer, Riva y Garcia, amb el 10% del

capital de l'entitat, i la família Ros González, amb un 5%.

A Amèrica, el Grup ha estat la primera entitat financera andorrana a implantar-se tant a Perú com a Paraguai. Aquestes operacions l'han permès seguir consolidant la presència a l'Amèrica Llatina. En el cas del Perú, ha adquirit el 51% del capital social de KRESE Sociedad Intermediaria de Valores S.A.C., amb seu a Lima (Perú). CA Perú Sociedad Agente de Bolsa és la marca sota la qual opera en el mercat de valors peruà. Pel que fa a Paraguai, ha adquirit el 70% del capital social de la societat paraguaiana Valores Casa de Bolsa S.A. A través de les dues societats presta serveis d'assessorament financer i negociació de valors mobiliaris i desenvolupant activitats de promoció i prestació de serveis financers en els respectius mercats.

Pel que fa a la resta d'empreses que formen part del Grup a Europa i Amèrica, cal mencionar que a Espanya, a banda de Banco Alcalá, també compta amb les gestores de fons Gesalcalá SGIC i Valira Capital Asset Management SGIC, la gestora de fons de pensions Alcalá de Pensiones i la consultoria i corredoria d'assegurances ERM, que disposa d'oficines a Barcelona, Lleida, Girona, Tarragona, Palma de Mallorca, Madrid i Sevilla. A Suïssa, el Grup té la societat gestora de patrimoni Private Investment Management. Pel que fa a Amèrica, dóna servei a través del broker dealer Beta Capital Management LP, amb seu a Miami. A Panamà, mitjançant el banc Crèdit Andorrà (Panamá), i a l'Uruguai, a través d'una oficina de representació de Crèdit Andorrà i de Banco Crèdit Andorrà (Panamá) a Montevideo. A Mèxic, presta serveis a través de la investment advisor CA México Asesores Patrimoniales.

► BancSabadell d'Andorra

Aquesta entitat, a diferència de la resta, no ha iniciat cap procés d'expansió internacional.

Responsabilitat Social Corporativa (RSC)

Any rere any, les entitats del sector bancari andorrà estan consolidant les seves polítiques voluntàries de Responsabilitat Social Corporativa, basades en un creixement responsable i presentades com un compromís amb la societat. Les entitats andorranes presenten les seves polítiques de responsabilitat social corporativa amb l'aplicació de criteris ètics estrictes, en el sí de les mateixes entitats, o mitjançant fundacions.

Les entitats andorranes expliquen en les seves memòries i informes anuals el conjunt d'iniciatives que s'estan portant a terme com a resultat d'aquest compromís amb el desenvolupament de la societat. Els exemples són nombrosos i afecten a diversos camps: la cultura, l'esport, la solidaritat, l'educació o el medi ambient. La presentació d'aquesta informació en els esmentats informes, permet sistematitzar cada cop més la informació com es fa en d'altres països, dirigint-la als col·lectius especialment interessats en l'actuació de l'entitat: accionistes, treballadors, clients, proveïdors, societat, etc. (el que es coneix com a "parts interessades" o stakeholders). Algunes de les entitats segueixen en la redacció de l'informe de responsabilitat social corporativa els estàndards GRI (*Global Reporting Initiative*).

Les diferents iniciatives sorgides a nivell internacional per homogeneïtzar la presentació d'aquesta informació no financera, han gaudit d'una àmplia acceptació, ja que permeten la comparació de les entitats, també des d'aquesta nova perspectiva. És en aquesta línia que el 2006 va ser publicada per part de Global Reporting Initiative la nova guia GRI G3 per a l'elaboració de les memòries de sostenibilitat, essent la guia majoritàriament utilitzada a l'hora de presentar la informació sobre les estratègies i actuacions de les organitzacions tant en la dimensió econòmica, com en la dimensió social i en l'ambiental.

A continuació es presenta una síntesi de les activitats en Responsabilitat Social Corporativa desenvolupades per cadascuna de les entitats que integren el sector bancari andorrà.

RSC a Andbank

La política de Responsabilitat Corporativa del Grup Andbank es basa en els seus principals valors corporatius que promouen el servei al client, la meritocràcia i la professionalitat, entre d'altres. Aquests són els pilars del desenvolupament de l'empresa com a entitat financera i social integrada en el seu entorn, en el que imperen la sostenibilitat i el medi ambient. Durant el 2012, Andbank ha continuat consolidant i potenciant el projecte social que referma el compromís que l'entitat ha adquirit

amb el país, en àmbits com l'econòmic, l'educatiu, el cultural i l'esportiu.

L'entitat continua mantenint fermes lligams amb les comunitats amb les que opera, generant valor no a través de grans campanyes corporatives, sinó mitjançant col·laboracions d'alt valor agregat com l'organització de conferències econòmiques, l'impuls de projectes d'emprenedoria, la creació de nous projectes empresarials socialment responsables o l'acostament del jovent a valors lligats amb l'esport d'alt nivell com l'esforç, la tenacitat i la perseverança, valors amb els quals Andbank se sent plenament identificat. Algunes d'aquestes col·laboracions han estat, per exemple, amb el Comitè Olímpic Andorrà (COA), per tal de millorar l'esport andorrà i reforçar la imatge exterior d'Andorra. El suport a la base esportiva i oci dels joves amb el patrocini i col·laboració amb el Nike Camp o dins l'àmbit cultural, la col·laboració amb l'ambaixada espanyola -donant suport a la difusió cultural al nostre país.

RSC a MoraBanc

D'acord amb la missió i els valors de MoraBanc, la responsabilitat social és un element estructural en la seva cultura de l'empresa, amb un grau elevat d'implicació en la comunitat andorrana. Per això, la voluntat de MoraBanc és aconseguir fer de l'entitat un referent en aquesta matèria, amb una clara aposta per la qualitat, la sostenibilitat i el respecte del medi ambient, que aquest any ha rebut, per tercer any, la millor recompensa: la qualificació d'entitat neutra en emissions de CO₂. Igualment, impulsa iniciatives de caire social i divulgatiu, amb la Temporada de Música i Dansa, de la qual n'és organitzador des del 2011, com l'exemple més emblemàtic i diverses iniciatives de divulgació de temes científics, amb la implicació dels col·lectius dels professionals liberals. En l'àmbit esportiu, a banda del patrocini del Bàsquet Club Andorra, destaca l'acord amb el FC Barcelona, pel qual MoraBanc és Partner Regional del Club. El conveni es tradueix en avantatges per als clients del grup. Totes aquestes iniciatives tenen una única finalitat, posar de manifest el compromís del grup bancari amb el conjunt de la societat andorrana. En l'apartat de solidaritat, MoraBanc va posar en funcionament la targeta solidària el desembre del 2010 i en dos anys ha aconseguit que un 30% del parc de targetes siguin solidàries. Això implica que les compres dels clients s'arrodoneixen a l'euro o als 10 cèntims d'euro superiors que es destinen a les ONGs amb conveni amb el banc en la proporció que decideix el client. El Grup es compromet a aportar, a més a més, 50 cèntims per cada euro aportat pel client a les mateixes associacions que hagi triat el titular de la targeta. El 2012 la recaptació ha superat els 108.000 euros.

El 2012, MoraBanc ha celebrat el seu 60è aniversari i ha estat una ocasió per retre homenatge als empleats del banc, aquells que fa més anys que hi són. S'han recuperat els testimonis de les persones que fa 30, 40 anys o més que són al banc, amb la mateixa il·lusió. Aquestes vivències s'han recollit en uns vídeos testimonials amb un grau d'emoció important. El mateix dia de l'aniversari de MoraBanc, el 6 de juny, amb la voluntat de transmetre un missatge d'il·lusió i compromís a les noves generacions, l'entitat va oferir als nounats a l'hospital un present, com també a tots els nens i nenes que es trobaven ingressats aquell dia. El punt final de les accions va tenir lloc a l'octubre amb un concert memorable d'Ainhoa Arteta, acompanyada de l'andorrà Marc Canturri i l'Orquestra Simfònica de Cadaqués.

RC a Banca Privada d'Andorra (BPA)

La Responsabilitat Corporativa és un dels senyals d'identitat de Banca Privada d'Andorra. El Codi de Conducta del Grup BPA defineix els elements fonamentals de la nostra cultura d'empresa que, juntament amb els principis ètics i les normes de conducta, són l'expressió d'un compromís adquirit amb la col·lectivitat. Fent-los públics, BPA vol presentar als grups d'interès amb els quals es relaciona, i a la societat en general, la manera com desenvolupa els seus negocis. La Fundació Privada Banca Privada d'Andorra impulsa el Taller Ocupacional Xeridell que ofereix als seus usuaris activitats laborals, ocupacionals i terapèutiques amb l'objectiu de contribuir a millorar la seva qualitat de vida i la relació amb l'entorn. També treballa a favor de les persones en situació d'incapacitat –a través de la Fundació Privada Tutelar del Principat d'Andorra– i dels nens en situació de risc –mitjançant un acord amb el Centre d'Acolliment d'Infants La Gavernera–. Amb el programa de beques d'estada retribuïdes, BPA permet als joves de centres de segona ensenyança, formació professional i batxillerat viure el dia a dia d'un banc, adquirir hàbits de treball i formació específica vinculada al món financer, per ajudar-los a definir la seva vocació. BPA assumeix les responsabilitats d'una empresa socialment sostenible, que genera ocupació de qualitat, amb unes condicions laborals que incorporen estàndards elevats en el camp de la salut i de la seguretat en el treball. L'any 2012 ha revalidat la certificació d'Empresa Familiarment Responsable que atorga la Fundación Másfamilia, amb l'aval del Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat de l'Estat espanyol. D'aquesta manera BPA renova el seu compromís amb la voluntat de fer-ne un tret de la seva identitat com a empresa.

RSC a Grup Crèdit Andorrà

El Grup Crèdit Andorrà ha destinat una inversió global de 2,16 milions d'euros (el 3% del total del

benefici net) a programes i accions encaminats a millorar el present i a aconseguir un millor futur per a Andorra.

El Grup Crèdit Andorrà fonamenta la seva cultura corporativa en la vocació de servei, no només orientada al client, sinó també al país. La sostenibilitat i el compromís amb la comunitat són principis clau del seu model de gestió, basat en l'ètica i en la responsabilitat empresarial, social i ambiental.

En un context complex com és l'actual, ha dedicat una atenció prioritària al teixit empresarial. Ha volgut estar al costat d'empresaris, professionals i emprenedors amb l'organització de seminaris, conferències i esdeveniments. Per altra banda, a través de la Càtedra Crèdit Andorrà de Mercats, Organitzacions i Humanisme de l'IESE ha contribuït a donar a conèixer el nou camí que inicia Andorra en el concert econòmic internacional.

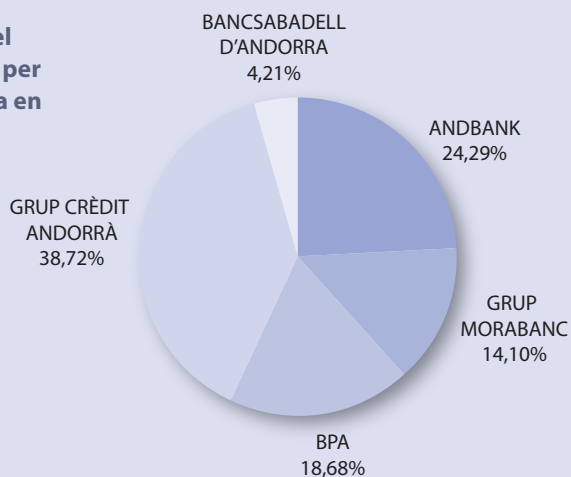
El valor de servei al país i a les persones de Crèdit Andorrà té el reflex més palès en la Fundació Crèdit Andorrà, de la qual aquest any ha commemorat el 25è aniversari. Un quart de segle en què a través de la Fundació ha estat al costat de les persones, les veritables protagonistes del present i futur de la nostra comunitat.

L'any 1987, el Consell d'Administració va creure fermament en la necessitat de crear una institució a través de la qual poguéssim vertebrar el compromís del Banc amb el desenvolupament del país, i des llavors, la Fundació ha esdevingut el motor de l'acció social de Crèdit Andorrà i de la seva presència en la societat, promovent iniciatives i programes en tres línies d'actuació (educatiu, social i cultural), tots amb la formació com a eix central.

RSC a BancSabadell d'Andorra

BancSabadell d'Andorra concep l'RSC com un compromís a mig i llarg termini en el qual el més important és consolidar progressivament un itinerari i una forma de fer. Els valors corporatius de BancSabadell d'Andorra són: la voluntat de servei, la proximitat, l'adaptabilitat, l'orientació comercial, la innovació, la professionalitat, l'ètica i la responsabilitat social, l'austeritat, la prudència i el treball en equip. Conscient que la responsabilitat social és fer un pas més respecte el que està legalment establert, el banc ha adoptat estàndards ètics de conducta propis, més exigents que els requerits legalment, i disposa de diferents mecanismes d'autoregulació. Així, el banc disposa també d'un Codi de conducta, d'un Reglament intern de conducta en l'àmbit del mercat de valors i d'un Comitè d'Ètica Corporativa, que és l'òrgan de control i supervisió dels principis ètics.

Repartiment del balanç agregat per entitat bancària en l'exercici 2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 1]

Balanços de situació consolidats agregats de la banca andorrana

El detall dels balanços consolidats agregats de la banca andorrana de l'any 2011 i 2012 es mostra a continuació: [taula 3]

En el capítol "V. Dades d'interès" es poden trobar els balanços de situació consolidats de cada grup bancari per als exercicis 2011 i 2012.

La distribució del balanç agregat per entitat bancària a 31 de desembre de 2012, és com es mostra a continuació: [gràfic 1]

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
ACTIU					
Caixa i bancs centrals OCDE	140.235	0,99%	130.124	0,85%	(7,21%)
INAF	1.050	0,01%	1.050	0,01%	-
Intermediaris financers	1.362.333	9,66%	1.524.708	10,01%	11,92%
Inversions creditícies	7.348.717	52,11%	7.533.576	49,45%	2,52%
Cartera de valors	3.974.124	28,18%	4.557.448	29,92%	14,68%
Diferències positives de consolidació	159.870	1,13%	165.442	1,09%	3,49%
Actius immaterials i despeses amortitzables	92.284	0,65%	106.790	0,70%	15,72%
Actius materials	667.609	4,73%	717.458	4,71%	7,47%
Comptes de periodificació	158.229	1,12%	163.661	1,07%	3,43%
Altres actius	198.447	1,41%	333.901	2,19%	68,26%
TOTAL ACTIU	14.102.898	100,00%	15.234.158	100,00%	8,02%
PASSIU					
INAF	87.267	0,62%	89.005	0,58%	1,99%
Bancs i entitats de crèdit	737.614	5,23%	1.450.934	9,52%	96,71%
Altres intermediaris financers	8.568	0,06%	11.781	0,08%	37,50%
Dipòsits de clients	10.612.121	75,25%	10.728.404	70,42%	1,10%
Deutes representats per títols	425.991	3,02%	661.421	4,34%	55,27%
Fons de provisions per a riscos i càrregues	33.797	0,24%	30.048	0,20%	(11,09%)
Fons per a riscos generals	21.721	0,15%	8.237	0,05%	(62,08%)
Passius subordinats	273.667	1,94%	273.131	1,79%	(0,20%)
Comptes de periodificació	103.243	0,73%	114.333	0,75%	10,74%
Altres passius	270.486	1,92%	286.925	1,88%	6,08%
Capital social	290.536	2,06%	290.536	1,91%	-
Reserves	1.094.126	7,76%	1.152.172	7,56%	5,31%
Resultats	196.822	1,40%	196.830	1,29%	-
Resultats d'exercicis anteriors	(1.431)	(0,01%)	(521)	-	(63,59%)
Dividends a compte	(63.000)	(0,45%)	(64.499)	(0,42%)	2,38%
Interessos minoritaris	11.370	0,08%	5.421	0,04%	(52,32%)
TOTAL PASSIU	14.102.898	100,00%	15.234.158	100,00%	8,02%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 3]

Actiu agregat

Durant l'exercici 2012, l'actiu agregat de la banca andorrana ha experimentat un increment, principalment en el capítol de "Cartera de valors" amb un increment del 14,68% respecte l'any 2011 (representa el 29,92% del total actiu) i en el capítol d'"Inversions creditícies", amb un increment del 2,52% respecte l'any 2011 (representa el 49,45% del total actiu).

Tot i l'increment dels capítols d'"Inversions creditícies" i "Cartera de valors", aquests mantenen

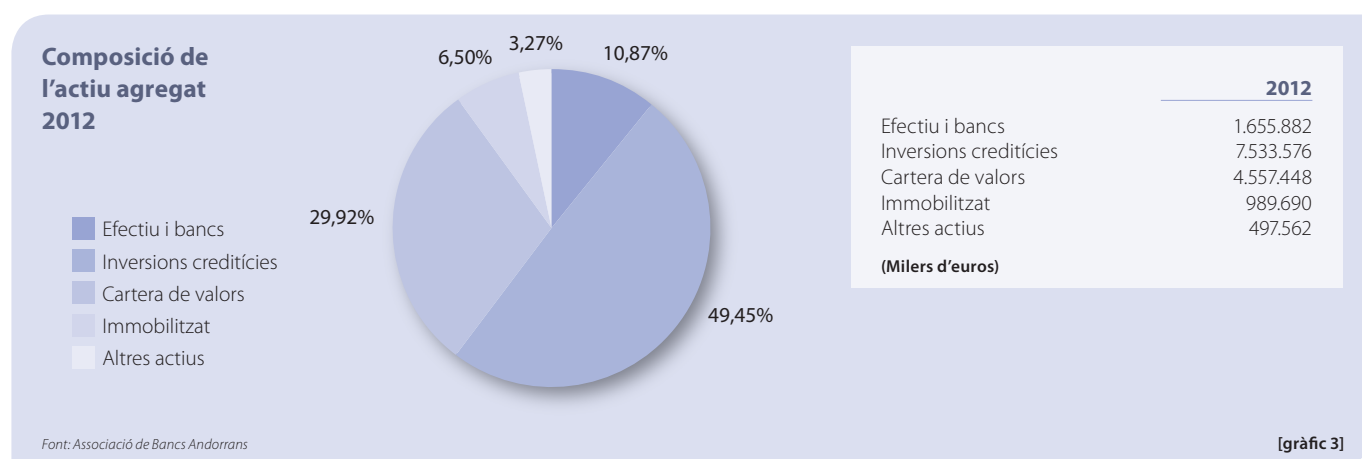
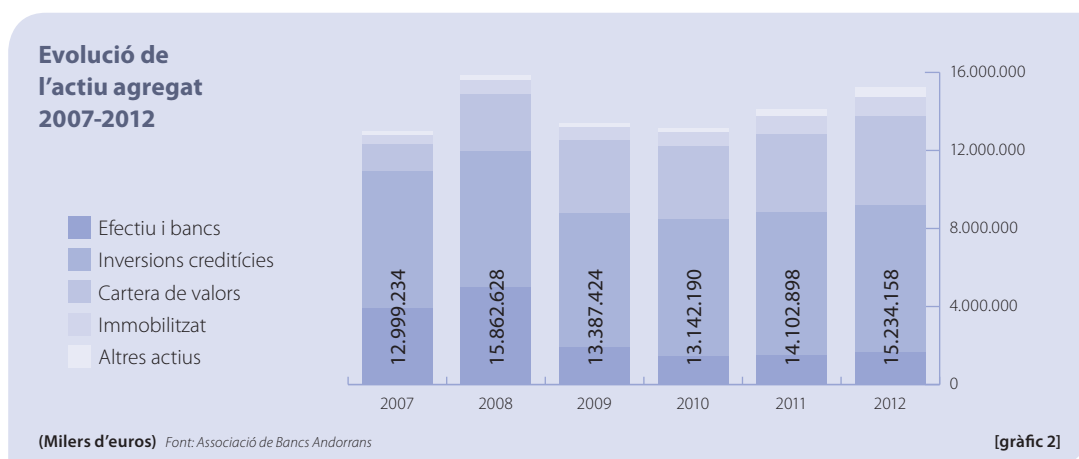
el mateix nivell assolit el 2011 respecte el total de l'actiu agregat. L'increment del capítol de "Diferències positives de consolidació" en un 3,49% està fonamentada en l'adquisició de societats estrangeres emmarcades en el procés d'internacionalització en què estan immerses les entitats bancàries. D'altra banda, l'increment del capítol "Altres actius" en un 2,19% correspon majoritàriament a saldos pendents de liquidar amb les contrapartides de mercat.

El gràfic següent mostra l'evolució de l'actiu agregat en els últims sis anys, que s'ha caracteritzat per un creixement sostingut fins al 2008, en què la variació positiva de l'actiu agregat de la banca andorrana va ser d'un 22,03%. Per a l'exercici 2009, com a conseqüència d'un desplaçament dels dipòsits de clients cap a fora de balanç, es va experimentar una desacceleració del 15,60% i, al 2010, aquesta tendència decreixent es va moderar al tan sols reduir-se un 1,83% respecte el 2009. Ha estat durant els dos últims períodes on s'ha iniciat un lleuger canvi de tendència amb un increment del 15,92% respecte el 2010. [gràfic 2]

La composició de l'actiu agregat està caracteritzada pel gran pes relatiu de la inversió creditícia, que representa el 49,45% del total de l'actiu agregat tot i que aquesta es va reduir en termes relatius donat l'efecte del procés d'internacionalització. [gràfic 3]

Les partides que formen part dels epígrafs abans descrits en els gràfics són les següents:

- **Efectiu i bancs:** inclou els dipòsits a les Caixes i Bancs Centrals de l'OCDE i a l'INAF i els intermediaris financers que incorporen la inversió creditícia en Bancs i Entitats de Crèdit per quatre dels cinc grups del sector bancari andorrà.
- **Inversions creditícies:** engloba els préstecs i crèdits, descoberts en comptes i cartera d'efectes.
- **Cartera de valors:** les partides més importants són obligacions i altres títols de renda fixa, accions, organismes d'inversió i participacions en empreses del grup.
- **Immobilitzat:** el formen els actius materials i immaterials, les despeses amortitzables i les diferències positives de consolidació.
- **Altres actius:** estan integrats per operacions en curs, existències, opcions adquirides i altres impostos.

Passiu agregat

L'evolució del passiu agregat en els darrers sis anys ha estat caracteritzada per un increment sostingut dels balanços de la banca andorrana fins al 2008. L'origen principal d'aquest creixement va estar, sens dubte, l'increment dels dipòsits de clients en detriment del finançament en el mercat majorista; durant el 2009 aquesta situació s'invertí substancialment, disminuint els dipòsits de clients com a conseqüència del traspàs de fons de clients a fora de balanç. Durant el 2010, va continuar aquest canvi de tendència iniciat al 2009 i, tot i que el finançament en el mercat majorista va augmentar un 93,63%, aquest capítol tan sols representava el 4,79% del total del passiu agregat. Ha estat durant els dos últims exercicis on s'ha iniciat un lleuger canvi de tendència, amb un increment dels dipòsits del 5,47% i un increment en el finançament en el mercat majorista del 146,34% respecte al total del passiu agregat. [gràfic 4]

Com es pot apreciar en el següent gràfic, la composició del passiu agregat a tancament de l'exercici 2012 està caracteritzat pel significatiu pes relatiu dels "Dipòsits de clients" en l'estructura de

finançament de la banca andorrana, representant el 70,42% del passiu agregat (el 75,25% al 2011). Els "Fons propis" representen el 9,51% i els "Resultats" el 0,87%, mentre que la resta del passiu està constituït principalment pels capítols "Altres passius" amb un 9,02% i "Intermediaris financers" amb un 10,19%.

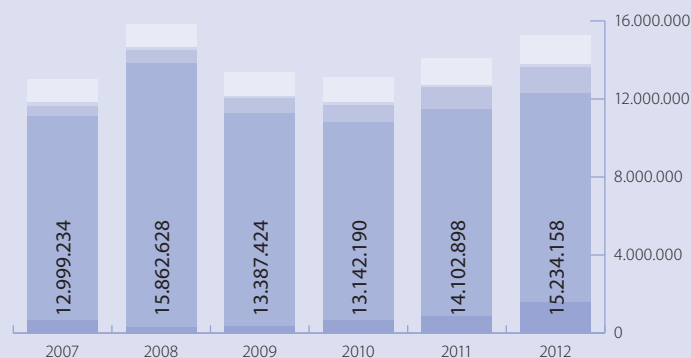
[gràfic 5]

A continuació es detallen les partides que formen part dels epígrafs abans descrits en els gràfics:

- Fons propis: els configuren el capital social, les reserves i interessos minoritaris (si n'hi ha).
- Resultats: Resultat de l'exercici menys dividendes a compte, resultat d'exercicis anteriors (si n'hi ha).
- Altres passius: entre d'altres, hi trobem fons de provisions, comptes de periodificació i deutes representats per títols.
- Dipòsits a clients: és l'epígraf més important del passiu.
- Intermediaris financers: dipòsits de l'INAF i dels Bancs i Entitats de Crèdit.

Evolució del passiu agregat 2007-2012

- Intermediaris financers
- Dipòsits de clients
- Altres passius
- Resultats
- Fons propis

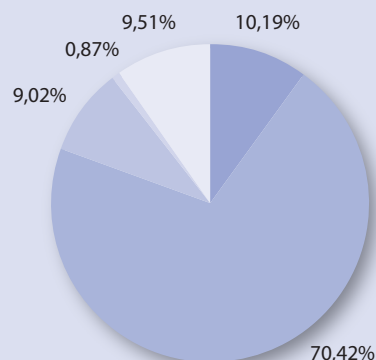

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 4]

Composició del passiu agregat 2012

- Intermediaris financers
- Dipòsits de clients
- Altres passius
- Resultats
- Fons propis

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 5]

	2012
Intermediaris financers	1.551.720
Dipòsits de clients	10.728.404
Altres passius	1.374.095
Resultats	131.810
Fons propis	1.448.129

(Milers d'euros)

Inversió creditícia bruta

La desacceleració que va patir la inversió creditícia bruta al 2009 passant d'una taxa de creixement del 8,46% al 2008 a un 1,79% el 2009 va ser deguda principalment als efectes de la desacceleració econòmica i a una prudència més accentuada en la concessió d'operacions de crèdit per part de les entitats. La taxa agregada de creixement durant l'últim trienni ha estat del 3,45%, 4,14% i 2,27% per als períodes 2010, 2011 i 2012, fet que denota una certa recuperació de la confiança en els mercats financers.

Les dades que es mostren a continuació corresponen a la inversió creditícia bruta, ja que no inclouen el "Fons de provisió per a insolvències". Són dades homogeneïtzades segons la normativa internacional, per tant, no incorporen saldos d'inversió creditícia amb Bancs i Entitats de Crèdit, sinó exclusivament inversió creditícia de clients. [taula 4]

El gràfic següent mostra l'evolució de la inversió creditícia bruta durant els tres últims exercicis on es constata que BPA és l'entitat bancària que més ha crescut en valor absolut amb 226.044 milers d'euros, seguit d'Andbank amb 187.616 milers d'euros. Les entitats del sistema financer, en línia amb el que ha succeït en molts altres països de l'entorn, han reprès el creixement de la inversió creditícia concedida a clients. [gràfic 6]

L'epígraf d'"Inversions creditícies" representa un 49,45% del total de l'actiu agregat, format bàsicament per préstecs i crèdits a clients. El total d'inversió creditícia concedida amb garanties reals és del 76,68%. D'aquestes, com es mostra en el gràfic següent, el 17,83% són garanties de valors, el 55,03% garanties hipotecàries i el 3,83% garanties dineràries. La situació del crèdit és de "Normal" i "Vençut" en un 95,75% i 0,92%, respectivament (96,25% i 0,81% el 2011 i 95,88% i 1,19% el 2010) i "Dubtós" en un 3,33% (2,94% el 2011 i 2,93% el 2010). [gràfic 7]

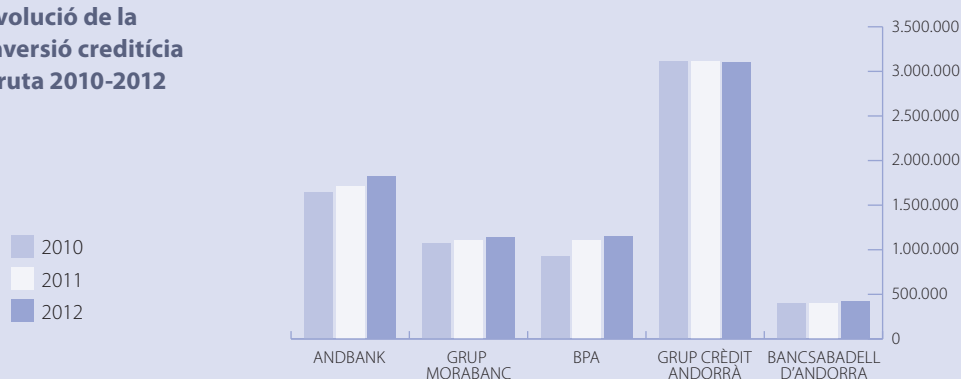
Evolució de la inversió creditícia bruta

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
ANDBANK	1.711.830	23,04%	1.825.144	23,92%	6,62%
GRUP MORABANC	1.102.357	14,83%	1.134.755	14,87%	2,94%
BPA	1.103.613	14,85%	1.149.767	15,07%	4,18%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	3.112.228	41,88%	3.101.781	40,66%	(0,34%)
BANCSABADELL D'ANDORRA	401.314	5,40%	418.018	5,48%	4,16%
TOTAL	7.431.342	100,00%	7.629.465	100,00%	2,67%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 4]

Evolució de la inversió creditícia bruta 2010-2012

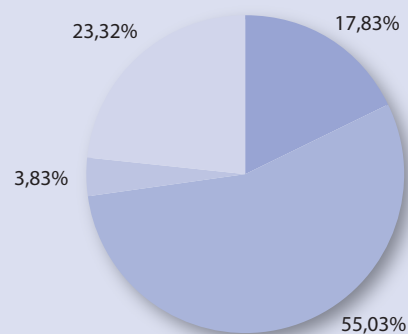

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 6]

Garanties de les inversions creditícies 2012

- Garantia valors
- Garantia hipotecària
- Garantia dinerària
- Sense garanties reals (personals i altres)

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 7]

La ràtio de morositat agregada de la banca andorrana és del 3,33% a 31 de desembre de 2012 (crèdits dubtosos / inversió creditícia a clients). Aquesta ràtio ha experimentat una tendència alcista en els darrers exercicis en línia amb el deteriorament de la situació econòmica, si bé la ràtio de morositat de la banca andorrana es manté en nivells considerablement inferiors als enregistrats per les entitats de crèdits dels països del nostre entorn.

En el següent quadre, es mostra la ràtio de morositat per entitat financera durant els dos últims anys: [taula 5]

Ràtio de morositat

	2011	2012
ANDBANK	3,50%	3,69%
GRUP MORABANC	2,05%	3,09%
BPA	3,47%	3,39%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	3,10%	3,55%
BANCSABADELL D'ANDORRA	0,52%	0,74%
RÀTIO AGREGADA	2,94%	3,33%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 5]

Passiu de clients

La incertesa generada per la crisi financera internacional havia propiciat durant el 2008 un traspàs significatiu de recursos de clients gestionats fora de balanç cap a productes més segurs, especialment dipòsits; no obstant, l'alça experimentada pels mercats de capitals internacionals durant els exercicis 2009 i 2010 va generar una disminució del passiu de clients (dipòsits de clients gestionats per les entitats bancàries i emissions de productes estructurats realitzades pels Bancs) del 5,88% en relació amb l'any 2009, al ser transferits part dels recursos gestionats de clients cap a fora de balanç. Aquesta tendència s'ha vist modificada en el decurs del 2011 i 2012 amb un lleuger increment dels dipòsits en un 4,33% i 1,10% respecte el 2010 i 2011, i un increment significatiu dels recursos gestionats de clients fora de balanç en un 16,56% i 20,43% (tot i l'efecte negatiu en els mercats). [taula 6]

El gràfic següent mostra l'evolució del passiu de clients durant els tres últims exercicis on es constata que MoraBanc i BancSabadell d'Andorra són les entitats bancàries que han disminuït en valor absolut amb 185 i 36 milions d'euros, respectivament. Per al contrari, Crèdit Andorrà ha incrementat la seva xifra de passiu de clients en 507 milions d'euros en el període analitzat, seguida de BPA i Andbank en 423 i 131 milions respectivament. Aquesta lleugera recuperació en general dels passius de clients està alineada amb l'increment experimentat en els recursos de clients gestionats fora de balanç donada la fase d'internacionalització que estan vivint la majoria d'entitats bancàries. [gràfic 8]

Evolució del passiu de clients

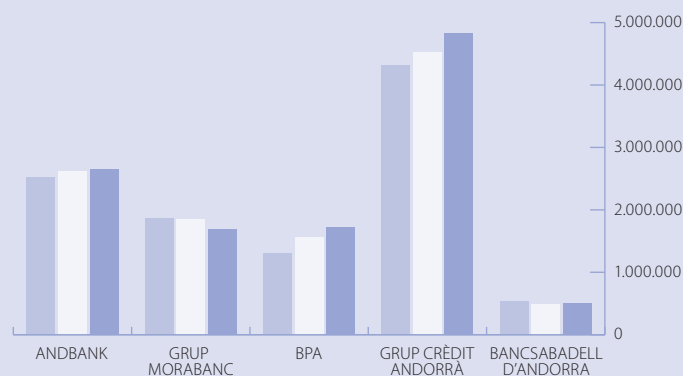
	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
ANDBANK	2.612.182	23,67%	2.648.655	23,25%	1,40%
GRUP MORABANC	1.851.030	16,77%	1.682.732	14,77%	(9,09%)
BPA	1.560.337	14,14%	1.724.112	15,14%	10,50%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	4.522.216	40,97%	4.825.696	42,37%	6,71%
BANCSABADELL D'ANDORRA	492.347	4,46%	508.630	4,47%	3,31%
TOTAL	11.038.112	100,00%	11.389.825	100,00%	3,19%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 6]

Evolució del passiu de clients 2010-2012

2010
2011
2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 8]

La ràtio d'inversió creditícia bruta sobre passiu de clients

En el següent quadre podem apreciar l'evolució de la ràtio d'inversió creditícia bruta sobre el passiu de clients enregistrat per les diferents entitats bancàries andorranes el 2011 i 2012: [taula 7]

Aquesta ràtio ha estat calculada després d'homogeneïtzar els criteris a la normativa internacional perquè els saldos siguin comparables.

La ràtio agregada continua el lleuger descens iniciat l'any 2011 donat el fet que els dipòsits de clients s'incrementen en un percentatge superior al de la inversió creditícia, un 3,19% i un 2,67%.

En general, les entitats bancàries han augmentat aquesta ràtio d'inversió sobre els dipòsits de clients, a excepció de Crèdit Andorrà i BPA, que ha disminuït l'esmentada ràtio en 4,54 i 4,04 punts percentuals respectivament. [gràfic 9]

Evolució de la ràtio d'inversió creditícia bruta sobre el passiu de clients

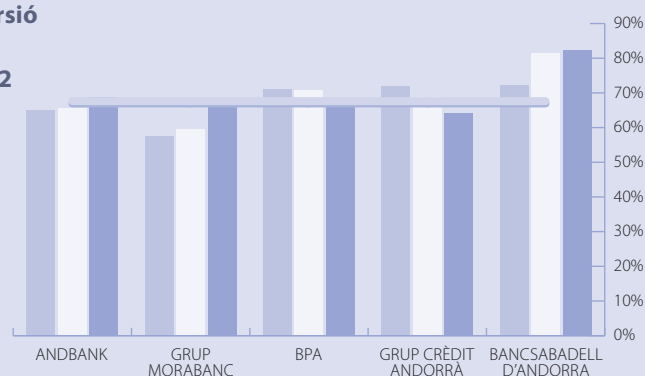
	2011	2012
ANDBANK	65,53%	68,91%
GRUP MORABANC	59,55%	67,44%
BPA	70,73%	66,69%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	68,82%	64,28%
BANCSABADELL D'ANDORRÀ	81,51%	82,19%
RÀTIO AGREGADA	67,32%	66,98%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 7]

Evolució de la ràtio d'inversió creditícia bruta sobre el passiu de clients 2010-2012

2010
2011
2012
Mitjana 2010
Mitjana 2011
Mitjana 2012

(% Inversió/Dipòsits) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 9]

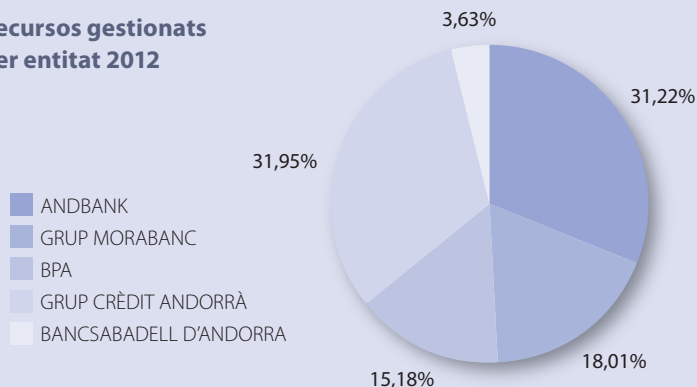
Recursos gestionats agregats

Els recursos gestionats per les entitats bancàries andorranes, entesos com a dipòsits de clients i mediació de clients tan custodiats com no custodiats, han experimentat un creixement del 13,83% durant l'exercici 2012 fins a arribar a la xifra de 35.390 milions d'euros, un import que marca un màxim històric i supera els nivells assolits el 2011. L'increment es produeix principalment per la mediació de clients (accions, fons d'inversió, obligacions,...) que ha augmentat un 20,43% i representa el 69,69% dels recursos gestionats. Els dipòsits de clients també augmenten, però en menor mesura, un 1,10%. L'increment dels recursos gestionats ve donat sobretot per la mediació de clients, efecte de la internacionalització i la revalorització dels mercats financers afavorits per les intervencions per part dels bancs centrals.

Cal tenir en compte que, als recursos gestionats en el balanç i fora de balanç de la banca andorrana, inclou altres recursos gestionats per societats gestores pertanyents als grups bancaris andorrans.

La distribució dels recursos gestionats agregats per entitat bancària, incloent dipòsits, mediació de clients, a 31 de desembre de 2012, és com es mostra a continuació: [gràfic 10]

Recursos gestionats per entitat 2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 10]

L'evolució del volum agregat de recursos gestionats de la banca andorrana fora de balanç, prenent en consideració els recursos de fora de balanç i altres recursos gestionats per societats gestores i entitats bancàries pertanyents als grups bancaris, entre el 2011 i el 2012 és com segueix: [taula 8]

En el gràfic següent es presenta l'evolució dels recursos gestionats per les entitats bancàries en els darrers sis anys, així com la seva distribució entre dipòsits de clients i recursos de mediació de clients. [gràfic 11]

A partir de l'any 2006, en un entorn de pujada dels tipus d'interès es va iniciar una tendència de migració de recursos de clients de fora de balanç dels bancs cap a balanç.

Durant l'any 2008 malgrat la baixada de tipus d'interès, especialment en el darrer trimestre de 2008, aquesta tendència s'accentuà motivada, principalment, per la incertesa i la volatilitat dels mercats, marcats intensament per la crisi financera internacional, que varen modificar l'apetit de risc dels inversors.

L'últim trienni, els tipus d'interès s'han mantingut en nivells mínims històrics i els mercats financers internacionals han enregistrat una clara evolució alcista, invertint la tendència iniciada el 2006 i enregistrant així, un creixement del 40,37% dels recursos de clients gestionats fora de balanç, en detriment del passiu de clients que ha tingut un lleuger increment del 4,17% durant l'últim trienni.

L'increment dels recursos de clients gestionats fora de balanç està directament relacionat amb la fase d'expansió internacional en què estan immerses les entitats bancàries.

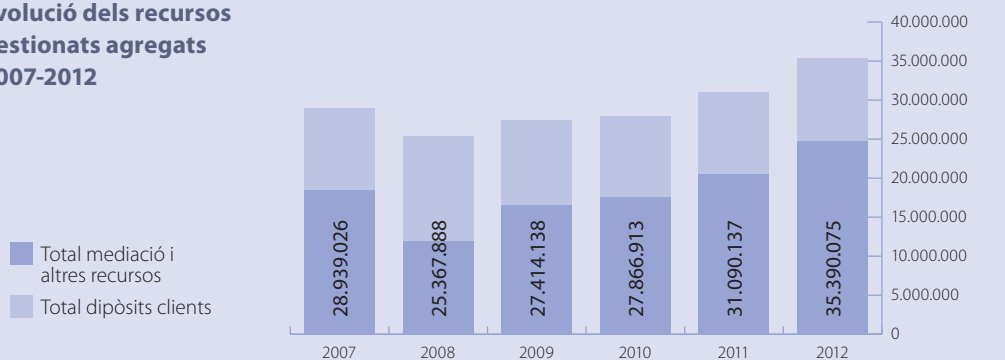
Evolució de la mediació de clients

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
ANDBANK	6.556.546	32,02%	8.467.283	34,33%	29,14%
GRUP MORABANC	4.242.930	20,72%	4.691.453	19,02%	10,57%
BPA	3.057.828	14,93%	3.751.854	15,21%	22,70%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	5.771.390	28,18%	6.853.839	27,79%	18,76%
BANC SABADELL D'ANDORRA	849.322	4,15%	897.242	3,64%	5,64%
TOTAL	20.478.016	100,00%	24.661.671	100,00%	20,43%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 8]

Evolució dels recursos gestionats agregats 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 11]

Comptes d'ordre consolidats agregats de la banca andorrana

El detall dels comptes d'ordre agregats de la banca andorrana de l'any 2011 i 2012 es mostra a continuació: [taula 9]

En el capítol "V. Dades d'interès" es poden trobar els comptes d'ordre consolidats de cada grup bancari. Presentem a continuació un detall dels comptes d'ordre agregats per entitat per als exercicis 2011 i 2012. [gràfic 12]

Per tal de facilitar la comparació de la informació, els saldos relatius al 2011 que es representen en les partides de compte d'ordre "Dipòsits de valors i altres títols en custòdia" han estat reespressats per tenir en compte l'establert en el Comunicat de l'INAF 233/13. Aquest ha suposat l'increment de l'esmentada partida en 2.910.371 milers d'euros, corresponents a la comptabilització en comptes d'ordre tant del valor de les accions i participacions dels organismes d'inversió col·lectiva que els clients tenen dipositats als grups com el de les carteres dipositades dels mateixos OIC.

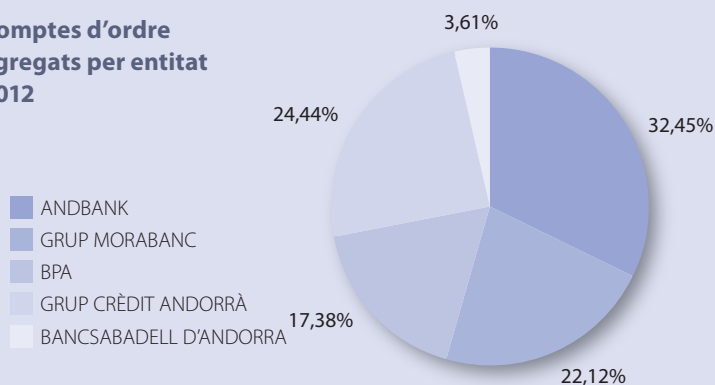
Evolució dels comptes d'ordre agregats

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	536.408	1,49%	388.467	0,84%	(27,58%)
Compromisos i riscos contingents	1.215.494	3,37%	1.083.394	2,35%	(10,87%)
Operacions de futur	7.042.756	19,54%	11.798.249	25,64%	67,52%
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	22.623.685	62,76%	27.855.725	60,54%	23,13%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	4.628.170	12,84%	4.884.615	10,62%	5,54%
TOTAL	36.046.513	100,00%	46.010.450	100,00%	27,64%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 9]

Comptes d'ordre agregats per entitat 2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 12]

Durant l'exercici 2012 els comptes d'ordre agregats han continuat la tendència ascendent iniciada el 2010, situant-se en 46.010 milions d'euros. Aquesta tendència alcista tot i l'efecte en els mercats, s'explica per la fase d'expansió internacional en què estan immersos la majoria de les entitats bancàries.

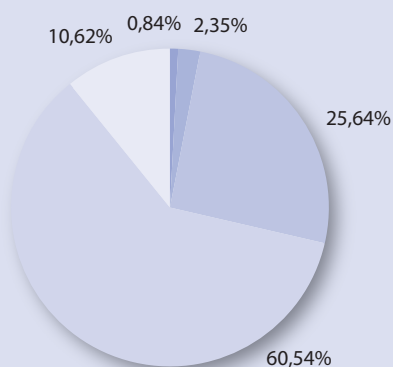
La partida més significativa, "Dipòsits de valors i altres títols en custòdia", que representa un 60,54% dels comptes d'ordre agregats de la banca andorrana, ha experimentat una variació positiva d'un 23,13% respecte l'exercici anterior, el capítol d'"Operacions de futur" també ha enregistrat una variació positiva del 67,52% i ha passat a tenir un pes específic del 25,64% sobre el total dels comptes d'ordre agregats; aquest increment es deu al mo-

derat augment de les operacions de futur, generat per l'increment d'operacions de compravenda de divises a termini com a conseqüència de l'exposició al risc de tipus de canvi tant pels balanços dels bancs com pels dels clients de la banca andorrana; així mateix, també inclouen operacions de futur sobre tipus d'interès i, en menor mesura, opcions sobre instruments financers.

L'evolució de la inversió creditícia de clients ha estat lleugerament superior que el capítol de "Passius contingents" i "Compromisos i riscos contingents" que ha disminuït un 15,98% respecte l'exercici 2011; per tant, podem afirmar que l'evolució experimentada fora de balanç ha estat més prudent i conservadora que la política de concessió i renovació d'operacions d'actiu.

Estructura dels comptes d'ordre agregats 2012

- Passius contingents
- Compromisos i riscos contingents
- Operacions de futur
- Dipòsits de valors i altres títols en custòdia
- Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 13]

El capítol "Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu", on s'inclouen garanties i compromisos rebuts i altres comptes d'ordre, ha experimentat un increment del 5,54% respecte a l'any anterior. A 31 de desembre de 2012 aquest epígraf representa un 10,62% del total de comptes d'ordre agregats de la banca andorrana.

La composició dels comptes d'ordre agregats el 31 de desembre de 2012 és com segueix: [\[gràfic 13\]](#)

Comptes de pèrdues i guanys consolidats agregats de la banca andorrana

A continuació es mostra el detall dels comptes de pèrdues i guanys consolidats agregats de la banca andorrana per als anys 2011 i 2012. [\[taula 10\]](#)

En el capítol "V. Dades d'interès" es poden trobar els comptes de pèrdues i guanys consolidats per a cada grup bancari per als exercicis 2011 i 2012.

El resultat consolidat del conjunt de la banca andorrana s'ha mantingut sobre els 197 milions d'euros (un 0,30% superior a l'exercici 2011). L'increment de les despeses de personal i les despeses generals, degudes a la significativa expansió internacional, s'ha vist compensat per l'increment del marge ordinari.

Així doncs, la banca andorrana, en un any crític per al sistema financer internacional, ha obtingut un resultat agregat al voltant dels 200 milions d'euros, tot i mantenint unes bones ràtios de solvència i liquiditat agregades, que han estat d'un 21,22% i d'un 65,46%, respectivament, ambdues molt superiors a les ràtios mantingudes per moltes de les entitats financeres internacionals.

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	311.388	362.361	16,37%
Interessos i càrregues assimilables	(145.503)	(155.034)	6,55%
Rendiments de valors de renda variable	382	585	53,14%
MARGE FINANCER	166.267	207.912	25,05%
Comissions per serveis netes	333.687	334.652	0,29%
Resultats d'operacions financeres	37.447	68.348	82,52%
Altres resultats ordinaris	3.106	2.379	(23,41%)
MARGE ORDINARI	540.507	613.291	13,47%
Despeses de personal	(145.399)	(179.072)	23,16%
Despeses generals	(142.134)	(162.990)	14,67%
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(54.806)	(51.277)	(6,44%)
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	(3.771)	(6.813)	80,67%
MARGE D'EXPLOTACIÓ	194.397	213.139	9,64%
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	(19.447)	(32.397)	66,59%
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	(3.765)	3.468	-
Dotacions als fons per a riscos generals	(4.265)	(3.150)	(26,14%)
RESULTAT ORDINARI	166.920	181.060	8,47%
Resultats extraordinaris	12.054	15.296	26,90%
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	178.974	196.356	9,71%
Impostos sobre societats	-	(4.882)	-
Impost sobre societats estranger	17.567	5.665	-
RESULTAT CONSOLIDAT	196.541	197.139	0,30%
Resultats atribuïts a la minoria	-	(301)	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	196.541	196.838	0,15%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 10]

Marge financer

Com es pot apreciar en el quadre següent, l'any 2012 el marge financer agregat de les entitats bancàries andorranes ha estat de 207.912 milers d'euros experimentant un increment del 25,05% respecte l'exercici 2011 i que representa assolir un màxim històric. [taula 11]

L'evolució d'aquest marge ha estat positiu per a totes les entitats degut a que l'increment dels interessos i rendiments assimilats ha estat superior a l'increment dels interessos pagats.

A continuació es presenta el gràfic de l'evolució del marge financer agregat dels últims sis exercicis, així com el gràfic del marge financer per entitat bancària per als exercicis 2010, 2011 i 2012: [gràfics 14 i 15]

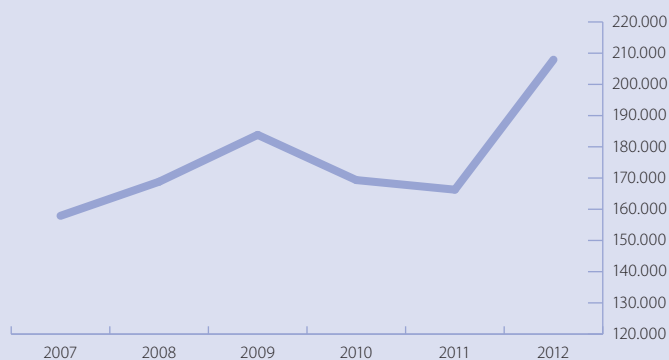
Marge financer per entitat bancària

	2011	2012	Var. (%) 11-12
ANDBANK	51.005	56.013	9,82%
GRUP MORABANC	27.844	28.887	3,75%
BPA	12.237	38.665	-
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	67.471	76.459	13,32%
BANCSABADELL D'ANDORRA	7.710	7.888	2,31%
TOTAL	166.267	207.912	25,05%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 11]

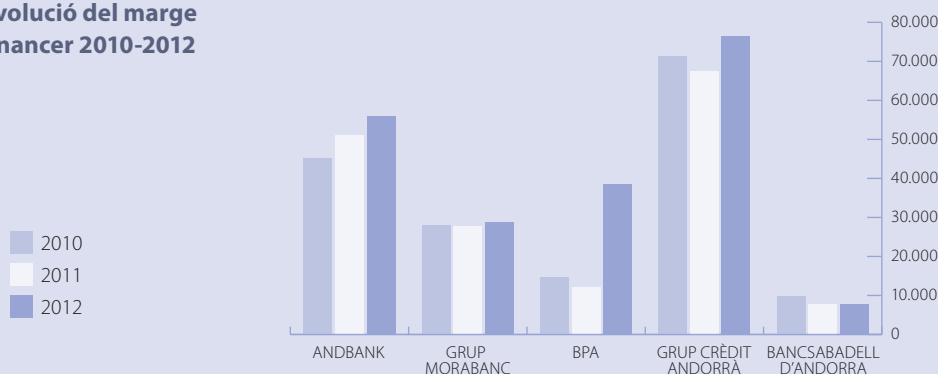
Evolució del marge financer agregat 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 14]

Evolució del marge financer 2010-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 15]

Marge ordinari

La taula següent ens mostra que el marge ordinari agregat ha experimentat un increment del 13,47% l'any 2012, augmentant 72.784 milers d'euros. El lleuger increment de les comissions netes generades per l'oferta de productes i serveis durant l'any 2012 del 0,29%, ha quedat contrarestat per l'evolució positiva del marge financer així com el bon resultat en les operacions financeres, un 74,41% superior a l'exercici 2011. [taula 12]

A continuació es presenta el gràfic de l'evolució del marge ordinari agregat dels últims sis exercicis, així com el gràfic del marge ordinari per entitat bancària per als exercicis 2010, 2011 i 2012: [gràfics 16 i 17]

El gràfic següent ens mostra que els ingressos per comissions continuen sent l'element més significatiu per la seva contribució al marge ordinari, i amb la voluntat que el creixement dels recursos gestionats continuï sent un dels motors per a seguir contribuint a millorar el marge ordinari. Per altra banda, també es pot apreciar un increment de l'aportació al marge ordinari dels resultats de les operacions financeres en l'últim exercici; en el 2012 representa l'11,53% del marge ordinari (en el 2011 i 2010 representava un 7,50% i 9,16%, respectivament). [gràfic 18]

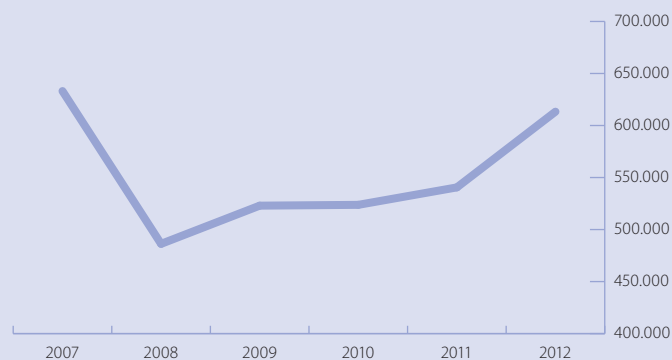
Marge ordinari per entitat bancària

	2011	2012	Var. (%) 11-12
ANDBANK	170.535	189.692	11,23%
GRUP MORABANC	106.436	110.282	3,61%
BPA	63.825	99.919	56,55%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	174.462	195.642	12,14%
BANCSABADELL D'ANDORRÀ	25.249	17.756	(29,68%)
TOTAL	540.507	613.291	13,47%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 12]

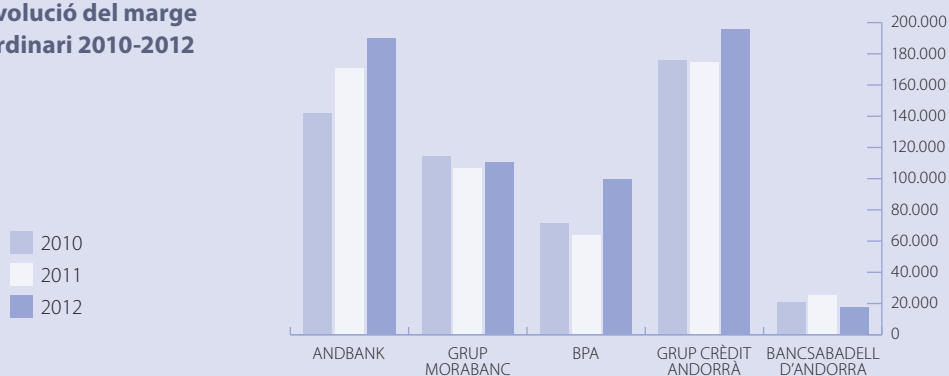
Evolució del marge ordinari agregat 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 16]

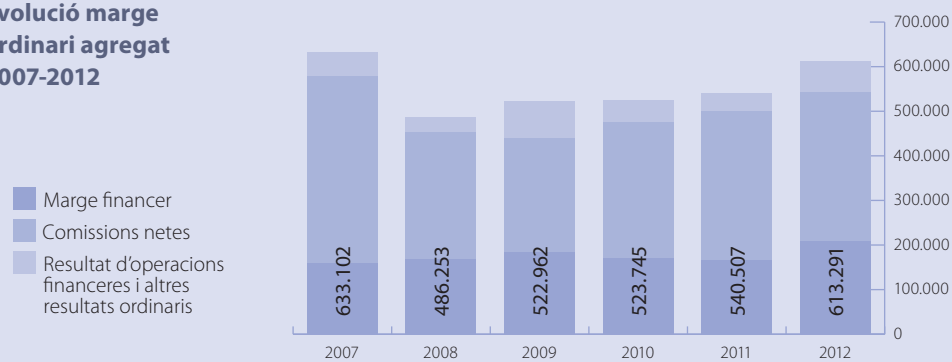
Evolució del marge ordinari 2010-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 17]

Evolució marge ordinari agregat 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 18]

Marge d'exploració

Tal i com es mostra en el següent quadre, el marge d'exploració ha augmentat un 9,64% respecte el 2011 (-9,38% el 2011). L'increment de les despeses de personal i de les despeses generals, amb increments del 23,16% i 14,67% respectivament, s'han vist contrarestades pel bon comportament del marge financer durant l'exercici 2012. [taula 13]

A continuació es presenta el gràfic de l'evolució del marge d'exploració agregat dels últims sis exercicis, així com el gràfic del marge d'exploració per entitat bancària per als exercicis 2010, 2011 i 2012:

[gràfics 19 i 20]

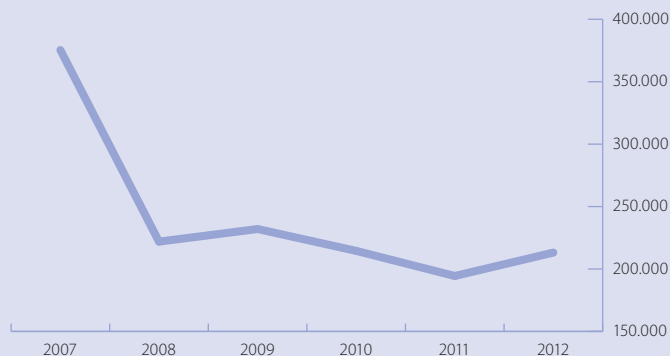
Marge d'exploració per entitat bancària

	2011	2012	Var. (%) 11-12
ANDBANK	70.051	72.216	3,09%
GRUP MORABANC	42.281	45.422	7,43%
BPA	1.459	16.042	-
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	68.828	74.610	8,40%
BANCSABADELL D'ANDORRA	11.778	4.849	(58,83%)
TOTAL	194.397	213.139	9,64%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 13]

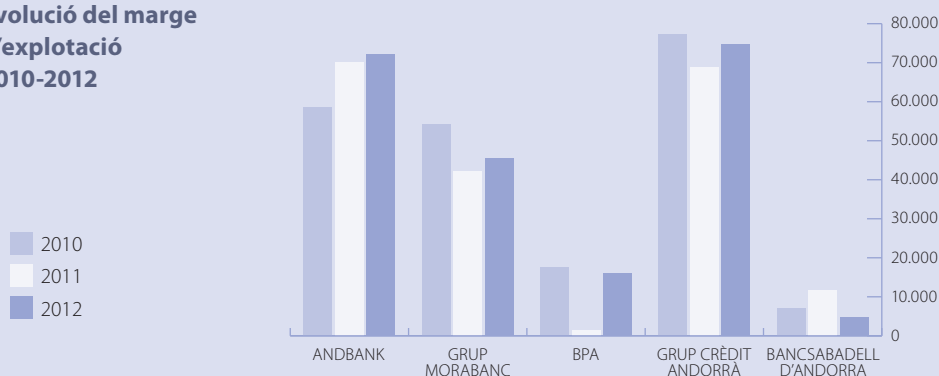
Evolució del marge d'exploració agregat 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 19]

Evolució del marge d'exploració 2010-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 20]

Despeses de transformació

L'any 2012, les despeses de transformació agregades de les entitats bancàries andorranes, que es componen de les "Despeses de personal" i les "Despeses generals" (incloent "Tributs" a excepció de l'ISI Bancari), han estat de 299.114 milers d'euros, amb un increment d'un 25,08% en relació amb l'exercici 2011. L'evolució de les despeses de transformació de la banca andorrana durant aquest any 2012 denota, amb caràcter general, que tot i la situació de crisi financera mundial, aquesta ha augmentat el nombre d'empleats, ha continuat el seu pla d'expansió internacional i ha consolidat el seu mercat intern, tot i seguint una política rigorosa d'optimització de costos.

L'evolució de les despeses de transformació pels períodes 2010, 2011 i 2012 per a cadascuna de les entitats bancàries que integren el sistema bancari andorrà es presenta a continuació: [\[gràfic 21\]](#)

La composició de les despeses de transformació de la banca andorrana en els darrers anys ha anat evolucionant, adquirint cada vegada major pes relatiu les despeses de personal que les generals. Aquesta evolució en la composició de les despeses de transformació en els darrers sis anys es presenta en el gràfic següent: [\[gràfic 22\]](#)

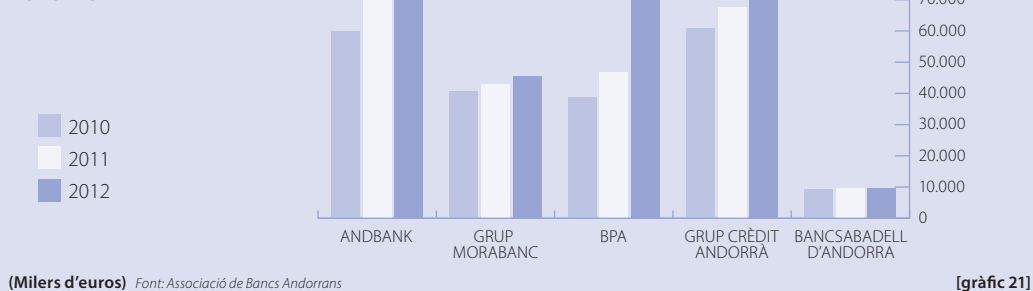
Per complementar l'anàlisi derivada de l'evolució de les despeses de transformació, cal analitzar la ràtio d'eficiència de les entitats bancàries, que és un indicador que mesura la part del marge ordinari que és absorbida per les despeses de transformació de cada entitat.

La ràtio d'eficiència agregada de les entitats bancàries andorranes per a l'any 2012 s'ha situat en un 48,77%, enregistrant un increment respecte l'exercici 2011 de 4,53 punts percentuals. Aquest increment es deu a l'augment en major mesura de les despeses de transformació que del marge ordinari, tot i aquest lleuger increment, podem afirmar que l'eficiència segueix sent un clar diferencial del model de gestió de la banca andorrana i comparant-lo amb el dels sectors bancaris d'altres països europeus, aquest segueix estant entre els més baixos.

A continuació es presenten el quadre i el gràfic de la ràtio d'eficiència detallada per entitat i amb xifres comparatives per als exercicis 2011 i 2012. [\[taula 14\]](#)

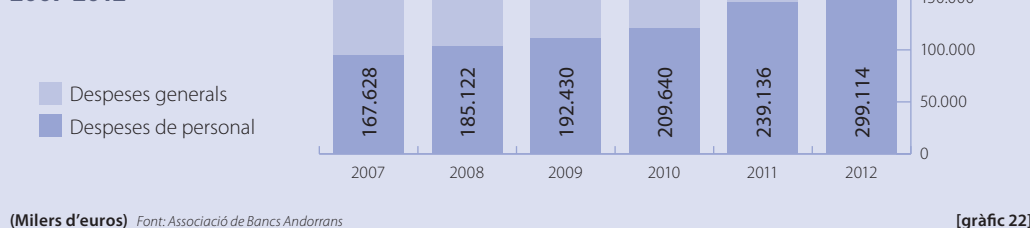
L'evolució de la ràtio d'eficiència per a les entitats bancàries andorranes entre els exercicis 2010, 2011 i 2012 és com segueix: [\[gràfic 23\]](#)

Evolució de les despeses de transformació 2010-2012

[gràfic 21]

Evolució de la composició de les despeses de transformació agregades 2007-2012

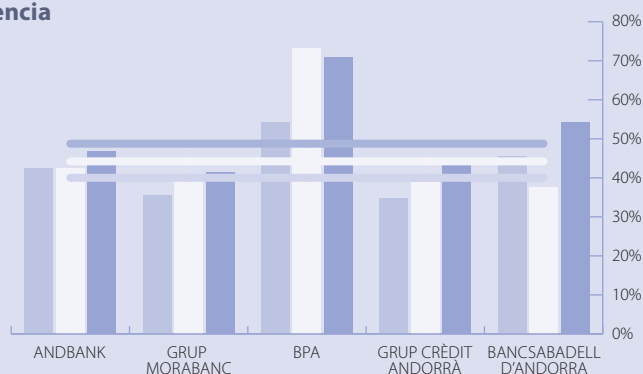
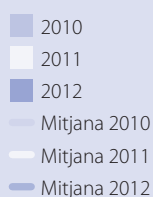
[gràfic 22]

Ràtio d'eficiència per entitat bancària

	2011	2012
ANDBANK	42,49%	46,69%
GRUP MORABANC	40,29%	41,30%
BPA	73,10%	70,83%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	38,78%	43,24%
BANCSABADELL D'ANDORRA	37,51%	54,21%
RÀTIO AGREGADA	44,24%	48,77%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 14]

Evolució de la ràtio d'eficiència
de les entitats bancàries
andorranes 2010-2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 23]

Resultat

Com a resultat de l'increment del marge ordinari en un 13,47% i d'un increment del 15,61% de les despeses de transformació després d'amortitzacions, el marge d'explotació agregat s'ha situat en 213.139 milers d'euros, enregistrant un increment del 9,64% respecte el mateix període de l'any anterior. Aquest fet, juntament amb un increment del 16,75% de les despeses per dotacions de provisions, han generat un lleuger increment del resultat agregat de les entitats bancàries andorranes d'un 0,15% respecte als resultats obtinguts el 2011, en què el resultat dels bancs va també veure's disminuït en un 1,98%. Aquests resultats, que ascendeixen a 197 milions

d'euros i que estan en línia amb els de l'any anterior, han estat valorats molt positivament tenint en compte el context econòmic internacional i, molt especialment, l'evolució dels mercats financers internacionals durant aquest exercici 2012.

A continuació, es presenta el gràfic que mostra l'evolució del resultat agregat de les entitats bancàries andorranes des de l'any 2007 fins l'any 2012, així com el quadre del resultat per entitat bancària: [gràfic 24 i taula 15]

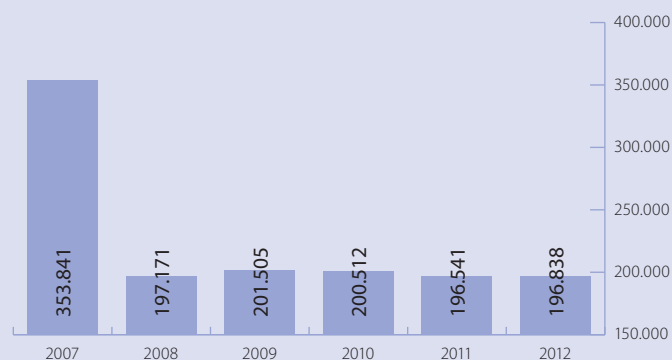
Resultat per entitat bancària

	2011	2012	Var. (%) 11-12
ANDBANK	54.246	56.581	4,30%
GRUP MORABANC	46.687	45.175	(3,24%)
BPA	18.528	17.596	(5,03%)
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	70.628	70.862	0,33%
BANCSABADELL D'ANDORRA	6.452	6.624	2,67%
TOTAL	196.541	196.838	0,15%

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 15]

Evolució del resultat agregat 2007-2012

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 24]

Recursos propis

El detall de recursos propis dels grups bancaris del sistema financer andorrà a 31 de desembre de 2012, és com segueix: [taula 16]

L'evolució dels recursos propis dels grups bancaris del sistema financer andorrà durant els anys 2010, 2011 i 2012, és com segueix: [gràfic 25]

Recursos propis per entitat bancària (*)

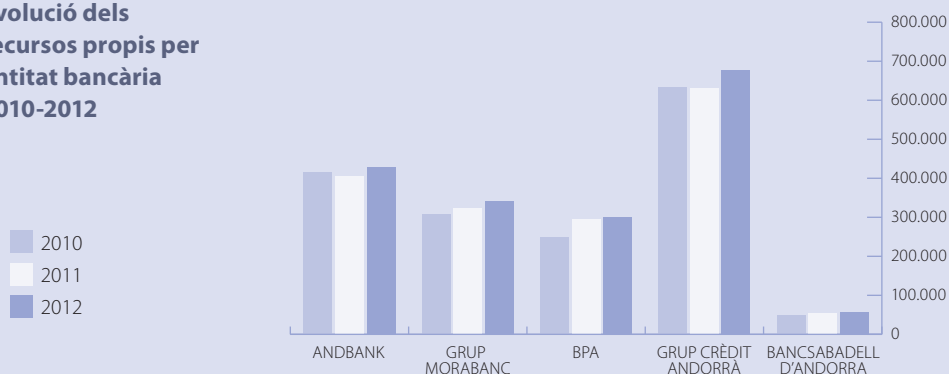
	Recursos propis
ANDBANK	427.578
GRUP MORABANC	340.201
BPA	299.910
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	676.078
BANCSABADELL D'ANDORRA	57.940
TOTAL	1.801.707

(*) Hi ha inclòs els passius subordinats

(Milers d'euros) Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 16]

Evolució dels recursos propis per entitat bancària 2010-2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 25]

Solvència i liquiditat

El Consell General va aprovar el 29 de febrer de 1996 la *Llei de regulació dels criteris de solvència i liquiditat de les entitats financeres*. Aquesta llei pretén mantenir la solidesa de l'estructura del sistema financer andorrà i té com a origen una recomanació del Comitè de Basilea (*Basel Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices*).

A fi d'aconseguir que el sistema financer andorrà obtingués una bona imatge de solvència en l'àmbit internacional, es van establir uns coeficients de solvència i liquiditat molt més exigents als que prevalien a la majoria de països que els utilitzaven i es van establir uns mínims del 10% i del 40%, respectivament.

En el quadre següent es mostra l'evolució dels dos coeficients per a cada entitat bancària durant els exercicis 2011 i 2012 que, tal com es pot apreciar, superen àmpliament els mínims establerts: [\[taula 17\]](#)

Com es mostra en el quadre anterior, la ràtio de solvència agregada de la banca andorrana a 31 de desembre de 2012 ha estat del 21,22%, amb una variació de 0,26 punts percentuals respecte a l'exercici anterior i, que es manté a un nivell molt superior respecte a les ràtios de solvència de les principals entitats bancàries internacionals, tant amb models de banca privada, com *retail* o universal.

A aquesta mateixa data, la ràtio de liquiditat agregada de la banca andorrana ha estat del 65,46%, inferior en 1,12 punts percentuals a l'assolida l'any 2011. En un entorn en què la desconfiança en els mercats financers internacionals ha generat situacions crítiques en els mercats de liquiditat interbancària, les entitats bancàries andorranes han demostrat gaudir d'una situació privilegiada mantenint-se en una taxa bastant similar a la d'exercicis anteriors.

Aquestes dues ràtios mostren la gestió conservadora i prudent de la banca andorrana.

Adicionalment, amb data 2 de febrer de 2011, el Consell General del Principat d'Andorra va aprovar la *Llei 1/2011 de creació d'un sistema de garantia de dipòsits* per a les entitats bancàries amb la finalitat de garantir la devolució dels fons en efectiu i de valors dipositats envers els seus dipositants. L'esmentada Llei que, per tal que el sistema de garantia pugui complir les obligacions que li són atribuïdes en aquesta Llei, totes les entitats bancàries autoritzades per operar a Andorra han de crear i mantenir una reserva indisponible afectada al compliment de les garanties cobertes, i que un import equivalent a aquesta reserva s'ha de mantenir invertit en actius líquids i segurs que compleixin una sèrie de requisits establerts per la Llei a tal efecte.

	Solvència		Liquiditat	
	2011	2012	2011	2012
ANDBANK	22,56%	21,39%	68,41%	65,99%
GRUP MORABANC	29,68%	31,97%	90,97%	76,00%
BPA	21,20%	19,04%	80,33%	64,27%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	17,39%	17,80%	51,81%	59,35%
BANCSABADELL D'ANDORRA	20,22%	19,46%	85,97%	74,42%
RÀTIO AGREGADA	20,96%	21,22%	66,58%	65,46%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 17]

Rendibilitat dels recursos propis mitjans (ROE)

La rendibilitat mitjana dels recursos propis de la banca andorrana per a l'exercici anual acabat el 31 de desembre de 2012 ha estat del 12,60% (calculada Beneficis/Recursos propis mitjans) amb una disminució de 0,37 punts percentuals respecte el 2011.

A continuació, es presenten el quadre i el gràfic de la rendibilitat dels recursos propis mitjans per a cada entitat bancària pels anys 2011 i 2012: [\[taula 18 i gràfic 26\]](#)

Rendibilitat dels recursos propis mitjans (ROE)

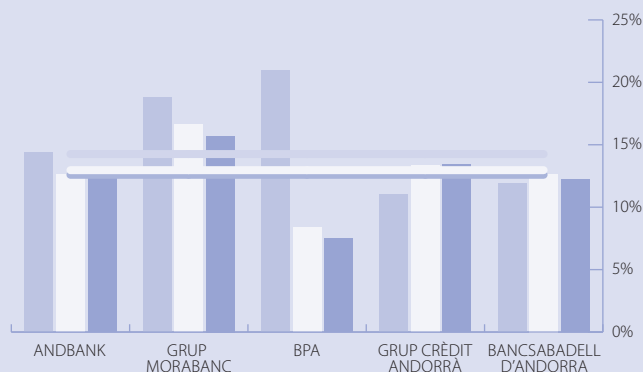
	2011	2012
ANDBANK	12,61%	12,53%
GRUP MORABANC	16,60%	15,70%
BPA	8,37%	7,46%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	13,32%	13,39%
BANCSABADELL D'ANDORRA	12,25%	11,53%
RÀTIO AGREGADA	12,97%	12,60%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 18]

Rendibilitat dels fons propis mitjans per entitat 2010-2012

■ 2010
 ■ 2011
 ■ 2012
 ■ Mitjana 2010
 ■ Mitjana 2011
 ■ Mitjana 2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 26]

Rendibilitat dels actius mitjans (ROA)

La rendibilitat mitjana dels actius mitjans de la banca andorrana per a l'exercici anual acabat el 31 de desembre de 2012 s'ha situat en un 1,32%, disminuint en 0,16 punts percentuals respecte el 2011 però superior a la del 2010 que era de l'1,50%.

Cal remarcar que tant la rendibilitat dels actius mitjans (ROA) com la dels recursos propis mitjans (ROE) estan per sobre de la mitja del sector bancari europeu.

A continuació es presenten el quadre i el gràfic que mostren la rendibilitat dels actius mitjans (calculada Benefici/Actius totals mitjans) per a cada entitat bancària per als anys 2011 i 2012:

[taula 19 i gràfic 27]

Rendibilitat dels actius mitjans (ROA)

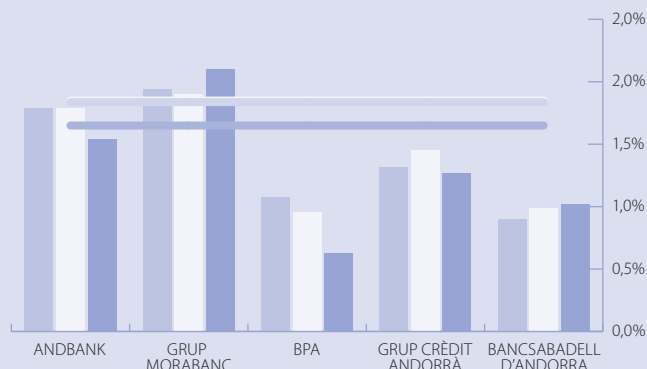
	2011	2012
ANDBANK	1,79%	1,54%
GRUP MORABANC	1,90%	2,10%
BPA	0,96%	0,63%
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	1,36%	1,27%
BANCSABADELL D'ANDORRA	0,99%	1,02%
RÀTIO AGREGADA	1,48%	1,32%

Font: Associació de Bancs Andorrans

[taula 19]

Rendibilitat dels actius mitjans per entitat 2010-2012

■ 2010
 ■ 2011
 ■ 2012
 ■ Mitjana 2010
 ■ Mitjana 2011
 ■ Mitjana 2012

Font: Associació de Bancs Andorrans

[gràfic 27]

Ràtings

Un altre dels indicadors de la solvència de les entitats bancàries són els *ràtings* elaborats per agències especialitzades com Fitch Ratings, Moody's o Standard & Poor's.

El quadre següent mostra els *ràtings* concedits el 2012 a les entitats bancàries andorranes amb excepció de l'agència Moody's, que a la data d'emissió d'aquesta publicació encara no ha emès el seu informe. [taula 20]

Pel que fa al *ràting* sobirà del Principat d'Andorra, la darrera actualització va ser al desembre del 2012 per Standard & Poor's essent d'A-1 per al llarg termini i A-2 per al curt termini amb perspectiva negativa, rebaixant el *ràting* de l'anterior valoració efectuada el febrer del 2012. Aquests *ràtings*

reflecteixen l'impacte en l'evolució de l'economia andorrana de la situació financera internacional i econòmica dels països veïns durant l'any 2012 i les perspectives per al 2013.

La perspectiva negativa és conseqüència, principalment, per la disminució de la demanda interna així com el risc de creixement extern degut al feble entorn econòmic fruit de la crisi internacional. Tot i això, també remarquen l'esforç continu realitzat des del Govern d'Andorra mitjançant la nova legislació com són la nova llei d'obertura econòmica, per tal de millorar la qualitat i la diversificació de l'oferta turística al Principat, el procés de consolidació fiscal, la competitivitat del sistema financer i la capacitat d'adaptació que té el país per fer front a les vulnerabilitats externes.

	Ràtings		Agència
	Llarg termini	Curt termini	
ANDBANK	A-	F2	Fitch Ratings
GRUP MORABANC	A3	P-2	Moody's
BPA	BB+	B	Fitch Ratings
GRUP CRÈDIT ANDORRÀ	A-	F2	Fitch Ratings
BANCSABADELL D'ANDORRA (*)	-	-	-

(*) Participat al 51% per Banc Sabadell

Font: Informes de Fitch Ratings a juny de 2013. A l'emissió d'aquesta publicació no s'ha rebut l'informe de Moody's per a l'exercici 2012

[taula 20]

V

Andorra Banc Agrícola Reig, SA

Ed. Centre de Negoci
C/ Manuel Cerqueda i Escaler, 6
AD700 Escaldes-Engordany
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 873333 - Fax +376 863905
www.andbank.com

President Honorari:

Sr. Òscar Ribas Reig

President:

Sr. Manel Cerqueda Donadeu

Vicepresident:

Sr. Oriol Ribas Duró

Conseller Delegat:

Sr. Jordi Comas Planas

Director general:

Sr. Ricard Tubau Roca

Director general adjunt de serveis corporatius:

Sr. José Luis Muñoz Lasuén

V.1. Grups bancaris andorrans

Balanços de situació consolidats d'Andorra Banc Agrícola Reig, SA (Andbank) a 31 de desembre de 2011 i 2012

ACTIU	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Caixa i bancs centrals OCDE	39.892	1,18%	42.197	1,14%	5,78%
INAF	210	0,01%	210	0,01%	(0,17%)
Intermediaris financers	411.816	12,23%	537.038	14,51%	30,41%
Inversions creditícies	1.684.136	50,01%	1.792.920	48,44%	6,46%
Cartera de valors	940.059	27,91%	993.937	26,86%	5,73%
Diferències positives de consolidació	33.951	1,01%	33.664	0,91%	(0,84%)
Actius immaterials i despeses amortitzables	13.053	0,39%	14.161	0,38%	8,49%
Actius materials	128.522	3,82%	133.681	3,61%	4,01%
Comptes de periodificació	46.669	1,39%	56.764	1,53%	21,63%
Altres actius	69.349	2,06%	96.449	2,61%	39,08%
TOTAL ACTIU	3.367.657	100,00%	3.701.021	100,00%	9,90%
PASSIU					
INAF	1.034	0,03%	1.278	0,03%	23,60%
Bancs i entitats de crèdit	157.653	4,68%	447.949	12,10%	-
Altres intermediaris financers	-	-	1.102	0,03%	-
Dipòsits de clients	2.603.367	77,30%	2.580.506	69,72%	(0,88%)
Deutes representats per títols	8.815	0,26%	68.149	1,84%	-
Fons de provisions per a riscos i càrregues	13.581	0,40%	9.885	0,27%	(27,21%)
Fons per a riscos generals	2.300	0,07%	4.193	0,11%	82,30%
Passius subordinats	-	-	-	-	-
Comptes de periodificació	22.993	0,68%	23.595	0,64%	2,62%
Altres passius	114.765	3,41%	118.095	3,19%	2,90%
Capital social	78.061	2,32%	78.061	2,11%	-
Reserves	310.842	9,23%	330.126	8,92%	6,20%
Resultats	54.246	1,61%	56.581	1,53%	4,30%
Resultats d'exercicis anteriors	-	-	-	-	-
Dividends a compte	-	-	(18.499)	(0,50%)	-
Interessos minoritaris	-	-	-	-	-
TOTAL PASSIU	3.367.657	100,00%	3.701.021	100,00%	9,90%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

(1) Les dades d'interès corresponen a les persones i als càrrecs ocupats fins el 30 de juny de 2013

Comptes d'ordre consolidats d'Andorra Banc Agrícol Reig, SA (Andbank)
a 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	94.796	0,96%	67.700	0,45%	(28,58%)
Compromisos i riscos contingents	253.344	2,57%	277.216	1,86%	9,42%
Operacions de futur	2.805.847	28,42%	5.782.708	38,73%	-
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	5.160.975	52,28%	7.306.208	48,93%	41,57%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	1.556.619	15,77%	1.498.314	10,03%	(3,75%)
TOTAL	9.871.581	100,00%	14.932.146	100,00%	51,26%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Comptes de pèrdues i guanys consolidats d'Andorra Banc Agrícol Reig, SA (Andbank)
per als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	79.028	96.577	22,21%
Interessos i càrregues assimilables	(28.097)	(40.681)	44,79%
Rendiments de valors de renda variable	74	117	58,11%
MARGE FINANCER	51.005	56.013	9,82%
Comissions per serveis netes	108.687	105.082	(3,32%)
Resultats d'operacions financeres	9.476	27.490	-
Altres resultats ordinaris	1.367	1.107	(19,02%)
MARGE ORDINARI	170.535	189.692	11,23%
Despeses de personal	(51.021)	(60.103)	17,80%
Despeses generals	(37.134)	(43.871)	18,14%
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(11.341)	(8.902)	(21,51%)
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	(988)	(4.600)	-
MARGE D'EXPLOTACIÓ	70.051	72.216	3,09%
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	(8.771)	(14.630)	66,80%
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	(5.320)	5.175	-
Dotacions als fons per a riscos generals	-	(2.000)	-
RESULTAT ORDINARI	55.960	60.761	8,58%
Resultats extraordinaris	(1.714)	(1.436)	(16,22%)
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	54.246	59.325	9,36%
Impostos sobre societats	-	(2.620)	-
Impost sobre societats estranger	-	(124)	-
RESULTAT CONSOLIDAT	54.246	56.581	4,30%
Resultats atribuïts a la minoria	-	-	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	54.246	56.581	4,30%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Mora Banc Grup, SA

Av. Meritxell, 96
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 884488 - Fax +376 884499
www.morabanc.com

President Honorari:

Sr. Joan Mora Font

President:

Sr. Francesc Mora Sagués

Conseller Delegat:

Sr. Gilles Serra

Mora Banc, SAU

Av. Meritxell, 96
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 884488 - Fax +376 884499
www.morabanc.com

President:

Sr. Jordi Mora Magriñà

Conseller Delegat:

Sr. Gilles Serra

**Balanços de situació consolidats de Banc Internacional d'Andorra, SA, Banca Mora, SAU (Grup MoraBanc)
a 31 de desembre de 2011 i 2012**

ACTIU	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Caixa i bancs centrals OCDE	23.692	1,00%	24.577	1,14%	3,74%
INAF	210	0,01%	210	0,01%	-
Intermediaris financers	217.485	9,18%	264.948	12,34%	21,82%
Inversions creditícies	1.096.393	46,29%	1.127.334	52,50%	2,82%
Cartera de valors	889.675	37,56%	577.201	26,88%	(35,12%)
Diferències positives de consolidació	2.104	0,09%	3.422	0,16%	62,64%
Actius immaterials i despeses amortitzables	16.075	0,68%	14.127	0,66%	(12,12%)
Actius materials	96.172	4,06%	97.621	4,55%	1,51%
Comptes de periodificació	18.049	0,76%	16.260	0,76%	(9,91%)
Altres actius	8.644	0,36%	21.770	1,01%	-
TOTAL ACTIU	2.368.499	100,00%	2.147.470	100,00%	(9,33%)
PASSIU					
INAF	39.881	1,68%	35.221	1,64%	(11,68%)
Bancs i entitats de crèdit	84.100	3,55%	17.599	0,82%	(79,07%)
Altres intermediaris financers	-	-	-	-	-
Dipòsits de clients	1.851.030	78,15%	1.682.732	78,36%	(9,09%)
Deutes representats per títols	-	-	-	-	-
Fons de provisions per a riscos i càrregues	13.729	0,58%	13.082	0,61%	(4,71%)
Fons per a riscos generals	5.600	0,24%	-	-	-
Passius subordinats	60.000	2,53%	60.000	2,79%	-
Comptes de periodificació	17.923	0,76%	27.041	1,26%	50,87%
Altres passius	26.326	1,11%	26.594	1,24%	1,02%
Capital social	42.407	1,79%	42.407	1,97%	-
Reserves	205.833	8,69%	222.619	10,37%	8,16%
Resultats	46.687	1,97%	45.175	2,10%	(3,24%)
Resultats d'exercicis anteriors	-	-	-	-	-
Dividends a compte	(25.000)	(1,06%)	(25.000)	(1,16%)	-
Interessos minoritaris	(17)	-	-	-	-
TOTAL PASSIU	2.368.499	100,00%	2.147.470	100,00%	(9,33%)

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

**Comptes d'ordre consolidats de Banc Internacional d'Andorra, SA, Banca Mora, SAU (Grup MoraBanc)
a 31 de desembre de 2011 i 2012**

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	133.236	1,37%	82.131	0,81%	(38,36%)
Compromisos i riscos contingents	276.871	2,86%	189.919	1,87%	(31,41%)
Operacions de futur	1.734.095	17,88%	2.029.266	19,94%	17,02%
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	6.247.970	64,44%	6.558.367	64,45%	4,97%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	1.304.149	13,45%	1.315.535	12,93%	0,87%
TOTAL	9.696.321	100,00%	10.175.218	100,00%	4,94%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

**Comptes de pèrdues i guanys consolidats de Banc Internacional d'Andorra, SA, Banca Mora, SAU (Grup MoraBanc)
per als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2011 i 2012**

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	51.555	45.542	(11,66%)
Interessos i càrregues assimilables	(23.739)	(16.677)	(29,75%)
Rendiments de valors de renda variable	28	22	(21,43%)
MARGE FINANCER	27.844	28.887	3,75%
Comissions per serveis netes	72.027	70.451	(2,19%)
Resultats d'operacions financeres	6.403	10.778	68,33%
Altres resultats ordinaris	162	166	2,47%
MARGE ORDINARI	106.436	110.282	3,61%
Despeses de personal	(24.046)	(27.148)	12,90%
Despeses generals	(27.478)	(25.844)	(5,95%)
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(10.555)	(10.490)	(0,62%)
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	(2.076)	(1.378)	(33,62%)
MARGE D'EXPLOTACIÓ	42.281	45.422	7,43%
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	(1.072)	(1.792)	67,16%
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	(185)	(236)	27,57%
Dotacions als fons per a riscos generals	-	-	-
RESULTAT ORDINARI	41.024	43.394	5,78%
Resultats extraordinaris	5.637	3.235	(42,61%)
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	46.661	46.629	(0,07%)
Impostos sobre societats	-	(1.458)	-
Impost sobre societats estranger	-	-	-
RESULTAT CONSOLIDAT	46.661	45.171	(3,19%)
Resultats atribuïts a la minoria	26	4	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	46.687	45.175	(3,24%)

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Banca Privada d'Andorra, SA

Av. Carlemany, 119
AD700 Escaldes-Engordany
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 873500 - Fax +376 873519
www.bpa.ad

President:

Sr. Ramon Cierco Noguer

President:

Sr. Higini Cierco Noguer

Conseller delegat - Director general:

Sr. Joan Pau Miquel Prats

Director general adjunt:

Sr. Santi de Rosselló Piera

Director general adjunt:

Sr. Joan Cejudo Peña

Director general adjunt:

Sr. Xavier Campos Tomás

Directora general adjunta:

Sra. Cristina Lozano Bonet

Director general adjunt:

Sr. Juan Carlos Peón Melón

**Balanços de situació consolidats de Banca Privada d'Andorra, SA (BPA)
a 31 de desembre de 2011 i 2012**

ACTIU	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Caixa i bancs centrals OCDE	37.754	1,62%	16.386	0,58%	(56,60%)
INAF	210	0,01%	210	0,01%	-
Intermediaris financers	283.605	12,14%	304.832	10,71%	7,48%
Inversions creditícies	1.077.964	46,16%	1.124.663	39,52%	4,33%
Cartera de valors	596.708	25,55%	1.005.315	35,33%	68,48%
Diferències positives de consolidació	83.239	3,56%	87.275	3,07%	4,85%
Actius immaterials i despeses amortitzables	13.979	0,60%	19.266	0,68%	37,82%
Actius materials	143.153	6,13%	141.305	4,97%	(1,29%)
Comptes de periodificació	29.872	1,28%	29.467	1,04%	(1,36%)
Altres actius	68.954	2,95%	116.744	4,10%	69,31%
TOTAL ACTIU	2.335.438	100,00%	2.845.463	100,00%	21,84%
PASSIU					
INAF	429	0,02%	557	0,02%	29,84%
Bancs i entitats de crèdit	362.349	15,52%	691.174	24,29%	90,75%
Altres intermediaris financers	-	-	228	0,01%	-
Dipòsits de clients	1.484.676	63,57%	1.621.477	56,98%	9,21%
Deutes representats per títols	75.661	3,24%	102.635	3,61%	35,65%
Fons de provisions per a riscos i càrregues	3.815	0,16%	4.064	0,14%	6,53%
Fons per a riscos generals	2.000	0,09%	2.000	0,07%	-
Passius subordinats	63.667	2,73%	63.131	2,22%	(0,84%)
Comptes de periodificació	14.746	0,63%	23.524	0,83%	59,53%
Altres passius	89.050	3,81%	99.853	3,51%	12,13%
Capital social	70.000	3,00%	70.000	2,46%	-
Reserves	147.743	6,33%	150.712	5,30%	2,01%
Resultats	18.809	0,81%	17.588	0,62%	(6,49%)
Resultats d'exercicis anteriors	(1.431)	(0,06%)	(521)	(0,02%)	(63,59%)
Dividends a compte	(3.000)	(0,13%)	(1.000)	(0,04%)	(66,67%)
Interessos minoritaris	6.924	0,30%	41	-	(99,41%)
TOTAL PASSIU	2.335.438	100,00%	2.845.463	100,00%	21,84%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Comptes d'ordre consolidats de Banca Privada d'Andorra, SA (BPA)
a 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	82.959	1,42%	69.565	0,87%	(16,15%)
Compromisos i riscos contingents	189.493	3,25%	154.553	1,93%	(18,44%)
Operacions de futur	798.283	13,68%	1.568.824	19,62%	96,52%
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	4.448.337	76,22%	5.752.631	71,95%	29,32%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	317.432	5,44%	450.166	5,63%	41,81%
TOTAL	5.836.504	100,00%	7.995.739	100,00%	37,00%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Comptes de pèrdues i guanys consolidats de Banca Privada d'Andorra, SA (BPA)
per als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	45.653	72.829	59,53%
Interessos i càrregues assimilables	(33.254)	(34.126)	2,62%
Rendiments de valors de renda variable	(162)	(38)	(76,54%)
MARGE FINANCER	12.237	38.665	-
Comissions per serveis netes	46.701	48.466	3,78%
Resultats d'operacions financeres	4.076	12.540	-
Altres resultats ordinaris	811	248	(69,42%)
MARGE ORDINARI	63.825	99.919	56,55%
Despeses de personal	(24.662)	(37.171)	50,72%
Despeses generals	(27.280)	(38.062)	39,52%
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(10.424)	(8.639)	(17,12%)
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	-	(5)	-
MARGE D'EXPLOTACIÓ	1.459	16.042	-
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	(1.250)	(6.535)	-
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	1.410	(735)	-
Dotacions als fons per a riscos generals	(1.098)	-	-
RESULTAT ORDINARI	521	8.772	-
Resultats extraordinaris	721	2.040	-
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	1.242	10.812	-
Impostos sobre societats	-	852	-
Impost sobre societats estranger	17.567	5.924	(66,28%)
RESULTAT CONSOLIDAT	18.809	17.588	(6,49%)
Resultats atribuïts a la minoria	(281)	8	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	18.528	17.596	(5,03%)

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Grup Crèdit Andorrà

Av. Meritxell, 80
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 888000 - Fax +376 888021
www.creditandorra.ad

President:

Sr. Antoni Pintat Santolària

Vicepresident:

Sr. Jaume Casal Mor

Conseller delegat - Director general:

Sr. Josep Peralba Duró

Director general de negoci:

Sr. Xavier Cornella Castel

**Balanços de situació consolidats de Grup Crèdit Andorrà
a 31 de desembre de 2011 i 2012**

ACTIU	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Caixa i bancs centrals OCDE	33.602	0,62%	40.061	0,68%	19,22%
INAF	210	-	210	-	-
Intermediaris financers	395.847	7,31%	369.156	6,26%	(6,74%)
Inversions creditícies	3.090.775	57,05%	3.071.818	52,08%	(0,61%)
Cartera de valors	1.426.527	26,33%	1.851.627	31,39%	29,80%
Diferències positives de consolidació	40.576	0,75%	41.081	0,70%	1,24%
Actius immaterials i despeses amortitzables	46.053	0,85%	56.234	0,95%	22,11%
Actius materials	281.523	5,20%	321.346	5,45%	14,15%
Comptes de periodificació	55.840	1,03%	55.063	0,93%	(1,39%)
Altres actius	47.142	0,87%	91.933	1,56%	95,01%
TOTAL ACTIU	5.418.095	100,00%	5.898.529	100,00%	8,87%
PASSIU					
INAF	6.651	0,12%	6.799	0,12%	2,23%
Bancs i entitats de crèdit	128.900	2,38%	286.202	4,85%	-
Altres intermediaris financers	7.172	0,13%	10.193	0,17%	42,12%
Dipòsits de clients	4.315.606	79,65%	4.454.875	75,53%	3,23%
Deutes representats per títols	206.610	3,81%	370.821	6,29%	79,48%
Fons de provisions per a riscos i càrregues	2.541	0,05%	2.359	0,04%	(7,16%)
Fons per a riscos generals	8.154	0,15%	-	-	-
Passius subordinats	150.000	2,77%	150.000	2,54%	-
Comptes de periodificació	42.082	0,78%	35.705	0,61%	(15,15%)
Altres passius	29.753	0,55%	30.117	0,51%	1,22%
Capital social	70.000	1,29%	70.000	1,19%	-
Reserves	410.535	7,58%	425.216	7,21%	3,58%
Resultats	70.628	1,30%	70.862	1,20%	0,33%
Resultats d'exercicis anteriors	-	-	-	-	-
Dividends a compte	(35.000)	(0,65%)	(20.000)	(0,34%)	(42,86%)
Interessos minoritaris	4.463	0,08%	5.380	0,09%	20,55%
TOTAL PASSIU	5.418.095	100,00%	5.898.529	100,00%	8,87%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

(1) Les dades d'interès corresponen a les persones i als càrrecs ocupats fins el 30 de juny de 2013

Comptes d'ordre consolidats de Grup Crèdit Andorrà a 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	198.958	2,15%	147.697	1,31%	(25,76%)
Compromisos i riscos contingents	418.688	4,52%	420.099	3,74%	0,34%
Operacions de futur	1.397.793	15,07%	2.145.966	19,08%	53,53%
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	5.976.252	64,45%	7.080.540	62,95%	18,48%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	1.280.845	13,81%	1.452.876	12,92%	13,43%
TOTAL	9.272.536	100,00%	11.247.178	100,00%	21,30%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Comptes de pèrdues i guanys consolidats de Grup Crèdit Andorrà per als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	114.777	127.427	11,02%
Interessos i càrregues assimilables	(47.748)	(51.452)	7,76%
Rendiments de valors de renda variable	442	484	9,50%
MARGE FINANCER	67.471	76.459	13,32%
Comissions per serveis netes	93.468	100.488	7,51%
Resultats d'operacions financeres	12.759	17.903	40,32%
Altres resultats ordinaris	764	792	3,66%
MARGE ORDINARI	174.462	195.642	12,14%
Despeses de personal	(39.938)	(48.856)	22,33%
Despeses generals	(44.780)	(50.464)	12,69%
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(20.209)	(21.003)	3,93%
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	(707)	(709)	0,28%
MARGE D'EXPLOTACIÓ	68.828	74.610	8,40%
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	(8.429)	(9.692)	14,98%
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	330	(254)	-
Dotacions als fons per a riscos generals	-	-	-
RESULTAT ORDINARI	60.729	64.664	6,48%
Resultats extraordinaris	9.644	8.196	(15,01%)
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	70.373	72.860	3,53%
Impostos sobre societats	-	(1.550)	-
Impost sobre societats estranger	-	(135)	-
RESULTAT CONSOLIDAT	70.373	71.175	1,14%
Resultats atribuïts a la minoria	255	(313)	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	70.628	70.862	0,33%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

BancSabadell d'Andorra, SA

Av. del Fener, 7
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 735600 - Fax +376 735601
www.bsa.ad

President:

Sr. Robert Cassany Vila

Conseller - Director general:

Sr. Miquel Alabern Comas

Director general adjunt:

Sr. Josep Segura Solà

**Balanços de situació consolidats de BancSabadell d'Andorra, SA
a 31 de desembre de 2011 i 2012**

ACTIU	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Caixa i bancs centrals OCDE	5.295	0,86%	6.903	1,08%	30,37%
INAF	210	0,03%	210	0,03%	-
Intermediaris financers	53.580	8,74%	48.734	7,59%	(9,04%)
Inversions creditícies	399.449	65,14%	416.841	64,96%	4,35%
Cartera de valors	121.155	19,76%	129.368	20,16%	6,78%
Diferències positives de consolidació	-	-	-	-	-
Actius immaterials i despeses amortitzables	3.124	0,51%	3.002	0,47%	(3,91%)
Actius materials	18.239	2,97%	23.505	3,66%	28,87%
Comptes de periodificació	7.799	1,27%	6.107	0,95%	(21,70%)
Altres actius	4.358	0,71%	7.005	1,09%	60,74%
TOTAL ACTIU	613.209	100,00%	641.675	100,00%	4,64%
PASSIU					
INAF	39.272	6,40%	45.150	7,04%	14,97%
Bancs i entitats de crèdit	4.612	0,75%	8.010	1,25%	73,68%
Altres intermediaris financers	1.396	0,23%	258	0,04%	(81,52%)
Dipòsits de clients	357.442	58,29%	388.814	60,59%	8,78%
Deutes representats per títols	134.905	22,00%	119.816	18,67%	(11,18%)
Fons de provisions per a riscos i càrregues	131	0,02%	658	0,10%	-
Fons per a riscos generals	3.667	0,60%	2.044	0,32%	(44,26%)
Passius subordinats	-	-	-	-	-
Comptes de periodificació	5.499	0,90%	4.468	0,70%	(18,75%)
Altres passius	10.592	1,73%	12.266	1,91%	15,80%
Capital social	30.068	4,90%	30.068	4,69%	-
Reserves	19.173	3,13%	23.499	3,66%	22,56%
Resultats	6.452	1,05%	6.624	1,03%	2,67%
Resultats d'exercicis anteriors	-	-	-	-	-
Dividends a compte	-	-	-	-	-
Interessos minoritaris	-	-	-	-	-
TOTAL PASSIU	613.209	100,00%	641.675	100,00%	4,64%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

(1) Les dades d'interès corresponen a les persones i als càrrecs ocupats fins el 30 de juny de 2013

Comptes d'ordre consolidats de BancSabadell d'Andorra, SA
a 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	% s/total	2012	% s/total	Var. (%) 11-12
Passius contingents	26.459	1,93%	21.374	1,29%	(19,22%)
Compromisos i riscos contingents	77.098	5,63%	41.607	2,51%	(46,03%)
Operacions de futur	306.738	22,40%	271.485	16,35%	(11,49%)
Dipòsits de valors i altres títols en custòdia	790.151	57,69%	1.158.579	69,76%	46,63%
Altres comptes d'ordre amb funcions exclusives de control administratiu	169.125	12,35%	167.724	10,10%	(0,83%)
TOTAL	1.369.571	100,00%	1.660.769	100,00%	21,26%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

Comptes de pèrdues i guanys consolidats de BancSabadell d'Andorra, SA
per als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2011 i 2012

	2011	2012	Var. (%) 11-12
Interessos i rendiments assimilats	20.375	19.986	(1,91%)
Interessos i càrregues assimilables	(12.665)	(12.098)	(4,48%)
Rendiments de valors de renda variable	-	-	-
MARGE FINANCER	7.710	7.888	2,31%
Comissions per serveis netes	12.804	10.165	(20,61%)
Resultats d'operacions financeres	4.733	(363)	-
Altres resultats ordinaris	2	66	-
MARGE ORDINARI	25.249	17.756	(29,68%)
Despeses de personal	(5.732)	(5.794)	1,08%
Despeses generals	(5.462)	(4.749)	(13,05%)
Amortitzacions d'actius netes de recuperacions	(2.277)	(2.243)	(1,49%)
Provisions per a depreciació d'actius netes de recuperacions	-	(121)	-
MARGE D'EXPLOTACIÓ	11.778	4.849	(58,83%)
Provisions per a insolvències netes de recuperacions	75	252	-
Provisions per a riscos i càrregues netes de recuperacions	-	(482)	-
Dotacions als fons per a riscos generals	(3.167)	(1.150)	(63,69%)
RESULTAT ORDINARI	8.686	3.469	(60,06%)
Resultats extraordinaris	(2.234)	3.261	-
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	6.452	6.730	4,31%
Impostos sobre societats	-	(106)	-
Impost sobre societats estranger	-	-	-
RESULTAT CONSOLIDAT	6.452	6.624	2,67%
Resultats atribuïts a la minoria	-	-	-
RESULTATS ATRIBUÏTS AL GRUP	6.452	6.624	2,67%

(Milers d'euros) Font: Informe anual entitat bancària

V.2. Altres dades d'interès

Govern d'Andorra

Ed. Administratiu de Govern
C/ Prat de la Creu, 62-64
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 875700
www.govern.ad

La composició del Govern d'Andorra és com segueix:

Cap de Govern:

M. I. Sr. Antoni Martí Petit

Ministre de Finances i Funció Pública:

M. I. Sr. Jordi Cinca Mateos

Ministre d'Economia i Territori:

M. I. Sr. Jordi Alcobé Font

Ministre d'Afers Exteriors:

M. I. Sr. Gilbert Saboya Sunyé

Ministre de Justícia i Interior:

M. I. Sr. Xavier Espot Zamora

Ministra de Salut i Benestar:

M. I. Sra. Cristina Rodríguez Galan

Ministra d'Educació i Joventut:

M. I. Sra. Roser Suñé Pascuet

Ministre de Turisme i Medi Ambient:

M. I. Sr. Francesc Camp Torres

Ministre de Cultura:

M. I. Sr. Albert Esteve Garcia

Ministre de Presidència:

M. I. Sr. Antoni Riberaygua Sasplugas

Secretari General del Govern:

Sr. Jordi Casadevall Touseil

Cap de Gabinet del Cap de Govern:

Sr. Esteve Vidal Ferrer

Institut Nacional Andorrà de Finances (INAF)

C/ Bonaventura Armengol, 10
Ed. Montclar, bloc 2, 4a planta
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 808898 - Fax +376 865977
www.inaf.ad

President:

Sr. Raül González Fernández

Directora general:

Sra. Maria Cosan Canut

Associació de Bancs Andorrans (ABA)

C/ Ciutat de Consuegra, 16
Ed. l'Illa, esc. A, 2n pis
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 807110 - Fax +376 866847
www.aba.ad

President:

Sr. Gilles Serra

Vicepresident:

Sr. Miquel Alabern Comas

Director general:

Sr. Antoni Armengol Aleix

Directora tècnica:

Sra. Esther Puigercós Font

Unitat d'Intel·ligència Financera d'Andorra (UIF)

C/ Dr. Vilanova, 15-17 (planta -4)
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 806730 - Fax: +376 828842

Director:

Sr. Carles Fiñana Pifarré

Unitat de Prevenció i Lluita contra la Corrupció (UPLC)

Ed. Administratiu de Govern
C/ Prat de la Creu, 62-64
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. + 376 875606 - Fax: + 376 875695
www.uprevencio.ad

Cap de la unitat:

Sra. Clàudia Cornella Durany

Andorra Desenvolupament i Inversió, SA (ADI)

C/ Camí de la Grau
Ed. Prat del Rull, 2n pis, Despatx 212
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. + 376 812020 - Fax: +376 812021
www.adi.ad

Director:

Sr. Carles Aleix Martínez

Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra (CCIS)

C/ Prat de la Creu, 8, Despatx 204-207
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 809292 - Fax +376 809293
www.ccis.ad

President:

Sr. Marc Pantebre Palmitjavila

Directora:

Sra. Pilar Escaler Penella

Confederació Empresarial Andorrana (CEA)

C/ Prat de la Creu, 59-65, esc. B, 2n pis
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 800020 - Fax: +376 800024
www.cea.ad

President:

Sr. Xavier Altimir Planes

Directora:

Sra. Sílvia Gabarre Iglesias

Col·legi d'Economistes d'Andorra (COEA)

C/ Bonaventura Armengol, 15, 6e pis
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 868678 - Fax: +376 807817
www.coea.net

Degà:

Sr. Xavier Prats Martínez

Secretari:

Sr. Vladimir Fernández Armengol

Universitat d'Andorra (UdA)

Plaça de la Germandat, 7
AD600 Sant Julià de Lòria
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 743000 - Fax: +376 743043
www.uda.ad

Rector:

Magfc. Sr. Daniel Bastida Obiols

Agència Andorrana de Protecció de Dades (APDA)

C/ Dr. Vilanova, 15-17 (planta -5)
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 808115 - Fax: +376 808118
www.apda.ad

Cap:

Sr. Joan Crespo Piedra

Institut d'Estudis Andorrans (IEA)

Av. Rocafort, 21-23
Ed. Molí, 3r pis
AD600 Sant Julià de Lòria
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 742630 - Fax: +376 843585
www.iea.ad

Presidenta:

M. I. Sra. Roser Suñé Pascuet

Director:

Sr. Jordi Guillaumet Anton

Andorra Turisme

C/ Prat de la Creu, 59-65, esc. D, 4r pis
AD500 Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)
Tel. +376 891189 - Fax: +376 828123
www.andorra.ad

President:

M. I. Sr. Francesc Camp Torres

Director:

Sr. Betim Budzaku

